

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Lassen, Julius.
Titel Title:	<u>Nullitet og Anfægtelighed.</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kjøbenhavn : J. H. Schultz, 1899
Fysiske størrelse Physical extent:	88 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

8,-13-4°

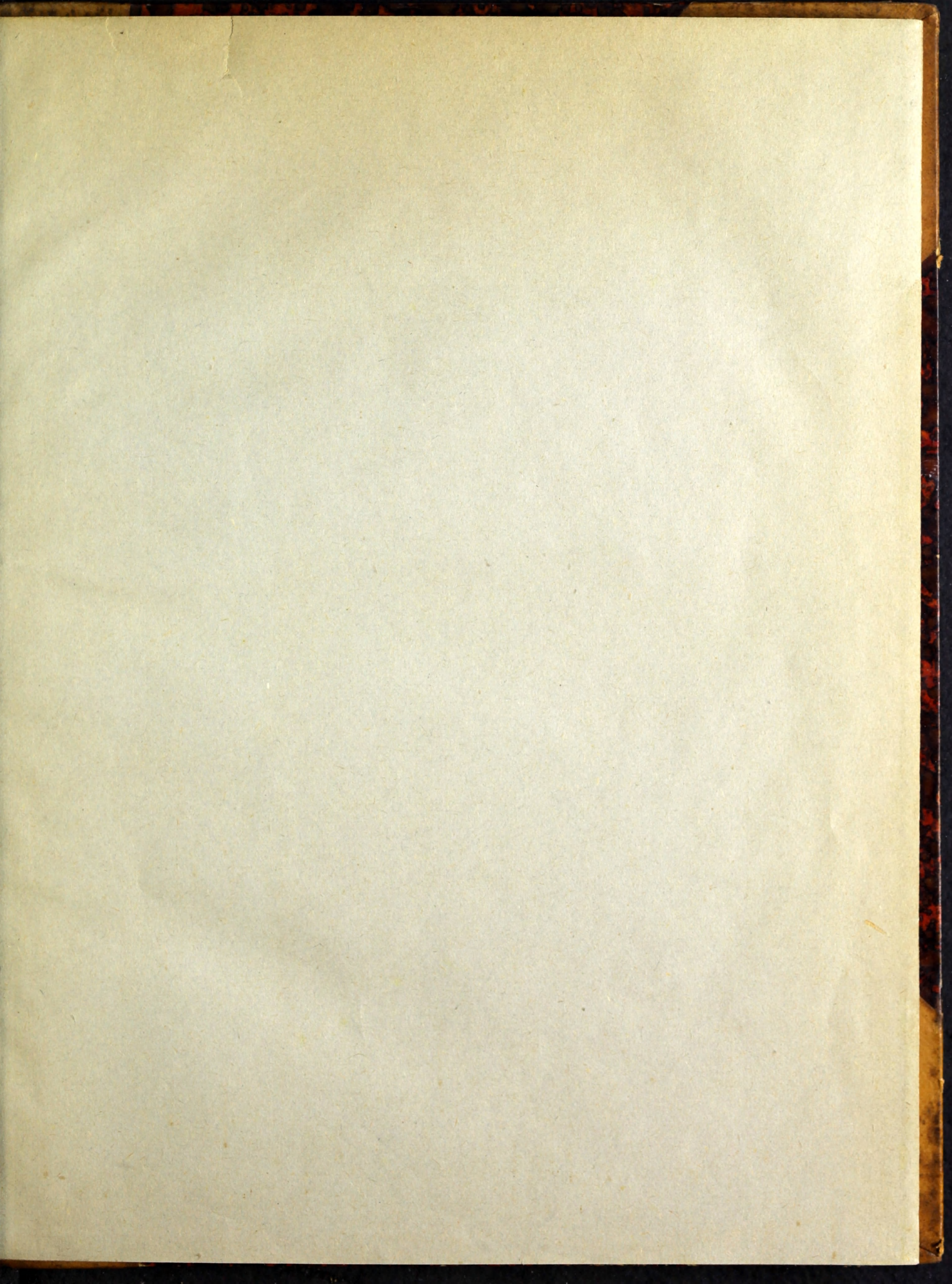
4

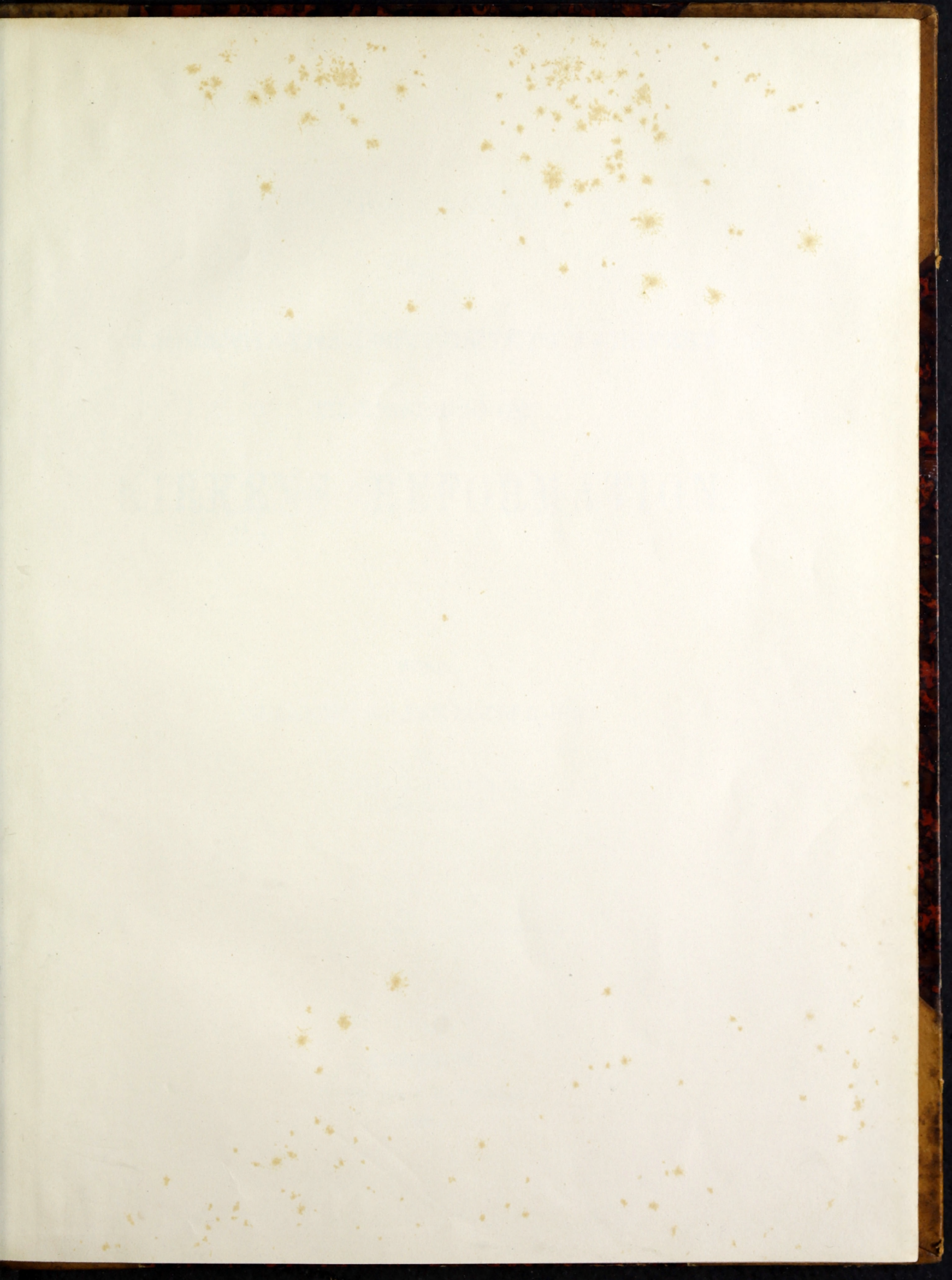
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020874245

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

KJØBENHAVNS UNIVERSITETS AARSFEST

TIL ERINDRING OM

KIRKENS REFORMATION.

HERI:

NULLITET OG ANFÆGTELIGHED.

AF

JUL. LASSEN,

Dr. juris, Professor.

KJØBENHAVN.

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ.

1899.

INDRY DEBESK RHT

THE

KLOBERHAYNS UNIVERSITETS AARSBEST

THE BRINDING ON

KIRKENS REFORMATION

THE

INSTITUT OF ARTS AND SCIENCES

J. L. LASSER

in the

KLOBERHAYNS

INSTITUT OF ARTS AND SCIENCES

1888

NULLITET OG ANFÆGTELIGHED.

AF

JUL. LASSEN,

Dr. juris, Professor.

ZULLET OG ANFÆTTELIGHED

VI

JUL. LARSEN

1894

Indhold.

	Side
§ 1. Indledende Bemærkninger.....	1—3
Første Afsnit: Grundlag for Undersøgelsen.	
§ 2. Romerretlig Literatur: Savigny og Windscheid.....	3—9
§ 3. Nullitet og Anfægtelighed i romersk Ret.....	10—23
§ 4. Nullitet og Anfægtelighed i andre Retsforfatninger.....	23—35
§ 5. Tilbageblik over Grundlaget for Undersøgelsen.....	36—38.
Andet Afsnit: Kritik af Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed.	
§ 6. Indledning: Ugyldighedsbegrebet.....	38—42
§ 7. Forskjellige Former af Anfægtelighed: Anfægtelighed ex nunc.....	43—47
§ 8. Hovedmærket for Sondringen imellem Nullitet og Anfægte- lighed.....	47—56
§ 9. Andre regelmæssige Kjendemærker for Sondringen: Dens Betydning i Forhold til Trediemand.....	56—64
§ 10. Fortsættelse: Ratihabitionsmulighed.....	64—70
§ 11. Fortsættelse: Kjendemærke for gjensidige Kontraktens Vedkommende.....	70—72
§ 12. Andre Kjendemærker for Nullitet og Anfægtelighed.....	72—77
§ 13. Tilbageblik og Resultater. Terminologi.....	77—85
§ 14. Tillæg: Competenceugyldighed.....	85—88.

Inhold.

1-5	1. Indledning
6-10	2. Historisk Litteratur: Indledning og Udvikling
11-15	3. Kritisk og Analytisk Litteratur
16-20	4. Kritisk og Analytisk Litteratur
21-25	5. Tilføjelse over Grundlaget for Litteraturen
Andet Afsnit: Kritik af Bøgerne imellem	
26-30	6. Indledning: Litteraturhistorien
31-35	7. Fortælling: Form og Indhold
36-40	8. Fortælling: Form og Indhold
41-45	9. Andre tekniske karakterer for Bøgerne: Form
46-50	10. Fortælling: Indhold og Form
51-55	11. Fortælling: Indhold og Form
56-60	12. Andre karakterer for Bøgerne
61-65	13. Tilføjelse om Litteratur, Terminologi
66-70	14. Tilføjelse: Kildeangivelser

§ 1.

*Indledende Bemærkninger**).

Den ugyldige Retshandel danner Modsætningen paa den ene Side til visse Kjendsgjæringer (Retshandelsbestanddele), som man vægrer sig ved at tillægge Benævnelsen Retshandel, paa den anden Side til den gyldige Retshandel. Bestemmelsen af den ugyldige Retshandels Begreb kræver saaledes to Grænselinier dragne. I Retslitteraturen er det meget omtvistet, hvor de bør lægges, og selve Berettigelsen af Begrebet „ugyldig Retshandel“ er undertiden bleven bestridt. Allerede i disse Henseender foreligger der, navnlig i den tyske Retslitteratur, en ret omfangsrig Diskussion, og kun i faa Retninger har denne ført til Resultater, der have vundet almindelig Tilslutning.

*) Følgende Forkortelser ville blive benyttede: Aubry et Rau bet. A. & R.: Cours de droit civil français, 4 ed.; B. G. B. bet. tysk Bürgerliches Gesetzbuch v. 18. Aug. 1896; Brinz bet. B (Lotmar): Lehrbuch der Pandekten I, 3. Aufl., II—IV, 2. Aufl.; Cunningham and Shepherd bet. C. & S.: The Indian Contract Act, 3 ed.; D. Entw. Mot. bet. Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich; Dernburg bet. D.: Pandekten, 3. Aufl.; Dernburg Pr. bet. D.: Lehrbuch des preussischen Privatrechts I, 5. Aufl., II, 4. Aufl.; Endemann bet. E.: Einführung in das Studium des bürgerlichen Gesetzbuchs I. 1, 3. Aufl., I. 2, 5. Aufl., II. 1, 3. Aufl.; Getz bet. G.: Kreditorenes Adgang til at omstøde sin Skyldners Retshandler; Gradenwitz bet. G.: Die Ungültigkeit obligatorischer Rechtsgeschäfte; Gram bet. G.: Om de private Retsforhold i Almindelighed; Jacobi bet. J.: Die fehlerhaften Rechtsgeschäfte i Archiv für die civilistische Praxis Bd. 86 S. 51 ff.; Leake bet. L.: Di-

Men er der saaledes anvendt megen — altfor megen — Tid og Møje paa, hvad man kunde kalde Indledningen til Ugyldighedslæren, gjælder dette endnu mere om selve denne: Ugyldighedstilfældenes Gruppering. Dette Æmnes Literatur har efterhaanden, særligt ogsaa ved senere Tiders Tilvækst, naaet et overvældende Omfang, og Resultaterne ere indtil videre kun real Uenighed og Forvirring i Terminologierne næsten paa alle Punkter¹⁾.

I denne Strid staar som Hovedfæstningen, der forsvares og angribes, den navnlig af Savigny grundlagte Sondring indenfor Ugyldigheden mellem Nullitet (Nichtigkeit) og Anfægtelighed. Den prætenderer ikke alene at dække over den positive Romerret, men hævder sig Almengyldighed som grundet i Forholdenes Natur²⁾. I et længere Tidsrum har denne Lære kunnet betegnes som den almindeligt antagne. Den kan vel endnu betegnes som den herskende, den har øvet en vidtrækkende Indflydelse ogsaa udenfor den romerske Rets Omraade, og den er navnlig ogsaa bleven akcepteret af danske Forfattere (Scheel og Gram).

gest of the law of contracts 1878; Lenel bet. L.: Ueber Ursprung und Wirkung der Exceptionen; Leonhard bet. L.: Der Irrthum bei nichtigen Verträgen; Mitteis bet. M.: Zur Lehre von der Ungiltigkeit der Rechtsgeschäfte i Jahrb. f. Dogmatik XXVIII. S. 85 ff.; Mourlon bet. M.: Répétitions écrites sur le code civil, 11 ed.; Planck bet. Bürgerliches Gesetzbuch nebst Einführungsgesetz erlaüttert v. Planck m. m., 2. Aufl.; Pollock bet. P.: Principles of contract, 4 ed.; Reatz bet. R.: Die zweite Lesung des Entwurfs eines bürgerlichen Gesetzbuchs; Savigny bet. S.: System des heutigen röm. Rechts; Scheel bet. A. W. Scheel: Privatrechts almindelige Del; Schlossmann bet. S.: Zur Lehre vom Zwange; Schneider bet. S.: Das schweizerische Obligationenrecht, 2. Aufl.; Sohm bet. S.: Institutionen, 7. Aufl.; Thon bet. T.: Die rechtsverfolgende Einrede i Jahrb. f. Dogmatik XXVIII. S. 37 ff.; Torp bet. T.: Hovedpunkter af Formuerettens almindelige Del; Unger bet. U.: System des österreichischen allg. Privatrechts, 2. Aufl.; Wharton bet. W.: Law of Contracts; Windscheid bet. W.: Lehrbuch des Pandektenrechts, 6. Aufl.

¹⁾ Se navnlig Oversigten hos Jacobi § 4.

²⁾ Se f. Ex. Savigny IV S. 166-169, Windscheid § 47 Note 1, § 82 Note 3, Dernburg I § 120 i Beg.

Det er Værdien af denne traditionelle Inddeling af Ugyldighedstilfældene i to Hovedgrupper, en stærkere og en svagere, som her skal drøftes for de formueretlige Overenskomsters³⁾ Vedkommende. Som Grundlag for Undersøgelsen vil der i Afhandlingens første Afsnit (§§ 2—5) blive givet en Oversigt over Retsvidenskabs og Lovgivnings Stilling til Sondringen i forskellige Retsforfatninger.

Første Afsnit.

Grundlag for Undersøgelsen.

§ 2.

Romerretlig Literatur: Savigny og Windscheid.

Inddelingen af Ugyldighedstilfældene i Nullitet og Anfægtelighed og disse Begrebers nærmere Tildannelse skyldes, som bemærket, den romerretlige Literatur. Lærens Hovedkilde er Savignys Fremstilling i hans System des heutigen römischen Rechts IV §§ 202, 203. Den finest udarbejdede Gjengivelse af denne Lære fra nyere Tider er Windscheids i Lehrbuch des Pandektenrechts §§ 82 og 83, jfr. § 70, der tillige har særlig Betydning ifølge den Indflydelse, som den har havt paa Ugyldighedsreglerne i den tyske borgerlige Lovbog. Disse Forfatteres Fremstilling maa da som Kjærnen i Undersøgelsens Grundlag gjengives noget udførligt; til andre romerretlige Forfattere henvises i Noter ved Gjengivelsen af Windscheids Lære.

³⁾ Egentlig burde det, se min Haandbog §§ 9 og 10, hedde: „formueretlige Løfters og Akceptors“, men for Nemheds Skyld benyttes den traditionelle Betegnelse Overenskomst, skjønt netop denne Terminologi undertiden (ndfr. § 11) har voldet Forvirring.

I. Savigny fremhæver som Hovedmodsatningen indenfor de retsvirkende Kjendsgjerningers¹⁾ Ugyldighed den fuldstændige og den ufuldstændige Ugyldighed. Som fuldstændig benævnes den Ugyldighed, der bestaar i en ren Fornægtelse af Retshandelens Virksomhed (Nichtigkeit), f. Ex. den Overenskomst, hvorved en Umyndig ensidigt paatager sig Pligt. Nichtigkeit kan dels have sin Grund i en Mangel af Retshandelens nødvendige Betingelser, navnlig af de fornødne personlige Egenskaber eller af Retshandelsviljen eller af den foreskrevne Form, dels kan den skyldes en positiv Lov, som forbyder Retshandelen og udtrykkeligt eller stiltiende erklærer den for nichtig. Den Retshandel, som lider af Nichtigkeit, kan ordentligvis ikke blive gyldig ved senere Kjendsgjerninger. Men undertiden indtræder dog Konvalescens, saaledes bliver Ikke-Ejerens Afhændelse gyldig derved, at han senere bliver Ejer. Modsatningen til den fuldstændige Ugyldighed, den ufuldstændige (Anfechtbarkeit), har sit Særkjende deri, at Retshandelens Virksomhed ikke rent fornægtes, men modvirkes ved en modstaaende Ret. Denne modstaaende Ret er af selvstændig Natur og har sin egen Skjæbne; den kan miste sin Kraft, hvorved da Retshandelen faar fuld Virksomhed fra sin Oprindelse, hvilket ikke kan forekomme ved Nichtigkeit. Anfægtelige Retshandler kunne saaledes blive fuldgyldige derved, at den Paagjældende opgiver sin Anfægtelsesret. Anfægteligheden kan forekomme i forskjellige Skikkelser: som en Klageret, f. Ex. *actio quod metus causa*, som en *exceptio* — navnlig ved Obligationsforhold, i Modsatning til de *ipso jure* ugyldige (nichtige)²⁾ — som en Fordringsret, gaaende ud paa en ny Retshandel, der fjærner den anfægteliges Følger, f. Ex. Fordringen paa

1) Savignys Lære refererer sig til „juristische Thatsachen“ i Almindelighed; Gjengivelsen her har kun Retshandler, særligt Formueretshandler for Øje.

2) Savigny § 202 Note b.

Tilbagegivelse af dos i Skilsmissetilfælde, pactum de retrovendendo, som Restitutionsbegiæring o. desl. Som Exempler paa anfægtelige Retshandler nævnes de ved Svig og ulovlig kompulsiv Tvang fremkaldte og de, der ere indgaaede i Strid med Forbudene i Senatusconsultum Macedonianum og Vellejanum.

Som uafgjort eller uvis benævner Savigny den Ugyldighed, hvis Indtræden afhænger af tilkommende uvisse Kjendsgjerninger, altsaa af tilfældige Begivenheder eller af menneskelig Vilkaarlighed. Svigten af Retshandelens suspensive Betingelse og Indtrædelsen af dens resolute er Exempel paa Nichtigkeit som Følge af en tilfældig Begivenhed. I alle Anfægtelighedstilfælde er menneskelig Vilkaarlighed Grunden til Ugyldigheden. En Klageret, en Exception o. s. v. afkræfter kun et Retsforhold, naar en bestemt dertil berettiget Person vil det. Saadan af personlig Vilkaarlighed afhængig Ugyldighed benævnes ofte som relativ i Modsætning til absolut Ugyldighed. Ogsaa Nichtigkeit kan være afhængig af menneskelig Vilkaarlighed (relativ), men saadant forekommer dog kun i ringe Omfang; som Exempel herpaa nævnes den af den Umyndige med en Myndig afsluttede gjensidige Kontrakt: det beroer her paa den Umyndige eller hans Formynder, om Retshandelen skal være fuldgyldig eller nichtig, Medkontrahenten har ingen Indflydelse herpaa, l. 13 § 29 Dig. de act. emti (19—1).

II. Windscheid rensrer den Savignyske Theori for visse aabenbare Ufuldkommenheder og sætter navnlig en rigtigere Afgrænsning for Ugyldighedsbegrebets Omraade (ndfr. § 6). Til ugyldige Retshandler henfører W. kun dem, som ikke gjælde, fordi de ikke svare til alle retlige Fordringer. Udenfor Begrebet falder saaledes f. Ex. den betingede Retshandel, der bliver uvirksom, fordi den suspensive Betingelse svigter, eller fordi den resolute indtræder; Retsvirkningens Udeblivelse skyldes her ikke en Mangel paa

Evne hos Retshandelen, men dennes Ikke-Villen: Retshandelen er uvirksom, men ikke ugyldig³⁾.

For Windscheid er, som for Savigny, Sondringen imellem Nichtigkeit og Anfechtbarkeit langt den vigtigste indenfor Ugyldigheden. Nichtigkeit foreligger, naar Retshandelen slet ikke begrundes den tilsigtede retlige Virkning, ligesaa lidt som om den aldrig var afsluttet⁴⁾. Exempler paa Nulliteter ere Retshandler, som ere foretagne i Afsindighed og under Mangel af fornøden Myndighed⁵⁾, de, som ere indgaaede uden Iagttagelse af foreskrevne Former⁶⁾, de, som ere ugyldige paa Grund af Viljesmangel⁷⁾, samt — ifølge deres Indhold⁸⁾ — Retshandler, som gaa ud paa noget Umuligt, eller som ved deres Indhold stride imod Sædelighed, eller som gaa ud paa at raade over Noget, som den Paagjældende ikke kan raade over, f. Ex. Overdragelsen af den en Anden tilhørende Ting. Enhver, som har Interesse heri, kan paaberaabe sig Retshandelens Nichtigkeit. Anfægtelighed foreligger, naar Retshandelen vel begrundes den tilsigtede Virkning, men der kan optrædes imod denne⁹⁾, idet Retshandelen er ude af Stand til at hidføre eller vedligeholde den til den svarende faktiske Tilstand. Dette kan tænkes paa dobbelt Vis, enten saaledes, at Retshandelens Virkning i sig selv er kraftesløs, eller saaledes, at Virkningens Gjenophævelse kan

³⁾ Windscheid § 82 Note 1.

⁴⁾ Windscheid § 82 ved Note 2; saaledes ogsaa f. Ex. Wächter I § 84 ved Note 2, Dernburg I § 120.10, Unger § 91. A.

⁵⁾ Windscheid § 71.

⁶⁾ Windscheid § 72 ved Note 2.

⁷⁾ Windscheid § 76.

⁸⁾ Windscheid § 81, jfr. om forbudne Retshandler § 81 Note 1 og § 71 Note 1 a.

⁹⁾ Windscheid § 82.10, navnlig Note 7, § 70, § 47 Note 1, Dernburg I § 120 Note 3, 10—12, § 137, Thon S. 43. Medens Windscheid, se ndfr. Note 17 og 18, opfatter den anfægtelige Retshandel som straks ugyldig, jfr. Mitteis S. 133—134, gjøre Andre gjældende, at den først bliver ugyldig ved Anfægtelsen, Wächter I § 84. II. 4, Unger § 91 B. 1 og 5, jfr. Savigny ovfr. S. 5. Jfr. herved ndfr. S. 44.

fordres. Det Første er Tilfældet, naar det af Retshandelen udspringende Krav er behæftet med en Indsigelse (*exceptio*), saa at det ikke kan gennemføres overfor den Paagjældende mod hans Vilje, f. Ex. *exceptio quod metus causa, doli, Sc. Macedoniani, Vellejani*¹⁰); saadanne exceptiones kunne ikke med Savigny (se ovfr. S. 4) opfattes som Udtryk for en „selvstændig Ret“ overfor Retshandelens Virkning¹¹). I det andet Tilfælde kan Ophævelsen af Retshandelens Virkning ske enten ved Dommeren, f. Ex. *in integrum restitutio*, eller ved en Virksomhed fra dens Side, til hvis Fordel Retshandelens Virkning er indtraadt eller nu bestaar, f. Ex. *actio doli, actio quod metus causa*, forsaavidt som disse, hvor Ejendomsoverdragelse er fremsvegen eller fremtvungen, gaa ud paa, at Erhververen, der er bleven Ejer ved Overdragelsen, atter skal gjøre den bedragne eller tvungne Part til Ejer. Tænkeligt er det ogsaa, at Virkningens Ophævelse kan ske ved simpel Erklæring fra den, til hvis Skade den er indtraadt. I Anfægtelighedstilfældene er altsaa stedse en Reaktion nødvendig for at udelukke Retshandelens Virksomhed, medens en saadan Reaktion, naar Retshandelen er nichtig, ikke blot er unødvendig men ikke engang tænkelig. Og denne Reaktion maa udgaa fra bestemte Personer, medens Enhver kan paaberaabe sig Nichtigheit. Af denne Grund benævnes Nichtigheit og Anfægtelighed undertiden henholdsvis som absolut og relativ Ugyldighed. — Ved det almindelige Spørgsmaal, om Retshandelen bliver gyldig ved Ugyldighedsgrundens Bortfald, sondres ikke mellem Nichtigheit og Anfægtelighed; det bemærkes herom, at saadan Gyldigblivelse kun undtagelsesvis er anerkjendt, saaledes navnlig naar der til en Retshandels Gyldighed udkræves en Tredjemands Samtykke. Retshandelen bliver i saadanne Tilfælde, som f. Ex. naar en Ikke-Ejer har afhændet en Ting,

¹⁰) Windscheid § 82 Note 4.

¹¹) Windscheid § 47 Note 2.

eller naar en Mindreaarig har afhændet uden Kurators Samtykke, i Almindelighed gyldig ved Trediemandens Ratihabition af Retshandelen (Genehmigung), og denne Ratihabition har tilbagevirkende Kraft, dog kun saaledes, at Andres i Mellemtiden opstaaede Rettigheder ikke derved præjudiceres¹²⁾. Forsaavidt Talen er om Virkningen af Parternes Godkjendelse af den ugyldige Retshandel, fastholdes Sondringen imellem Nichtigkeit og Anfægtelighed. Ved den anfægtelige Retshandel virker Godkjendelsen som Afkald paa Beføjelsen til at anfægte, saa at Retshandelens fra Begyndelsen af forhaandenværende Virkning frit udfolder sig¹³⁾. En Retshandel, der lider af Nichtigkeit, kan som et retligt Intet i og for sig ikke med Retsvirkning godkjendes; Godkjendelsen burde kun kunne virke som en ny Retshandel af samme Indhold. Men den romerske Ret har alligevel undertiden fraveget denne Opfattelse og anerkjendt Godkjendelsen af nichtige Retshandler med tilbagevirkende Kraft, dog ikke til Præjudice for Trediemands i Mellemtiden erhvervede Rettigheder¹⁴⁾. At den ugyldige Retshandel bliver gyldig, naar et vist Tidsrum er forløbet, uden at Ugyldigheden er gjort gjældende, kan ogsaa forekomme ved Retshandler, som lide af Nichtigkeit¹⁵⁾.

Exempler paa anfægtelige Retshandler ere de, som ere ugyldige paa Grund af Svig, kompulsiv Tvang og error in motivis (i Almindelighed) eller ifølge Sc. Macedonianum og Vellejanum¹⁶⁾.

¹²⁾ Windscheid § 83 Note 5 og 6.

¹³⁾ Windscheid § 83 Note 9, Savigny V S. 157—158 og ovfr. S. 4, Dernburg § 120 in fine, Wächter § 84. II. 5 og VIII. 1, Mitteis S. 134.

¹⁴⁾ Windscheid § 83 Note 9 a og 10, Dernburg I § 122 Note 5—7 (anerkjender Godkjendelse i større Almindelighed), Wächter I § 84. VIII. 2 og 3.

¹⁵⁾ Windscheid § 83 Note 11.

¹⁶⁾ Windscheid § 82 Note 3, § 78 Note 5, § 80 Note 2, § 78 Note 2, jfr. § 76 a Note 7.

Endvidere sonderer Windscheid mellem afgjort (entschieden) og uafgjort Ugyldighed. Det for Ugyldighedstilfældene Regelmæssige er, at Retsordenen paa Forhaand nægter Retshandelen sin Anerkjendelse, men undertiden lader den det indtil videre staa hen, om Retshandelen fortjener Anerkjendelse eller ikke, og lader Afgjørelsen afhænge af en fremtidig uvis Kjendsgjerning (uafgjort Ugyldighed). Denne Kjendsgjerning kan navnlig ogsaa være en Parts Viljeserklæring; eftersom denne Part vil eller ikke vil, er Retshandelen fra Begyndelsen af gyldig eller ugyldig. Den ifølge saadan Erklæring indtrædende Ugyldighed kan være saavel Anfægtelighed som Nichtigkeit (relativ Nichtigkeit). Men Anfægteligheden hører ikke, som Savigny mener, som saadan til den uafgjorte Ugyldighed¹⁷⁾, og at den gjøres gjældende, er intet Exempel paa den saakaldte efterfølgende Ugyldighed; den anfægtelige Retshandel er oprindelig ugyldig¹⁸⁾. Den relative Nichtigkeit¹⁹⁾ adskiller sig fra Anfægteligheden derved, at det af den paagjældende Persons Vilje Afhængige ved hin er det, om der overhovedet skal være Tale om nogen Virksomhed af Retshandelen, medens det af den Paagjældende Afhængige ved Anfægteligheden er, om den af Retshandelen fremkaldte retlige Virkning faktisk skal gjælde eller ikke. Naar der til Anfægtelse kun udkræves en Erklæring fra den Paagjældende, forsvinder den praktiske Forskjel imellem Begreberne.

¹⁷⁾ Windscheid § 82 Note 9, jvfr. næste Note og ovfr. Note 9.

¹⁸⁾ Windscheid § 82 Note 10, jfr. ovfr. Note 9 og 17.

¹⁹⁾ Windscheid § 82 ved Note 8 og 9. Se om dette meget omtvistede og meget uklare Begreb f. Ex. Dernburg I § 120 Note 7, Unger § 91 Note 39—50, Dernburg Pr. I S. 146 (ndfr. S. 23—24), Leonhard S. 317—318, Wächter I S. 424—425, 433—438, Brinz IV S. 404—405, 415—419, Mitteis S. 105—108, 112—131, Jacobi S. 76—77, 92. Det benyttes, som det af den citerede Literatur vil ses, undertiden i vid Forstand som omfattende enhver Ugyldighed, der uden at være Anfægtelighed dog ikke kan gjøres gjældende af Alle eller mod Alle, undertiden om forskellige Underafdelinger af dette vide Begreb. Den tyske Lovbog undgaar Begrebet ved Hjælp af Kategorien Uvirksomhed, Endemann I § 74 Note 4, jfr. ndfr. S. 30—31.

§ 3.

Nullitet og Anfægtelighed i romersk Ret.

I. Værdien af den i foregaaende Paragraf beskrevne Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed, Spørgsmaalet, om den har Hjemmel i Forholdenes Natur, og om den maa akcepteres ogsaa for dansk Rets Vedkommende, skal først drøftes i denne Afhandlings andet Afsnit. Men allerede her maa det undersøges, hvorvidt Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed virkelig har Hjemmel i den romerske Ret, navnlig om den i den nys beskrevne, saa almindeligt antagne Skikkelse virkelig dækker over den romerske Rets Ugyldighedsregler, og om den staar som et Udtryk for, at den romerske Retsvidenskab har fundet denne Sondring imellem stærkere og svagere Ugyldighedstilfælde grundet i Forholdenes Natur. Den Omstændighed alene, at Sondringen maatte findes virkelig at svare til en Forskjel imellem stærkere og svagere Ugyldighedsgrunde i romersk Ret, vilde ikke i og for sig lægge noget stærkt Lod i Vægtskaalen ved Drøftelsen af Sondringens Værdi, nemlig ikke, dersom Forskjellen maatte findes at have sin Grund i særlige historiske Forhold. Men dersom det tillige maa antages, at Forskjellen bunder i en Erkjendelse hos de romerske Jurister af, at visse Ugyldighedsgrunde (Nullitetsgrundene), saaledes som i foregaaende Paragraf fremstillet, bør have en stærkere Virkning end andre, (Anfægtelighedsgrundene), da møder den Savigny-Windscheidske Ugyldighedslære unægteligt med en Autoritet, som det vil være vanskeligt at rokke.

Som det vil ses af Fremstillingen i § 2, er den der beskrevne Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed i romersk Ret i det Væsentlige Udtryk for Sondringen imellem paa den ene Side Ugyldigheden ipso jure, den civile Ugyldighed, paa den anden Side den Ugyldighed, der virker gjennem exceptiones og modstaaende actiones (eller in integrum resti-

tutio), den prætoriske Ugyldighed.¹⁾ De rejste Spørgsmaal kunne altsaa nærmere formuleres saaledes: Er den prætoriske Ugyldighed som saadan materielt svagere end ipso-jure Ugyldigheden? Og er denne Forskjel Udtryk for den Opfattelse, at de prætoriske Ugyldighedsgrunde bør virke svagere end de Ugyldighedsgrunde, som afføde ipso-jure Ugyldighed? Vi vende os først mod det første af disse Spørgsmaal.

II. Paa Forhaand ligger nu unægteligt den Antagelse nær, at den prætoriske Ugyldighed som saadan er svagere end ipso-jure Ugyldigheden. Den prætoriske Ret danner sig ved Siden af jus civile, ophæver ikke denne og haandhæves direkte²⁾ alene ved Prætors Retsmidler³⁾, exceptio og actio (in integrum restitutio). Under Formularprocessens Herredømme kunde prætorisk Ugyldighed, bortset fra actiones bonæ fidei, kun vinde Dommerens Anerkjendelse ifølge Prætors Anvisning i formula. Selve dette synes at medføre en relativ materiel Svaghed for de prætoriske Ugyldighedsgrunde, saalænge Formularprocessen bestaar. Og endnu efterat det praktiske Holdepunkt for Forskjellen imellem jus honorarium og jus civile er bortfaldet med Formularprocessen, bevæge Kilderne sig i Udtryksmaader, der antyde, at en Forskjel imellem den exceptionsmæssige Ugyldighed og ipso-jure Ugyldigheden fremdeles bestaar, men denne Forskjel synes nu kun at kunne være en materiel. Endnu i de justinianiske Retskilder findes den prætoriske Ugyldighed udtrykt saaledes, at Retshandelen er gyldig ifølge jus civile, men at

1) At betegne ipso-jure Ugyldigheden som den civile og dens Modsætning som prætorisk Ugyldighed, er muligvis ikke ganske korrekt. Men Ukorrektheden er uden Betydning for den følgende Fremstilling. Forsaavidt exceptionsmæssig Ugyldighed skyldes jus civile, f. Ex. den ved Sc. Macedonianum og Vellejanum hjemlede, betegnes den med Føje som prætorisk, idet jus civile her netop overlader sin Gjennemførelse til Prætor i Stedet for at proklamere ipso-jure Ugyldigheden, Sohm S. 269, jfr. nedfr. ved Note 7.

2) Jfr. nedenfor Note 14—16.

3) Sohm S. 79, 81.

der gives Retsmidler (*exceptio, actio*) til at bekjæmpe dens Virkning, se saaledes f. Ex. § 1 Inst. de except. (4—13): *Verbi gratia, si metu coactus aut dolo inductus aut errore lapsus stipulanti Titio promisisti, quod non debueras promittere, palam est, jure civili te obligatum esse, et actio, qua intenditur dare te oportere, efficax est; sed iniquum est te condemnari, ideoque datur tibi exceptio metus causa aut doli mali aut in factum composita ad impugnandam actionem, jfr. Gaj. IV § 115: comparatæ sunt autem exceptiones defendorum eorum gratia, cum quibus agitur; sæpe enim accidit, ut quis jure civili teneatur, sed iniquum est eum iudicio condemnari. Ogsaa Udtalelser som l. 2 pr. Dig. de except. (44—1): exceptio dicta est quasi quædam exclusio, quæ opponi actioni cujusque rei solet ad excludendum id, quod in intentionem condemnationemve deductum est (Ulp.), og l. 22 pr. eod.: exceptio est condicio, quæ eximit reum damnatione (Paulus), synes, som bibeholdte i den justinianske Ret, at tyde paa en materiel Forskjel imellem exceptionsmæssig Ugyldighed og ipso-jure Ugyldigheden, og det netop en Forskjel som den af den Savigny-Windscheidske Lære hævdede.*

Nu lader det sig naturligvis ikke bestride, at der forekommer prætorisk „Ugyldighed“, som er svagere end ipso-jure Ugyldigheden. Naar den ved Svig fremkaldte Ejendoms-overdragelse af Prætor erkjendes „ugyldig“ paa den Maade, at Bedrageren bliver Ejer, men der gives den Bedragne en *actio in personam, actio doli*, imod ham, er det klart, at der foreligger en svagere Ugyldighed end f. Ex. den ipso-jure Ugyldighed, som anerkjendes, naar en Umyndig overdrager Ejendomsret. Men den Paastand, som vi her beskjæftige os med, gaar ud paa, at den prætoriske Ugyldighed som saadan over hele Linien er svagere end ipso-jure Ugyldigheden. Og at denne Paastand ikke kan fastholdes, viser sig ved en nærmere Betragtning af de obligationes, som lide under exceptionsmæssig, altsaa prætorisk Ugyldighed.

III. Dersom der overhovedet er nogen væsentlig materiel Forskjel imellem det obligationsretlige Løfte, som er ipso jure nullum, og det, som kun er ugyldigt ope exceptionis, synes denne først og fremmest at maatte ligge paa det Punkt, som da ogsaa stedse fremhæves⁴⁾, at den exceptionsmæssige Ugyldighed aldrig tages i Betragtning ex officio, men kun anerkjendes af Dommeren, naar den gjøres gjældende af den deri interesserede Part. Skal det, at Retshandelen „kun“ er ugyldig ved Hjælp af en Indsigelse, overhovedet oplyse nogen Svaghed ved Ugyldigheden, i Modsætning til ipso-jure Ugyldigheden, maa det i hvert Fald være denne, jfr. de ovfr. S. 12 citerede Kildeudtalelser. Men at det ikke hører til den exceptionsmæssige Ugyldigheds Væsen, at den ikke tages i Betragtning ex officio, fremgaar af nyere Undersøgelser angaaende Bestemmelserne i Sc. Vellejanum.⁵⁾ Dette Senatskonsults Misbilligelse af intercessiones mulierum slutter sig til ældre Forbud mod, at Kvinder optræde for Retten som Forsvarere for Andre. Det var et ret nødvendigt Supplement til disse Forbud, som ellers paa letteste Maade kunde omgaaes derved, at Kvinden, i Stedet for at møde som en Andens Forsvarer, ved en intercessio overtager dennes Forpligtelse og fremtræder som Part i Sagen. Forbudet mod Kvinders Optræden som Defensorer var det Prætors Sag at overholde, og det laa da nær ogsaa at lægge Gjennemførelsen af Bestemmelserne om Intercessionerne i hans Haand. Derfor gaar Senatskonsultet ikke den Vej at erklære intercessiones mulierum for ugyldige, men overlader det til Prætor at

4) Ovfr. S. 4 og 6, Windscheid § 47 Note 1, Dernburg I § 120 Note 10 og 12, § 137 Note 8 og 9.

5) Gradenwitz S. 65—75, 127—130, 307—309; til G. slutter sig Jacobi Side 81 Note 46, Mitteis S. 95, 131. Thon, S. 80—81, antager det for sikkert, at Prætor nægtede actio, naar det under Forhandlingen in jure var klart, at der forelaa en mod Senatskonsultet stridende intercessio, men finder det mindre sikkert, om Prætor paa Grundlag af Mistanke i denne Henseende indsatte en exceptio i formula. Mod G. udtaler Dernburg sig § 120 Note 10 uden Begrundelse.

drage Omsorg for Gjennemførelsen af Senatsbeslutningen, l. 2 § 1 Dig. ad. Sc. Vellejanum (1—16). Men efter det om Senatskonsultets Formaal Bemærkede synes det ikke at kunne be-
 tvivles, at Meningen er den, at Prætor ex officio, uden Kvindens
 Begjæring, endog mod hendes Vilje, skal sørge for at gjen-
 nemføre Senatsbeslutningen, eller i paakommende Tilfælde,
 hvis Sagen er klar, nægte actio mod Kvinden, l. 2 § 1 cit:
 „ne eo nomine ab his petitio, nec in eas actio detur, quum eas
 virilibus officiis fungi et ejus generis obligationibus ob-
 stringi non sit æquum“, og ellers ex officio indrykke ex-
 ceptio Sc. Vellejani i formula. Det Anførte støttes ved en
 Række spredte Kildeudtalelser: l. 16 § 1 eod. „Totam obli-
 gationem senatus improbat“, l. 2 § 5 eod. „proinde neque
 maritum, neque filium neque patrem permittitur mulieri
 defendere“, l. 12 Dig. de minor. (4—4): si apud minorem mulier
 pro alio intercesserit non est ei actio in mulierem danda,
 sed perinde atque ceteri per exceptionem summoverti debet, l.
 14 Cod. ad. Sc. Vellej. (4. 29): mulierem contra senatus con-
 sulti Vellejani auctoritatem non posse intercedere . . .
 juris auctoritas placet. Og er Forholdet paa Formularpro-
 cessens Tid dette, maa efter dennes Bortfald exceptio Sc.
 Vellejani, hvis Opfattelsen af denne Indsigelse ikke har
 forandret sig, ex officio tages i Betragtning af Dommeren.
 Man kan ikke herimod henvise til Udtalelserne i Justinians
 Forordning l. 23 §§ 2 og 3 Cod. ad. Sc. Vellej. (4—29), hvor
 det, efterat visse Former ere foreskrevne for intercessiones
 mulierum, hedder: tunc (ø: naar de foreskrevne Former ere
 iagttagne) etenim tantummodo eas obligari et sic omnia trac-
 tari, quæ de intercessionibus feminarum vel veteribus legibus
 cauta vel ab imperiali auctoritate introducta sunt. Sin autem
 extra eandem observationem mulieres susceperint interce-
 dentes, pro nihilo habeatur hujusmodi scriptura vel sine
 scriptis obligatio tanquam nec confecta nec penitus scripta, nec
 senatus consulti auxilium imploretur, sed sit libera
 et absoluta quasi penitus nulla in eadem causa subsecuta. Her

staar Sagen ganske vist saaledes, at Ugyldigheden af intercessiones mulierum kun da skal tages i Betragtning af Dommeren ex officio, naar de nye Former ikke ere iagttagne, medens Ugyldigheden, naar disse ere iagttagne, alene tages i Betragtning efter Kvindens Begjæring herom, og dette sidste forudsættes at være den med Sc. Vellejanum stemmende Regel. Men denne Forudsætning er kun et af de mange Vidnesbyrd om, at man efterhaanden opfattede Sc. Vellejanum som givet alene til Kvindernes Gunst propter sexus infirmitatem og tabte dets oprindelige Formaal og Indhold af Øje, jfr. f. Ex. allerede Ulp. l. 2 § 2 Dig. (16—1): opem tulit mulieribus propter sexus imbecillitatem, Modestinus l. 25 § 1 eod: exceptione Senatusconsulti Vellejani iudicio conventa adversus creditorem tueri se poterit. De forskellige i denne Retning gaaende Udtalelser og l. 23 §§ 2 og 3 Cod. (4—29) afkræfte ikke det Oplyste, at Ugyldigheden ifølge Sc. Vellejanum, skjønt prætorisk, oprindeligt toges i Betragtning ex officio⁶⁾. Men forholder dette sig saaledes, kan det ikke fastholdes som Væsenmærke for den prætoriske Ugyldighed, at den er svagere end den civile i den Forstand, at den ikke haandhæves ex officio. Man indvende ikke, at Ugyldigheden af intercessiones mulierum som hjemlet ved et Senatskonsult er en civil. Senatet erklærede netop ikke intercessiones mulierum for ugyldige. Det blev staaende ved at misbillige dem og overlod til Prætor at gjøre dem ugyldige⁷⁾. Ugyldigheden blev saaledes i sin Form prætorisk, exceptionsmæssig, og det er netop paa denne Forms Karakter, at Paastanden om Væsenforskjellen imellem den prætoriske og den civile Ugyldighed hviler.

Forskjellen imellem de med exceptio behæftede og de ipso jure ugyldige Kontrakter har saaledes vist sig i alt Fald ikke at findes paa det Punkt, hvor den efter de Kilde-

⁶⁾ Thon S. 83—84.

⁷⁾ Sohm S. 269.

talelser, som antyde en saadan Forskjel, snarest skulde ventes. Som en Egenskab ved den exceptionsmæssige Ugyldighed, der skulde oplyse dens Karakter som Anfægtelighed i Modsætning til Nullitet, er dernæst fremhævet den, at der gyldigt kan gives Afkald paa Exceptionen ved et formløst pactum, saa at den tidligere ugyldige Retshandel nu bliver gyldig fra første Færd: Dersom f. Ex. en stipulatio er ipso jure nullum, kan Kreditor kun erholde et Stipulationskrav gennem en ny Stipulationsforhandling; er stipulatio kun behæftet med en exceptio, kan denne fjærnes ved et formløst pactum, saa at det anfægtelige Stipulationsløfte befries for sin Anfægtelighed⁸⁾. Men i alt Fald kan denne Regel ikke gjælde for exceptiones, som skulle tages i Betragtning ex officio, altsaa efter det Anførte ikke for exceptio Sc. Vellejani, som den oprindeligt opfattedes⁹⁾, og filius kan ikke gyldigt give Afkald paa exceptio Sc. Macedoniani, saalænge Faderen lever, l. 7 § 16, l. 9 pr., l. 20 Dig. de Sc. Maced. (14—6). Bortset herfra staar Sagen saaledes, at der ikke i Kilderne findes nogen almindelig Hjemmel for Regelen. Fra Bestemmelserne, at Fordringsrettigheder, som ere ophævede ved et pactum de non petendo, kunne gjenoplives ved et modstaaende pactum, l. 27 § 2 Dig. de pactis (2—14), og at en exceptionsmæssig Forpligtelse kan gjøres retsgyldig ved et legatum debiti, l. 13 Dig. de lib. leg. (34—3), kan der ikke med Sikkerhed sluttet til Regelen¹⁰⁾, og dens Holdbarhed bestrides af flere Forfattere¹¹⁾. Paa den anden Side erkjendes det almindeligt, at visse ipso jure ugyldige Retshandler kunne blive gyldige ved senere Kjendsgjæringer,

⁸⁾ Ovfr. § 2 Note 13 og 14, Lenel S. 132—133.

⁹⁾ Gradenwitz S. 74—76, 131—132, Thon S. 84, Mitteis S. 137, Lenel S. 133.

¹⁰⁾ Mitteis S. 136, Gradenwitz S. 55—56, Lenel S. 129—130, Brinz IV S. 399—401.

¹¹⁾ Gradenwitz S. 54—56, 74—76, 131—132, Brinz § 586 Note 12—23.

derunder *Ratihabition*¹²⁾, jfr. navnlig l. 32 Dig. de don. inter v. et u. (24—1) og l. 25 Cod. de don. inter v. et u. (5—16). Der forekommer endog Exempel paa, at en ipso jure ugyldig Retshandel bliver gyldig blot derved, at et vist Tidsrum forløber, uden at Ugyldigheden gøres gjældende¹³⁾, l. 3 Cod. si maj. fact. (5—74). Heller ikke Regelen om Ugyldighedens Opgivelighed bliver saaledes et afgjørende Kjendemerke for den exceptionsmæssige Ugyldighed i Modsætning til ipso jure Ugyldigheden; højest kan det maaske antages, at Opgiveligheden af exceptiones er den almindelige Regel, som dog har Undtagelser, medens Opgiveligheden af ipso jure Ugyldigheden fremtræder som en Undtagelse. Om denne Forskjel, hvis den eksisterer, har nogen Betydning for vor Undersøgelse, vil blive omtalt ndfr. under IV.

Men, kan der spørges, fik dog ikke den Omstændighed, at en Fordring ikke er ipso jure ugyldig, men kun behæftet med en exceptio, retlig Betydning, naar Spørgsmaalet om Fordringens Gyldighed eller Ugyldighed opstod under en Sag, som ikke direkte gaar ud paa Fordringens Gjennemførelse, saa at der ikke blev Plads for Indrykkelse af nogen exceptio i formula, jfr. ovfr. S. 11. Maa Dommeren ikke i saa Fald tage den kun exceptionsmæssigt ugyldige Fordring som gyldig? Dette Spørgsmaal besvare allerede de klassiske Jurister benægtende. Hvor den med en peremptorisk exceptio behæftede obligatio skal værdsættes som Formuebestanddel, regnes den stedse for Intet¹⁴⁾. Naar en exceptionsmæssigt ugyldig Forpligtelse, der ikke efterlader nogen obligatio naturalis, under Vildfarelse er opfyldt, tilkjende Kilderne Erlæggeren *condictio indebiti*, Ulp. l. 26 § 3 Dig. de cond. ind. (12—6), Marcianus l. 40 pr. eod., Ulp. l. 8 § 3 Dig.

12) Ovfr. § 2 Note 15, Lenel 123 ff., Brinz § 586 Note 22—23, § 589.

13) Windscheid § 83 Note 11.

14) Gradenwitz S. 22, 311, Brinz § 106 Note 2, § 586 Note 16, Lenel S. 117—118.

ad. Sc. Vellej. (16—1), og Dommeren vil saaledes under Condiktionssagen have selvstændigt, uden nogen Anvisning fra Prætor, at afgøre, om den indfrieede obligatio ikke maatte være ugyldig efter prætorisk Ret¹⁵). Og idet Ulp. l. 3 § 1 Dig. de pec. const (13—5) fastsætter Ugyldigheden af et pactum constituti debiti angaaende Gjæld, som lider af exceptionsmæssig Ugyldighed, er det ligeledes henlagt til Dommeren selvstændigt at afgjøre, om den Gjæld, hvis Betaling er lovet, lider under prætorisk Ugyldighed, for i bekræftende Fald at frifinde for actio de pecunia constituta, efter Omstændighederne, f. Ex. naar Overenskomsten angaar Gjæld, som omfattes af Sc. Vellejanum, endog uden at nogen Indsigelse mod Domfældelsen er fremsat¹⁶).

Endnu skal blot bemærkes, at det Symptom paa en vis materiel Retsvirkning af den med exceptio behæftede obligatio, som man har fundet deri, at Kilderne indrømme actiones, gaaende ud paa Kvittering for saadanne Krav, l. 1 pr. og l. 3 Dig. de cond. sine causa (12—7), l. 9 § 3 Dig. quod metus causa (4—2), er misvisende. Saadanne actiones, som maa antages at stamme fra en Tid, da der endnu ikke var indrømmet nogen exceptio imod den paagældende obligatio¹⁷), gaa, efter at dennes exceptionsmæssige Ugyldighed er bleven anerkjendt, ikke ud paa at faa en retligt bestaaende Forpligtelse ophævet, men tilsigte i Virkeligheden kun at faa konstateret, at der ikke foreligger nogen Forpligtelse¹⁸).

Efter saaledes forgjæves at have eftersøgt en materiel Forskjel imellem den ipso jure ugyldige og den med en peremptorisk Exception behæftede obligatio paa de Punkter, hvor en Forskjel er antagen at være tilstede og maatte forventes

¹⁵) Gradenwitz S. 83.

¹⁶) Thon S. 81.

¹⁷) Ihering Geist der römischen Rechts III S. 126—127, Gradenwitz S. 13 ff., 303.

¹⁸) Gradenwitz S. 303—307, Schlossmann S. 30, Lenel S. 112—117, 137, Brinz § 586 Note 42—43.

at være forhaanden, dersom den exceptionsmæssige Ugyldighed som paastaaet var svagere end den civile, hævdes det som Resultat, at der ingen materiel Forskjel er tilstede¹⁹). I denne Retning gaa da ogsaa mangfoldige Kildeudtalelser, som man forgjæves søger at bortforklare: Paul. l. 112 Dig. de R. J. (50. 17): Nihil interest, ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur, l. 66 eod., l. 55 Dig. de V. S. (50. 16), Ulp. l. 20 § 3 Dig. de lib. causa (40—12): Obligatum accipere debemus, si exceptione se tueri non potest, ceterum si potest, dicendum non esse obligatum, l. 42 § 1 Dig. de O. et A. (44—7), l. 25 Dig. de V. O. (45—1). Kildeudtalelser som de ovfr. S. 12 citerede, der tilsyneladende gaa i modsat Retning, ere Udtryk for det processuelle Forhold paa Formularprocessens Tid og for det formelle Forhold imellem jus honorarium og jus civile; at de ere bibeholdte i justiniansk Ret, hvor det tidligere „dobbelte Retssystem“ var smeltet sammen til en Enhed, forklares tilstrækkeligt ved de justinianske Retskyndiges almindelige Utilbøjelighed til radikale Ændringer af de klassiske Juristers Udtalelser²⁰).

IV. Naar, som paavist under III, den med en peremptorisk exceptio behæftede obligatio ikke materielt er svagere end den ipso jure ugyldige, er Uholdbarheden given af Paastanden om, at den prætoriske Ugyldighed som saadan skulde være svagere end den civile. Urigtigt er det altsaa at betegne den første som Anfægtelighed, den sidste som Nullitet, og det indrømmes da ogsaa fra alle Sider, at saadan Terminologi ikke vilde stemme med Kildernes Sprogbrug i deres Karakteristik af de enkelte Ugyldighedstilfælde²¹). Herefter bortfalder det andet ovfr. S. 11 rejste Spørgsmaal, om For-

¹⁹) Lenel S. 106 ff., Schlossmann S. 24—31, Gradenwitz S. 307, 310—313, 317, Brinz §§ 106—108, 586, Thon Rechtsnorm S. 263—264, 266—267.

²⁰) Jfr. Schlossmann S. 29 Note 37.

²¹) Savigny § 202 Note 2, Windscheid § 82 Note 2, Schlossmann S. 23 Note 30, Brinz §§ 531, 532 Note 28, Leonhard S. 302.

skjellen imellem den civile og den prætoriske Ugyldighed er Udtrykket for den Opfattelse, at de prætoriske Ugyldighedsgrunde bør virke svagere end de civile. Men overfor den almindelige Tilslutning, som den Savigny-Windscheidske Lære har vundet, turde det dog være paa sin Plads at klare sig, hvorledes dette andet Spørgsmaal under Forudsætning af hin Theoris Rigtighed maatte besvares. Det vil strax blive indlysende, at Spørgsmaalet maatte besvares benægtende. I Virkeligheden indrømme selve Theoriens Tilhængere dette, idet de vedkjende sig, at den Grænselinie mellem de to Ugyldighedsgrupper, som de mene at finde i den romerske Ret, skyldes særlige historiske Forhold og maatte omlægges for at komme i Overensstemmelse med Forholdenes Natur²²). Den ovfr. i § 2 nærmere beskrevne, væsentligt paa Modsætningen imellem jus honorarium og jus civile opbyggede Ugyldighedslære, som man har tillagt den romerske Ret, er overhovedet saa lidet stemmende med naturlig Ret, at det bliver ganske umuligt at forklare den som udsprunget af Forestillinger om, hvorledes Ugyldighedsreglerne burde være²³). Derimod bliver Læren nogenlunde forklarlig, naar man opfatter de prætoriske Ugyldigheder som Udtryk for, hvad Prætor magtede at udrette i Retning af Ugyldighed. Den Savigny-Windscheidske Ugyldighedslære kan i det Hele synes at være et Indbegreb af ret naturlige Konsekvenser af den Sætning, at Prætor ikke kan ophæve jus civile.

V. Med det under II og III Oplyste formenes de Paa-stande fældede, at den almindelige, af Savigny og Windscheid repræsenterede Ugyldighedslæres Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed har Hjemmel i romersk Ret og staar som et Udtryk for den Opfattelse i den romerske Retsvidenskab, at visse Ugyldighedsgrunde bør virke stærkere end andre. Hermed er det naturligtvis ikke givet, at der ifølge romersk

²²) Windscheid § 47 Note 1, § 82 Note 3, Dernburg I § 120.

²³) Jfr. Schlossmann S. 26.

Ret overhovedet ikke kan sondres imellem Tilfælde af stærkere og svagere virkende Ugyldighed, der passende kunde betegnes henholdsvis som Nullitet og Anfægtelighed, og at ikke en anden Gruppering af de romerske Ugyldighedstilfælde under disse to Rubra lader sig opstille. Der foreligger da ogsaa Forsøg paa saadan Gruppering under Opgivelse af det Savignyske Grundlag og under omhyggelig Hensyntagen til de enkelte Retsafgjørelser og Kildernes Karakteristik af de enkelte Ugyldighedstilfælde²⁴). Men ved saadanne Forsøg skal der ikke dvæles nærmere her. Den nærmere Betragtning af Kilderne vil nemlig vise, at enhver Forestilling om en Dualisme indenfor Ugyldighedens Grader, svarende til Modsætningen Nullitet og Anfægtelighed i den Forstand, at der for hver af disse to Grupper skulde gjælde et nogenlunde ensartet Sæt af Retsregler i Modsætning til de for den anden gjældende, er fremmed for Romerretten. Den romerske Ret har udelukkende behandlet hver enkelt Ugyldighedsgrund for sig og undergivet den sine særegne Regler, men giver intet brugbragt Bidrag til en almindelig Ugyldigheds-lære²⁵). Forsøger man i Henhold til Kildernes Regler om og Karakteristik af de enkelte Ugyldighedstilfælde at opstille to Grupper af Ugyldighedstilfælde, en stærkere og en svagere, vil det vise sig, at Modsætningerne imellem de enkelte Tilfælde er ganske flydende. Det vil vise sig, at adskillige af de Retsregler, som gjælde for et Tilfælde af den stærkere Gruppe, ville gjenfindes hos Tilfælde af den svagere Gruppe og ikke hos andre Tilfælde af den stærkere o. s. v.²⁶). Romerretten giver saaledes ingen Støtte for en brugbar almindelig Sondring imellem Nullitet og Anfægte-

²⁴) Se navnlig Brinz (Lotmar) §§ 586—588.

²⁵) Gradenwitz S. 5, Jacobi S. 96 Note 86.

²⁶) Se navnlig Undersøgelserne hos Gradenwitz angaaende *intercessiones mulierum, donationes inter virum et uxorem* og *metus*, Mitteis S. 88.

lighed. Paa den anden Side giver den heller ikke nogen Oplysning om, at en saadan Sondring skulde være uden Værdi, thi at den romerske Ret savner Sondringen, kunde have sin Grund deri, at Ugyldighedsreglerne aabenbart i vidt Omfang skyldte de særlige historiske Udviklingsforhold deres Indhold.

For de følgende Undersøgelser kan Romerretten altsaa kun have Betydning gennem sine Enkeltafgjørelser. Og selv disses Betydning maa ikke overvurderes. Navnlig maa det erindres, at den svagere Virkning, som visse prætoriske Ugyldighedstilfælde undertiden have, ikke paa Forhaand kan antages at skyldes en Opfattelse af, at saaledes burde det være. Denne svagere Virkning kan meget vel skyldes den Omstændighed, at Prætor ikke magtede mere i Retning af Ugyldighed, at han ikke kunde ophæve jus civile. Antager man det saaledes for almindelig Regel, at de prætoriske Ugyldighedsgrunde kunne fjernes ved et formløst pactum se ovfr. S. 16, kan denne Regel naturligt forklares deraf, at der formelt forelaa en efter jus civile gyldig Ret, saa at det kun gjaldt at aabne fri Anvendelse for jus civile, medens der ved den ipso jure ugyldige Retshandel ikke forelaa noget tilsvarende Tilknytningspunkt for Gyldigheden af et pactum²⁷). Forsaaavidt prætoriske Ugyldighedsgrunde ved Ejendomsoverdragelse kun virkede paa den Maade, at Overdragelsen var gyldig, og at der gaves Overdrageren en Fordringsret paa Ejendomsrettens Tilbageførelse („Anfægtelighed ex nunc“, se ndfr. § 7), kan ogsaa dette maaske skyldes den Omstændighed, at Prætor ikke kunde ophæve de civile Regler om Ejendomsrets Erhvervelse²⁸), i Forbindelse med den romerske Rets Mangel af Regler om exstinktiv Godtroserhvervelse for

²⁷) Jfr. Lenel S. 129—130.

²⁸) Jfr. Schlossmann S. 26. Muligvis maa det forøvrigt antages, at den fremtvungne traditio ikke overfører Ejendomsret, Brinz § 531 Note 10 ff. Jfr. ndfr. S. 45 Note 4 og S. 87 Note 7—10.

Trediemand, hvilken Mangel kunde gjøre det misligt at erklære Overdragelsen for virkningsløs, jfr. ndfr. § 7.

§ 4.

Nullitet og Anfægtelighed i andre Retsforfatninger.

I. I allgemeines Privatrecht für die preussischen Staaten gjenfinder Dernburg i det Væsentlige den ovenfor i § 2 beskrevne Sondring imellem Nichtigkeit og Anfechtbarkeit, der forøvrigt indrømmes ikke skarpt at afpræge sig i Lovbogens Terminologi¹⁾. Men Nichtigkeit er hyppigt kun relativ, se ndfr., og Ugyldighedsgrundene fordele sig ganske anderledes end efter den Windscheidske Lære. Som Exempler paa Anfægtelighed nævnes det Tilfælde, at den købte Ting har Mangler, Gjenkaldelighed af Gaver paa Grund af Utaknemlighed og Afkræfteligheden af den insolvente Skyldners Retshandler ved hans Kreditorer²⁾. Under niktige Retshandler henhøre derimod: undertiden de, som ere ugyldige paa Grund af Formmangel³⁾, de, der ere ugyldige paa Grund af Viljesmangel, Vildfarelse, Svig og Tvang⁴⁾ eller fordi de stride imod Lov og Ærbarhed⁵⁾ og vistnok de, der ere ugyldige paa Grund af Umyndighed⁶⁾. Men naar Ugyldigheden skyldes Viljesmangel, Vildfarelse, Svig og Tvang, siges Nulliteten kun at være relativ, hvorved navnlig sigtes til, at Medkontrahenten maa finde sig i, at den Part, for hvis Skyld Ugyldigheden er anerkjendt, fastholder Over-

1) Dernburg Pr. I S. 145.

2) Dernburg Pr. I S. 145—146.

3) Dernburg Pr. I. S. 145, 195, 196, 206.

4) Dernburg Pr. I S. 231, 232, 234, se ndfr. Note 7.

5) Dernburg Pr. I. S. 162.

6) Preuss. Landrecht §§ 20—23 (1—4), §§ 11—14, 37 og 38 (1—5), jfr. Dernburg Pr. I S. 148.

enskomsten⁷⁾. Ogsaa Ugyldigheden paa Grund af Umyndighed er undertiden kun relativ. Ved den relative Nichtigkeit tilsidesættes i vidt Omfang den Sætning, at den af Nichtigkeit lidende Retshandel ikke kan blive gyldig ved Afkald paa Ugyldighedsgrunden, men saadant Afkald berører dog ikke Trediemands Ret⁸⁾. Heller ikke fastholdes ved relativ Nichtigkeit ubetinget den Sætning, at Ugyldigheden tages i Betragtning uden at være releveret⁹⁾.

II. Ogsaa i den østerrigske Lovbog indlægges den sædvanlige Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed, saaledes at man under Anfægtelighed henlægger navnlig Ugyldigheden paa Grund af læsio enormis, Mangler ved Ydelsen, urigtig Formening om Pligt til at paatage sig Ydelsen og turpis eller injusta causa samt Gavers Gjenkaldelighed paa Grund af Utaknemlighed¹⁰⁾, medens man under Nichtigkeit — der ligesom efter preuss. Landrecht undertiden er relativ — henfører Ugyldighed paa Grund af Formmangel, Viljemangel, Tvang, Svig, Umyndighed og Strid mod Forbudslov¹¹⁾.

III. I engelsk-amerikansk Ret indlægges Forfattere ligeledes en Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed. Efter Pollock er Forskjellen imellem void og voidable transactions fundamental, men ofte fordunklet af Skjødesløshed i Sprogbrugen¹²⁾ En Overenskomst, som er void, har

7) Citater i Note 4. Disse Ugyldighedsgrunde henføres derfor (ndfr. § 11) af andre Forfattere til Anfægtelighedsgrunde, Reatz I S. 51 Note 1, Endemann I S. 308 Note 13.

8) Dernburg Pr. I S. 146, 167—168, Preuss. Landr. §§ 186—188 (1—5).

9) Dernburg Pr. I S. 146.

10) Unger § 91 Note 76.

11) Unger § 91 Note 7—13, 76.

12) Pollock S. 7—8, 448, jfr. Wharton § 28, der bemærker, at man som void kun bør betegne „transactions which are either (1) absolutely prohibited by law, or (2) wanting in one of the necessary constituents of a valid agreement *viz*: two parties capable of consenting, or a concurrence of minds as to a particular object of consent“.

(bortset fra mulige Poenalvirkninger) slet ingen legal Virkning og paavirker hverken Parternes eller Trediemands Retsstilling. En Overenskomst, der er voidable, har derimod fuld legal Virkning, medmindre og indtil den bestrides og sættes tilside af en dertil berettiget Person; rettest bør den maaske bestemmes som den Overenskomst, der af en af Parterne, om han ønsker det, kan behandles, som om den aldrig havde bundet ham. Til voidable agreements henføres de, som ere ugyldige paa Grund af Svig¹³), undue influence og kompulsiv Tvang¹⁴). Efter common law ere fremdeles Umyndiges og Sindsyges Kontrakter voidable, ikke void¹⁵), „mere kræver Umyndighedsreglernes Formaal ikke“, og Anfægtelsen kan kun finde Sted indenfor en rimelig Tid, efterat Barnet et blevet myndigt¹⁶). Men efter Infants Relief Act 1874 ere adskillige af Børns Kontrakter void, og de kunne ikke ratihaberes¹⁷). Void ere endvidere Overenskomster, som ere ugyldige paa Grund af Ydelsens Umulighed¹⁸), i Almindelighed Overenskomster, som stride mod Lov og Ærbarhed¹⁹), og undertiden de paa Grund af Vildfarelse²⁰)

¹³) Wharton § 283, Leake S. 350, 380, 426, Indian Contract Act s. 19, jfr. dog Pollock S. 448 og ndfr. Note 20 samt § 11 Note 5, § 12 Note 3.

¹⁴) Pollock S. 553, Wharton §§ 145, 154, Leake S. 426, Indian Contract Act s. 19.

¹⁵) Pollock S. 51—59, 91—94, Wharton §§ 31, 114, Leake S. 542—543; i Modsætning til Pollock erklære dog Leake S. 577 og Wharton § 117 a den Sindssyges Kontrakt for void, naar han slet ikke vidste hvad han gjorde.

¹⁶) Pollock S. 59.

¹⁷) Pollock S. 60—64, Leake S. 543. Efter Indian Contract Act s. 10 ere Umyndiges og Sindssyges Kontrakter vistnok void, jfr. Cunningham og Shepherd S. 47 og 57.

¹⁸) Pollock S. 376.

¹⁹) Pollock S. 257, 321—332, Wharton §§ 370, 382 ff., Leake S. 770. Saaledes ogsaa Indian Contract Act s. 23.

²⁰) Herunder falde vistnok — bortset fra de Tilfælde, hvor Vildfarelsen har affødt uoverensstemmende Akcept, saa at der ikke foreligger nogen Overenskomst — fra visse Synspunkter, se ndfr. § 11 ved Note 5, § 12

ugyldige. — The Indian Contract Act (1872) giver i s. 2 Definitioner af Begreberne void og voidable agreements, der opfattes paa samme Maade som Sondringen hos Pollock²¹⁾; hvorledes denne Lov fordeler Ugyldighedsgrundene, er angivet i Noter i det Foregaaende.

III. Ogsaa hos franske Forfattere gjenfinde vi Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed. I Tilknytning til Bestemmelserne i code civil art. 1304 om en tiaarig Forældelsestid for l'action en nullité ou en rescission og i art. 1338 om, at de Retshandler, der kunne angribes med denne Klage, vinde Gyldighed ved Ratihabition, opstiller saaledes Mourlon²²⁾ en Sondring imellem contrats nuls og contrats annulables. De førstnævnte have kun tilsyneladende Existens og kunne ikke blive gyldige. Contrats annulables ere de, til hvilke l'action en nullité ou en rescission refererer sig. De ere virkelige Kontrakter, der foreløbig have samme Virkning som den gyldige Kontrakt, jfr. art. 1234, men de lide af en Mangel, ifølge hvilken den ene af Parterne kan angribe dem med ovennævnte Klage eller forsvarsvis med Indsigelse og faa deres Nullitet judicielt konstateret, saa at Forholdet stiller sig, som om de aldrig vare indgaaede. Paa den anden Side kan Mangelen udslettes ved en Ratihabition af Retshandelen fra den paagjældende Parts Side (art. 1338), som gjør den gyldig fra Indgaaelsen af, men dog ikke kommer Trediemand til Skade²³⁾. Ligeledes bortfalder Mangelen, naar Forældelsesfristen for l'action en nullité er udløben, uden at Retshandelen er bleven angreben („stiltiende Ratihabition“). Om denne Forældelse ogsaa rammer Indsigelsen

Note 3, dels Viljesmangel, dels Tilfælde af særlig væsentlig Vildfarelse i Motiverne, jfr. Pollock S. 448, Wharton §§ 172, 180, Cunningham og Shepherd S. 88—89.

²¹⁾ Cunningham og Shepherd S. 30.

²²⁾ Mourlon Répétitions écrites sur le code civil, 11 ed. II S. 812 ff.

²³⁾ Mourlon II S. 871—874, Aubry et Rau IV S. 269—270, Sirey Codes annotés ad art. 1338 § 6, jfr. ndfr. § 10 Note 7 og 8.

imod Retshandelen, er omtvistet²⁴). Til *contrats annulables* henregnes²⁵) de, som ere ugyldige paa Grund af kompulsiv Tvang, Svig, *error in substantia* eller *error in persona* (art. 1117 „*la convention contractée par erreur, violence ou dol n'est point nulle de plein droit; elle donne seulement lieu à une action en nullité ou en rescision*“) samt paa Grund af manglende Myndighed (art. 1125, 1304). Nuls ere Retshandler²⁶), naar en af de essentielle Betingelser for deres Indgaaelse mangler (Mangel af Samtykke, derunder Viljesmangel og det Tilfælde, at en Part ganske mangler Viljesevne, Mangel af Gjenstand o: Ydelsens Umulighed og Mangel af cause, jfr. art. 1108), i Almindelighed naar de stride mod en Forbudslov, og naar de foreskrevne Former ikke ere iagttagne. — Andre franske Forfattere forkaste Forskjellen imellem *contrats nuls* (en *plein droit*) og *annulables*²⁷) og opstille Forholdet saaledes, at Nullitetsklagen refererer sig til alle ugyldige Retshandler (*contrats nuls*) i Modsætning til *actes inexistants ou non avenues*²⁸). Forældelsesreglen i art. 1304 og *Ratihabitionsbeføjelsen* efter art. 1338 (dog med Undtagelser) henføres da til *contrats nuls* i Modsætning til *actes non avenues*²⁹). Grænsen imellem disse Begreber fastsættes ikke meget klart; *contrats nuls* er et noget videre Begreb end *Mourlons contrats annulables*, *actes non avenues* noget snævrere end *Mourlons contrats nuls*.

IV. Medens det med Hensyn til de under I—III omtalte Retsforfatninger kan være tvivlsomt, dels om de overhovedet vedkjende sig en almindelig Sondring af retlig Betydning imellem Nullitet og Anfægtelighed, eller om ikke

24) Bekræftende Murlon II S. 821, benægtende Aubry et Rau § 339 Note 29, jfr. Sirey ad art. 1304 (exception).

25) Murlon II S. 814.

26) Murlon II S. 813.

27) Aubry et Rau § 37 Note 2, § 127 Note 2, § 334 Note 1.

28) Aubry et Rau §§ 37, 334.

29) Aubry et Rau §§ 337, 339.

denne vilkaarligt indlægges i Lovgivningen af Forfatterne, dels om, hvorledes denne Sondring nærmere skal forstaas, og hvor Grænselinien skal drages, lovfæster den nye tyske bürgerliches Gesetzbuch af 18. Aug. 1896 (B. G. B.) i §§ 139—144³⁰⁾ udtrykkeligt og forholdsvis klart en saadan Sondring under de traditionelle Terminologier Nichtigkeit og Anfechtbarkeit.

Som Fællesbetegnelse for Retshandler, der ikke have Retsvirkning, benytter B. G. B. Betegnelsen unwirksam³¹⁾. Lovens Gruppering³²⁾ af Ugyldighedstilfældene (Uvirksomhedstilfældene) er følgende:

1. Den „nichtige“ Retshandel³³⁾ opfattes i Henseende til Retsvirkning som ikke foretagen, og den kan følgelig aldrig blive virksom.³⁴⁾ Stadfæstes den af den, som har foretaget den, bedømmes Stadfæstelsen som ny Foretagelse af Retshandelen, og naar en nichtig Overenskomst stadfæstes af Parterne, formodes de pligtige til at yde hinanden, hvad de skulde have, dersom Overenskomsten havde været gyldig fra Begyndelsen af (§ 141). Som „nichtige“ betegner B. G. B. følgende Retshandler:

a. De, der foretages af en Geschäftsunfähig (Personer, som ere under 7 Aar, som befinde sig i en vedvarende Tilstand af sygelig Aandsvirksomhed, der udelukker den frie Viljesbestemmelse, eller som ere umyndiggjorte paa Grund

³⁰⁾ B. G. B. §§ 139—144 angaa Retshandler i Almindelighed; ved Gjengivelsen af disse Bestemmelser her haves særligt Overenskomster for Øje.

³¹⁾ Planck I S. 142, Endemann I S. 316, D. Entw. Mot. I S. 216.

³²⁾ Jfr. Kritik af Jacobi S. 51 ff.

³³⁾ Planck I S. 145, 192, D. Entw. Mot. I S. 217—218.

³⁴⁾ Undtagelser anerkjendes med Hensyn til nichtige Ægteskaber i §§ 1325, 1324. Som Undtagelse kan ikke nævnes det, at f. Ex. den, der har faaet en Ting overdraget af den, som besidder Tingen ifølge en nichtig Overdragelse, bliver Ejer efter Reglerne om godtroende Trediemands Retsbeskyttelse, f. Ex. § 932 ff., thi disse Regler gjælde ogsaa, selv om den overdragende uberettigede Besidders Ihændehavelse af Tingen er opnaaet uden nogensomhelst Retshandel med Tingens Ejer.

af Sindssygdom) eller under Tilstande af Bevidstløshed eller forbigaaende Forstyrrelse af Aandsvirksomheden (§§ 104, 105).

b. Visse Retshandler, hvor Ugyldigheden skyldes Viljesmangel, nemlig naar bevidst Viljesmangel er Medkontrahenten bekjendt, Proformaretshandelen og den Viljeseerklæring, som ikke er alvorlig ment, og som er afgiven i den Formening, at dette ikke vilde blive miskjendt (§§ 116—118).

c. Retshandler, som ikke foretages i den foreskrevne Form (§ 125).

d. Retshandler, som stride mod et Lovforbud, og som Loven derfor nægter Retsbeskyttelse, samt Retshandler, som stride imod gode Sæder (§§ 134, 138 og en Række særligt nævnte Retshandler f. Ex. § 248).

e. Overenskomster om en umulig Ydelse (§ 306).

I andre Tilfælde benytter B. G. B. ikke Betegnelsen nichtig. Men nichtige ere fremdeles de Retshandler, om hvilke det siges, at de ikke kunne indgaas³⁵⁾, f. Ex. §§ 276, 399, og naar det med Hensyn til en Retshandel bliver sikkert, at den aldrig kan blive virksom, jfr. under 2 og 3, behandles den som nichtig³⁶⁾.

2. Den anfægtelige Retshandel³⁷⁾ opfattes ligeledes som oprindeligt lidende af en Mangel, men der tages kun Hensyn til denne Mangel, naar den gjøres gjældende af den Anfægtelsesberettigede; indtil dette sker, er Retshandelen virksom³⁸⁾. Fra dette Synspunkt giver B. G. B. følgende Bestemmelser: Naar en anfægtelig Retshandel anfægtes, anses den som nichtig fra Begyndelsen af, og den, der kjendte eller burde kjende Anfægteligheden, behandles da, som om

³⁵⁾ Planck I S. 145, Endemann I S. 316 Note.

³⁶⁾ Planck I S. 145, 146.

³⁷⁾ Planck I S. 145, 192—196, Endemann I S. 320—322, D. Entw. Mot. I S. 218—222.

³⁸⁾ I enkelte Retninger kan dog Mangelen gjøres gjældende før Anfægtelsen; saaledes kan Kautonisten nægte Opfyldelse, saalænge som Skyldneren kan anfægte sin Retshandel (§ 770).

han havde kjendt eller burdet kjende Retshandelens Nichtigkeit³⁹⁾ (§ 142). Ifølge § 143 sker Anfægtelsen ved Erklæring overfor „Anfechtungsgegner“, ved Overenskomster i Almindelighed Medkontrahenten, selv om den paagjældende Ret nu er overført til Trediemand⁴⁰⁾. Anfægtelse er udelukket, naar den anfægtelige Retshandel stadfæstes af den Anfægtelsesberettigede. Den anfægtelige Overdragelsesretshandel, som stadfæstes af Overdrageren, gaar altsaa forud for dennes senere Overdragelser⁴¹⁾, forudsat at der ikke er tillagt Erhververen ifølge disse en exstinktiv Godtroserhervelse, hvilket imidlertid i vidt Omfang er Tilfældet.⁴²⁾ Stadfæstelsen (Bestätigung) udkræver ikke den for Retshandelen foreskrevne Form (§ 144). Som anfægtelige Retshandler nævner G. B. G. dem, der ere ugyldige paa Grund af Vildfarelse (uægte og ægte)⁴³⁾ (§ 119), urigtig Meddelelse ved Mellemand (§ 120), kompulsiv Tvang og Svig (§ 123); saadanne Retshandler kunne anfægtes af den Part, som indgik Retshandelen under Vildfarelse, Tvang osv. For Anfægtelsen ere Forældelsesfrister foreskrevne (§§ 121, 124), og naar disse ere forløbne, uden at Anfægtelse har fundet Sted, er Retshandelen fuldstændig virksom.

3. Udenfor de under 1. og 2. angivne Tilfælde benytter B. G. B. ikke Betegnelserne nichtig og anfechtbar. Som en Gruppe af Ugyldighedstilfælde, hvorpaa disse Betegnelser

³⁹⁾ Jfr. Note 34.

⁴⁰⁾ Planck I S. 194, D. Entw. Mot. I S. 221.

⁴¹⁾ Endemann I S. 355 Note 5.

⁴²⁾ Se navnlig §§ 932 ff, ovfr. Note 34. Betydning faar den i Texten angivne Sætning navnlig for Overdragelse af Fordringsrettigheder.

⁴³⁾ Som reale Grunde for at reducere Vildfarelse til Anfægtelighedsgrund anføres, Reatz. I S. 51 Note 1, at der ikke gjøres nogen Uret imod den vildfarende Part ved at forlange en Anfægtelighedserklæring af ham, og at Medkontrahenten ikke lider nogen Uret derved, at Overenskomsten bliver virksom for ham ved Udeblivelse af Anfægtelse. Trediemand formenes ikke at have nogen berettiget Interesse i, at Vildfarelse erklæres for Nullitetsgrund.

ikke anvendes, nævnes Retshandler, der ere uvirksomme men kunne blive virksomme ved Trediemands Ratihabition af Retshandelen. For saadanne Tilfælde er Terminologien svævende Uvirksomhed⁴⁴⁾ foreslaaet. Herhen høre Overenskomster, afsluttede af Personer med begrænset Myndighed (Mindreaarige over 7 Aar, de, som ere umyndiggjorte af anden Grund end Sindssygdом) uden den foreskrevne Medvirken af Værgen, og Retshandler, afsluttede i en Andens Navn uden Fuldmagt. Disse Retshandler blive⁴⁵⁾ virksomme ved Værgens (eller den Myndigblevnes) og den Repræsenteredes Ratihabition (Genehmigung, §§ 106—110, 114, §§ 177, 178). Om denne Ratihabition bestemmer § 184, at den, naar ikke Andet bestemmes, virker tilbage til Retshandelens Foretagelse, dog at de Dispositioner, som før Ratihabitionen ere foretagne af Ratihabenten over den paagjældende Gjenstand, ikke blive uvirksomme ved denne Tilbagevirken, ligesaa lidt som de i Mellemtiden ved Kreditorers Retsfølgning erhvervede Rettigheder over Gjenstanden⁴⁶⁾. Endvidere nævnes her Retshandler, som gaa ud paa en Raaden over Ting eller Rettigheder fra en inkompetent Persons Side⁴⁷⁾. Disse blive — bortset fra Reglerne om exstinktiv Godtroserhvervelse⁴⁸⁾ — virksomme ved den Berettigedes Ratihabition (§ 185), og om denne gjælde de nysanførte Bestemmelser i § 184. Ogsaa blive disse Retshandler virksomme derved, at Foretageren af Retshandelen erhverver dens Gjenstand eller arves af den Berettigede, saaledes at denne ubegrænset hæfter for hans Forpligtelser (§ 185).

4. I de under 1—3 angivne Tilfælde er Retshandelens

⁴⁴⁾ Planck I S. 146, 144, jfr. Endemann I S. 316—317 Noten, 354—355, D. Entw. Mot. I S. 245—247.

⁴⁵⁾ Planck synes I S. 144 at antage den Umyndige for bunden indtil videre (?).

⁴⁶⁾ Planck S. 237, D. Entw. Mot. I S. 247, jfr. derimod ovfr. ved Note 41.

⁴⁷⁾ Planck I S. 146, 144, 238—239.

⁴⁸⁾ Note 34.

Uvirksomhed absolut. Men B. G. B. kjender ogsaa Tilfælde, i hvilke Retshandelen i Almindelighed er virksom men i Forhold til enkelte Personer behandles som ikke tilværende (relativ Uvirksomhed)⁴⁹⁾, f. Ex. Afhændelser i Strid med et Lov- eller Retsforbud, som kun tilsigter bestemte Personers Beskyttelse (§§ 135, 136).

5. Endnu bemærkes, at B. G. B. med Hensyn til Overdragelsesretshandler, som foretages under relevante urigtige eller bristende Forudsætninger, eller som iøvrigt mangle retlig causa, i Almindelighed stiller sig saaledes, at Overdragelsen erklæres for fuldt virksom, men at Overdrageren erholder et Berigelseskrav overfor Erhververen (§§ 812 ff.)⁵⁰⁾; Dette Forhold vedkommer ifølge Opfattelsen i B. G. B. ikke Læren om Uvirksomhed eller Ugyldighed.

V. Af de i dansk Ret fremkomne Bidrag til en almindelig Ugyldighedslære maa her omtales Fremstillingerne hos A. W. Scheel og Gram. Scheel⁵¹⁾ sondrer imellem absolut og relativ Ugyldighed; er Ugyldigheden afhængig af menneskelig Vilkaarlighed, saa at en eller anden Person har Ret til at angribe Retshandelen som ugyldig, men denne, saafremt den ikke saaledes angribes, beholder sin fulde Virkning, kaldes Ugyldigheden relativ, ellers er den absolut. Naar Ugyldigheden er relativ og altsaa beroer paa en vis Persons Ret og Vilje, kan denne Ret have sin egen Skjæbne og muligvis falde bort, hvorved da Retshandelens Ugyldighed ophører. Som Exempler paa absolut Ugyldighed nævnes de af Umyndige og Mindreaarige paa egen Haand overtagne ensidige Forpligtelser. Relativ Ugyldighed foreligger f. Ex., naar en Retshandel er fremkaldt ved en Parts Svig eller ulovlige kompulsive Tvang, naar Umyndige eller Mindreaarige paa egen Haand indgaa gjensidige Kontrakter, og naar

⁴⁹⁾ Planck I S. 146, 186—187.

⁵⁰⁾ Jfr. Planck I S. 147—148.

⁵¹⁾ Privatrettens almindelige Del II § 130.

Nogen i Uraadighedstilstand raader over sit Gods til Skade for den Kreditor, som har bevirket Uraadigheden. Om den ugyldige Retshandels Konvalescens i Almindelighed udtaler Scheel sig ganske i Overensstemmelse med Savigny⁵²⁾. Hvad særlig Partens Godkjendelse af den ugyldige Retshandel angaar, bemærkes om den relative Ugyldighed, at „den Ret, som haves til at angribe Retshandelen, kan tilintetgjøres, og derved ophører da Ugyldigheden, hvilket maa kunne ske ogsaa derved, at der gjøres Afkald paa Rettigheden“⁵³⁾. Om Godkjendelsen af den absolut ugyldige Retshandel siges det, at den „dog egentlig er en ny Kontrakt, hvorved Vedkommende gaa ind i den ældre Retshandel“. Men andetsteds⁵⁴⁾ udtaler Scheel uden Sondring imellem absolut og relativ Ugyldighed, at Godkjendelsen af en ugyldig Retshandel, naar Godkjenderen nu kan afslutte en saadan, i Regelen maa have den Virkning, at den ældre Retshandel bliver gyldig, og at Retshandelens Virkninger, saafremt ingen Indskrænkning ved Godkjendelsen gjøres, maa regnes fra dens Afslutning, dog at de Rettigheder, som Trediemand i Mellemtiden maatte have erhvervet over Retshandelens Gjenstand, ikke derved i og for sig svækkes. Om denne sidste Begrænsning ogsaa skal omfatte de relative Ugyldighedstilfælde, er overfor de først citerede Udtalelser om disses Godkjendelse ikke klart.

Gram⁵⁵⁾ sondrer indenfor Ugyldigheden mellem ubetinget (Nullitet) og betinget Ugyldighed (Omstødelighed eller Infirmitet). Nullitetstilfælde ere de, hvor en Retshandel, trods et udvortes Skin, i juridisk Forstand aldeles ikke eksisterer eller har eksisteret og derfor aldeles ikke kan have nogen retlig Virkning. Nulliteten kan enten skyldes en

⁵²⁾ Ovfr. S. 4.

⁵³⁾ Scheel S. 138.

⁵⁴⁾ Scheel S. 61—62.

⁵⁵⁾ Om de private Retsforhold i Almindelighed S. 46—51.

væsentlig Mangel i Henseende til de Hovedmomenter, der betinge Retshandlers Gyldighed, altsaa med Hensyn til Personer, Retshandelens Gjenstand eller Indhold og dens Form, f. Ex. en af en Afsindig oprettet Kontrakt, en om noget absolut Umuligt indgaaet Retshandel, eller en Forbudslov. Betydningen af den egentlige Nullitet er, at Retshandelens Ugyldighed indtræder eo ipso, uden at der behøves noget særegent Retsmiddel eller nogen særlig Virksomhed for at bevirke den. Dernæst ligger det i Nullitetens Begreb, at den paagjældende Retshandel slet ikke har eller faar nogen retlig Virkning. Som et „ganske særegent“ Tilfælde fremhæves det, at Retshandelen vel fra første Færd er ugyldig, men dog kan faa Retsgyldighed, dersom rette Vedkommendes Samtykke siden paa bindende Maade gives, f. Ex. naar en Umyndig paa egen Haand har afsluttet en Formuekontrakt, i hvilket Fald Kontrakten ordentligvis bliver gyldig, naar den Umyndiges Værg eller andre rette Vedkommende senere giver sit Samtykke; dette kaldes relativ Nullitet. Naar en af Nullitet lidende Retshandel iøvrigt godkjendes af rette Vedkommende, er det egentlig en ny Retshandel, der indgaaes, hvorvel dens Virkninger som oftest ifølge Paagjældendes Vilje regnes fra den godkjendte Retshandels Oprettelse. Retshandlers Omstødelighed bestaar deri, at deres Virksomhed enten ganske eller tildels kan hæves paa Grund af en selvstændig modstaaende Ret, der tilkommer enten den Medhandlende eller Trediemand, f. Ex. naar Nogen ved Tvang eller Svig er bragt til at indgaa en Retshandel, samt i de D. L. 5—3—18 omhandlede Tilfælde. Benyttes denne Ret ikke eller bortfalder den, f. Ex. ved Renunciation, bliver Retshandelen staaende ved fuld Magt. Benyttes Omstødelighedsbeføjelsen, bliver Virkningen undertiden den samme som Nulliteten, undertiden den, at Retshandelen kun bliver ugyldig ex nunc.

Som det vil ses, er Scheels og Grams Lære en Gjen-givelse af Savignys, der dog ikke synes ganske klart opfattet

af Scheel. Dennes absolute og relative Ugyldighed og Grams Nullitet og Omstødelighed svare til Savignys Nichtigkeit og Anfechtbarkeit, kun at Scheel henlægger Savignys relative Nichtigkeit under den relative Ugyldighed (o: Anfægtelighed).

Ogsaa hos Schrevelius⁵⁶⁾ findes en Gruppering af Ugyldighedstilfælde, der svarer til den almindelige romanistiske. Platou⁵⁷⁾ har ligeledes, under Terminologierne absolut og relativ Ugyldighed, den traditionelle Sondring, dog saaledes at Hovedvægten lægges ikke paa Anfægtelighedens traditionelle Hovedmærke (ndfr. § 8) men paa, om Rets-handelen kun er ugyldig til Fordel for en bestemt Person (de ndfr. i §§ 9 og 11 omtalte Kjendemærker) og med den relativt rigtige (ndfr. § 7) Opstilling af Anfægtelighed ex nunc som tredje Led i Inddelingen. Andre norske Forfattere⁵⁸⁾ bevæge sig ligesom danske⁵⁹⁾ jævnlgt i Terminologier, der svare til og forudsætte den almindelige romanistiske Gruppering. Af senere danske Forfattere, som direkte behandle Ugyldighedsæmnet, omtale Goos⁶⁰⁾ og Torp⁶¹⁾ ikke Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed; i min Obligationrets almindelige Del⁶²⁾ findes en kort Bemærkning om, at denne Sondring næppe er af Interesse for dansk Ret.⁶³⁾

VI. Den schweiziske Obligationenrecht af 1881 indskrænker sig til at give Regler om de enkelte Ugyldighedsgrunde og opstiller ingen almindelig Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed⁶⁴⁾.

⁵⁶⁾ Lärobok i Sveriges Civil-Rätt I §§ 69 og 70.

⁵⁷⁾ O. Platou: Forelæsninger over norsk Arveret S. 208—209.

⁵⁸⁾ F. Ex. Getz. S. 77 ff., Hagerup: Den norske Panteret, 2den Udg. S. 55—56, 311—313.

⁵⁹⁾ F. Ex. Deuntzer: Den danske Skifteret S. 352 ff.

⁶⁰⁾ Forelæsninger over den almindelige Retslære II S. 325 ff.

⁶¹⁾ Torp S. 52 ff.

⁶²⁾ §§ 13, 21, 22.

⁶³⁾ l. c. § 13 ved Note 3.

⁶⁴⁾ Jfr. Schneider ad Art. 18.

§ 5.

Tilbageblik over Grundlaget for Undersøgelsen.

Det blev ovenfor i § 3 paavist, at den romerske Ret ikke giver nogen Støtte for den traditionelle Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed. Men Udviklingerne i § 4 vise, at der næsten overalt er Tilbøjelighed til at opstille denne Sondring, og at den endog i Lovgivninger, og det Lovgivninger fra de sidste Tider, er udtrykkeligt lovfæstet. Ved første Øjekast synes dette at afgive Vidnesbyrd for Sondringens Rigtighed. Dette Vidnesbyrds Vægt taber sig dog, naar man kaster et Blik paa nedenstaaende Tavle, der udviser, under hvilket Led af Inddelingen de i Lovgivning og Systemer almindelig opførte Ugyldighedsgrunde¹⁾ af de forskellige Retsforfatninger og disses Literatur henføres. Ganske vist maa det ved Betragtningen af Tavlen erindres, at Sondringen ikke i alle Retsforfatninger og af alle Forfattere opfattes ganske paa samme Maade; den afgjørende Forskjel mellem Nullitet og Anfægtelighed er ikke overalt lagt paa samme Punkt. Og Tavlen udviser Intet om Sondringen indenfor Nulliteten mellem den absolute og den Anfægteligheden nær-

1) Ved Opstillingen paa Tavlen bliver det ifølge Literaturens Tilstand nødvendigt at holde sig til de traditionelle, for de forskellige Rets-systemer nogenlunde fælles Betegnelser for de enkelte Ugyldighedsgrunde, uanset at disse ikke overalt betyde ganske det Samme og undertiden sammenfatte uensartede Ting. Naar det saaledes traditionelt siges, at den ene Parts Umyndighed kan gjøre den gjensidige Kontrakt ugyldig for begge Parter, er dette i Virkeligheden Udtryk for to forskellige Ugyldighedsgrunde. Forholdet er i Virkeligheden det, at den myndige Medkontrahents Ubundethed skyldes Reglerne om urigtige Forudsætninger eller den Omstændighed, at den Umyndige som Barn eller Afsindig ikke har kunnet opfatte hans Løfte (ndfr. § 11). Om denne sidste Ugyldighedsgrund kan Tavlen, da den i Almindelighed ikke nævnes i Systemerne, ikke give nogen Oplysning. At mekanisk (absolut) Tvang ikke er opført paa Tavlen, skyldes den Omstændighed, at den ved saadan Tvang fremkaldte Tilkjendegivelse ikke opfattes som en Retshandel, se § 6, men dog Goos Forelæsninger over almindelig Retslære I S. 325.

Ugyldighedsgrunde	Nullitet	Anfægtelighed	Udenfor Ugyldighedsbegrebet
1. Umyndighed.	Windscheid, Dernburg Pr., Unger, Indian Contract Act, Mourlon (tildels), B. G. B. (tildels: Børn og Sindssyge), Scheel (tildels), Gram.	Pollock (common law), Mourlon (tildels), Scheel (tildels).	B. G. B. (tildels).
2. Formmangel.	Windscheid, Dernburg Pr. (tildels), Unger, Mourlon, B. G. B.	B. G. B. (tildels).	
3. Viljesmangel (derunder uægte Vildfarelse).	Windscheid, Dernburg Pr., Unger, Pollock, Mourlon, B. G. B. (tildels).		
4. Vildfarelse (i Bevæggrundten), urigtige Forudsætninger.	Windscheid (undtagelsesvis), Dernburg Pr. (tildels), Pollock (tildels), Mourlon (tildels).	Windscheid (i Alm.), Dernburg Pr. (tildels), Unger (tildels), Pollock (tildels), Mourlon (tildels), B. G. B. (tildels).	B. G. B. i Alm. Overdragelsesretshandler under urigtige Forudsætninger; saaledes ogsaa flere Forff. (ndfr. S. 47 ved Note 7).
5. Svig.	Dernburg Pr., Unger, Pollock (tildels).	Windscheid, Wharton, Mourlon, B. G. B., Scheel, Gram.	
6. Kompulsiv Tvang.	Dernburg Pr., Unger.	Windscheid, Pollock, Mourlon, B. G. B. Scheel, Gram.	
7. Strid mod Lov eller Ærbarhed.	Windscheid, Dernburg Pr., Unger, Pollock (tildels), Mourlon, B. G. B., Gram.	Pollock (tildels), Unger (tildels).	
8. Umulighed.	Windscheid, Pollock, Mourlon, B. G. B., Gram.		
9. Kompensationsmangel	I Almindelighed.	I Almindelighed.	
9. Kompensationsmangel	Afkraeftelse i Konkursstilfælde.		

liggende „relative Nullitet“. Men de paa Tavlen opførte Grupperinger hvile dog alle paa den Opfattelse, at de almindelige Ugyldighedsgrunde naturligt falde i to Hovedgrupper, en svagere og en stærkere, i den Forstand, at der for Tilfældene af den ene Gruppe gjælder et betydningsfuldt fælles Sæt af Retsregler, som ikke gjælde for Tilfældene af den anden. At denne Opfattelse skulde være rigtig, derom synes Tavlen, der for de fleste Ugyldighedsgrundenes Vedkommende udviser, at de snart henføres til den stærkere, snart til den svagere Gruppe, mest egnet til at vække Tvivl.

Andet Afsnit.

Kritik af Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed.

§ 6.

Indledning: Ugyldighedsbegrebet.

Den traditionelle Theori opstiller Nullitet og Anfægtelighed som de to Hovedformer af Ugyldighed; om dette Begreb maa der her til Indledning gjøres nogle Bemærkninger.

Berettigelsen af Begrebet „ugyldig Retshandel“ er overhovedet bleven bestridt som indeholdende en Selvmodsigelse. Retshandel er — siger man — Udtrykket for den retsvirkende Viljeserklæring, Retshandelen kan altsaa netop ikke være ugyldig o: uden Retsvirkning. Utvivlsomt er det imidlertid, at baade den almindelige og den legale Sprogbrug hyppigt benytte Betegnelser som ugyldig Retshandel, Overenskomst, ugyldig Kontrakt o. s. v. Forholdet er det, at Betegnelserne Retshandel, Overenskomst, Kontrakt o. s. v. bruges ikke blot om den retsvirkende Erklæring, men tillige om visse Er-

klæringer, som uden at være retsvirkende, frembyde faktisk Lighed med de retsvirkende. Imellem Retshandelen i snævrere Forstand eller den gyldige Retshandel og Ikke-Retshandelen indskydes som Mellemed den ugyldige Retshandel. Dette Mellemeds nærmere Bestemmelse udkræver Dragelsen af to Grænselinier, nedad overfor det, man ikke vil give Navnet Retshandel, opad overfor den gyldige Retshandel. Nedad drage vi — denne Grænselinie interesserer os forøvrigt ikke direkte her — Linien saaledes, at vi anvende Betegnelsen Retshandel, hvor de almindelige objektive (ydre) Forudsætninger for en gyldig Retshandel foreligge, men ikke nedenfor denne Linie. Her er Talen alene om den formueretlige Overenskomst, og denne bestemmes altsaa som det akcepterede formueretlige Løfte, saaledes at vi under Betegnelsen Løfte indbefatte ikke blot det kontraktmæssige Tilsagn men ogsaa Overdragelseserklæringen, Opgivelseserklæringen o. desl. Hvad der ligger nedenfor denne Linie, betegnes ikke som Overenskomst, højst som en ufærdig Overenskomst; Alt, hvad der ligger ovenfor Linien, betegnes som en Overenskomst.

Vanskeligere er det at finde en med almindelig Sprogbrug nogenlunde stemmende og systematisk brugbar Afgrænsning imellem den gyldige og den ugyldige Overenskomst. At betegne en Overenskomst som ugyldig, blot fordi den bliver uvirksom o: ikke faar retlig Virkning som Retshandel, vilde hverken stemme med almindelig Sprogbrug eller være heldigt i systematisk Henseende. Sprogbrugen vil vægre sig ved at betegne f. Ex. en suspensivt eller resolutivt betinget Retshandel som ugyldig, fordi Betingelsen henholdsvis udebliver eller indtræder, saa at Retshandelen bliver virkningsløs. I den almindelige Sprogbrugs Ugyldighedsbegreb ligger ikke blot en Udeblivelse af Retsvirkning men tillige, at Udeblivelsen ikke stemmer med Retshandelens Indhold. Den ugyldige Retshandel er saaledes et snævrere Begreb end den uvirksomme Retshandel. Forsaa vidt er den tyske Lovbogs Terminologi (ovfr. S. 28, se ogsaa

Windscheid ovfr. S. 5—6) i rigtigt Spor. Følger man almindelig Sprogbrug, maa den ugyldige Overenskomst herefter bestemmes som den Overenskomst, der ikke har den med dens Indhold stemmende Retsvirkning. Spørgsmaalet bliver saa, om denne Begrebsbestemmelse er systematisk berettiget, hvortil det vil udkræves, at alle de under Begrebet faldende Tilfælde ere væsentlig ensartede i det, som der ved Ugyldighedsbetegnelsen peges paa. Ved Besvarelsen af Spørgsmaalet om den systematiske Brugbarhed af den almindelige Sprogbrugs Ugyldighedsbegreb erindres først om, at de formeretlige Overenskomster falde i to Hovedgrupper, nemlig de, hvorved en Person forpligter sig til en Ydelse, og de, hvorved han overdrager eller opgiver en Ret. Denne Modsætning, som det vilde være misvisende at betegne ved de gjængse Terminologier obligatorisk og tinglig Retshandel¹⁾, udtrykkes her ved Betegnelserne Kontrakt og Overdragelsesretshandel.

Kaster man et Blik paa Tavlen ovenfor S. 37, hvor de i Systemerne almindeligt opførte Ugyldighedsgrunde ere angivne, vil det straks vise sig, at den almindelige Sprogbrugs Ugyldighedsbegreb omfatter væsentlig uensartede Tilfælde. Ved Angivelsen af de 7 første paa Tavlen opførte Ugyldighedsgrunde peges der udelukkende paa samme retlige Egenskab ved Overenskomsten, nemlig at den ikke er bindende for den Part²⁾, der var umyndig, til hvis Betryggelse Formen er foreskreven, som indgik Overenskomsten under Viljesmangel, Vildfarelse, Tvang, Svig, eller hvis Løfte strider mod Lov og Ærbarhed. Men naar endvidere manglende Kompetence nævnes som Ugyldighedsgrund, sigtes der her-

1) Torp S. 50—52.

2) Mere ligger ikke i Betegnelsen af Overenskomsten som ugyldig; at den gjensidige Kontrakt tillige er uforbindende for den anden Part, kræves ikke af Ugyldighedsbegrebet, men er undertiden opfattet som Karaktermærke for Nullitet i Modsætning til Anfægtelighed, se ndfr. § 11.

ved ikke alene til, at en Overenskomst kan være uforbindende for en af Parterne eller for dem begge paa Grund af manglende Kompetence, men tillige og ofte fortrinsvis til en ganske anden retlig Egenskab ved Retshandelen. A.s Overdragelse til B. af en T. tilhørende Ting betegnes som ugyldig for derved at udtrykke, at B. paa Grund af T's Ret ikke bliver Ejer ved Overdragelsen, og Overenskomsten kaldes med dette for Øje ugyldig, selv om den binder A. overfor B.

Den almindelige Sprogbrugs Ugyldighedsbegreb staar saaledes som Fællesudtryk for to vidt forskellige Egenskaber ved Overenskomsten, dels for, at den ikke binder Parten, dels for, at Trediemands Ret hindrer den i at virke efter sit Indhold. Men naar Begrebet saaledes dækker over to vidt forskellige Grupper af Tilfælde, maa det korrigeres. Den retlige Egenskab, som Tanken først henledes paa ved Betegnelsen ugyldig, er utvivlsomt den, at Retshandelen ikke binder Parten. Korrektionen maa derfor ske enten saaledes, at man paa den anden Gruppe af Tilfælde kun anvender Betegnelsen Ugyldighed med et Tillægsord, f. Ex. Kompetenceugyldighed, eller saaledes, at man helt fjærner den anden Gruppe ud af Ugyldighedsbegrebet. Den sidste Vej vil, da den retlige Betydning af Ligheden mellem Tilfældene er forsvindende i Forhold til Forskjellighederne, se ndfr. § 14, være den rette³⁾. Atter her er altsaa den tyske Lovbog i rigtigt Spor, se ovfr. S. 28 ff.

Med denne Rettelse bliver den ugyldige Overenskomst altsaa at bestemme som den, der ikke binder Parten i Overensstemmelse med sit Indhold. Fastholdes denne Begrebsbestemmelse, vil enhver Difference i Retning af Ubundethed mellem Retshandelens Indhold og dens Retsvirkning føre den ind under Ugyldighedsbegrebet. Ogsaa i denne Henseende trænger den almindelige Sprogbrugs Ugyldighedsbegreb til en Rettelse. Det maa yderligere begrænses, saa

³⁾ Mitteis S. 100 ff., jfr. Brinz § 588 ved Note 71 ff.

at det ikke omfatter de Tilfælde, hvor Overenskomsten, uden at binde Parten efter sit principale Indhold, dog binder ham til at yde Opfyldelsesinteresse. Meningen med at betegne de 6 først paa Tavlen S. 37 opførte Kjendsgjæringer som Ugyldighedsgrunde er at angive, at Parten, naar de foreligge, hverken er bunden efter Overenskomstens umiddelbare (principale) Indhold eller til at yde Opfyldelsesinteresse. Ogsaa Strid mod Lov og Ærbarhed, Umulighed og Kompetencemangel (Tavlen Nr. 7—9) bør derfor kun betegnes som Ugyldighedsgrunde, naar de tillige udelukke Pligt til at yde Opfyldelsesinteresse, og ikke af den Grund alene, at de udelukke Pligt til at yde det umiddelbart Lovede. Naar Retshandelen skaber Pligt til Opfyldelsesinteresse, udfylder den saa væsentligt sit Øjemed som Retshandel, at man bør betegne den som gyldig. Derimod er Pligten til at yde negativ Kontraktinteresse saa væsensforskjellig fra den regulære Bundethed, at en Retshandel ikke bør betegnes som gyldig, fordi den har denne Virkning. Og der er heller ikke nogen Grund til at udskyde Retshandelen af de ugyldiges Kreds, fordi den skaber Pligt til at yde negativ Kontraktsinteresse, thi den virker herved kun som Retsbrud ikke som Retshandel⁴).

Som ugyldig betegnes herefter en Overenskomst, naar den ikke binder en Part, hverken i Overenstemmelse med sit umiddelbare Indhold eller til Ydelse af Opfyldelsesinteresse. Binder Overenskomsten Parten blot i en af disse Retninger, betegnes den som gyldig, men, dersom den med Overenskomstens umiddelbare Indhold stemmende Retsvirkning ikke indtræder, som ikke fuldt virksom.

⁴) Denne Opfattelse fastholdes fremdeles overfor Munch-Petersens Indsigelser i Tidsskrift for Retsvidenskab XI S. 1 ff. En Imødegaaelse af disse kan ikke optages her; den vilde føre altfor vidt og udkræves ikke af det foreliggende Æmne.

§ 7.

Forskjellige Former af Anfægtelighed. Anfægtelighed ex nunc.

Indenfor Nulliteten sonderer man, som paa flere Steder i det Foregaaende bemærket, mellem den absolute og den relative; Forklaringen af denne Sondring vil blive given i det Følgende. Derimod bliver det nødvendigt allerede her at omtale den traditionelle Theoris forskjellige Former af Anfægtelighed, idet der nemlig er opstillet en Form af saa ejendommelig Art, at den bør betragtes for sig og ikke indblandes i den almindelige Undersøgelse.

Det Fælles for al Anfægtelighed er jo, at Retshandelens Uvirksomhed forudsætter en Reaktion imod den. Dette kan tænkes — siger man — under to Hovedformer, enten saaledes, at Retshandelen under Forudsætning af, at den behørig Reaktion finder Sted, ikke faar nogen Retsvirkning, eller saaledes at Retshandelen er virksom, men at dens Retsvirkning gennem Reaktion kan ophæves. Af sidstnævnte Hovedform opstilles atter forskjellige Underformer¹⁾, og der sondres navnlig imellem umiddelbar Anfægtelighed (ex tunc) og middelbar Anfægtelighed (ex nunc), men Retslitteraturens Sondringer her ere forøvrigt ikke meget klare. Med Overdragelsesretshandler for Øje — kun ved disse have Sondringerne aktuel Interesse — blive Underformerne, udtrykte i gjængse danske Retsterminologier, følgende:

a. Overdrageren har et tingligretligt Krav overfor Medkontrahenten paa det overdragne Godes Tilbagelevering o: staar uberørt af dennes Konkurs. Hans tingligretlige Krav haves endvidere overfor Trediemand, som har erhvervet Godet fra Medkontrahenten o: exstinktiv Godtroserhvervelse er udelukket (den rene Anfægtelighed ex tunc).

¹⁾ Se f. Ex. Mitteis S. 90—91, 114—115, Brinz §§ 586 Note 33—34, 72 ff., ovfr. S. 4 og 6, jfr. Getz S. 77—82, Deuntzer, Den danske Skifteret S. 352—358.

b. Overdrageren har tingligretligt Krav overfor Medkontrahenten, men ikke overfor Trediemand, som i god Tro har erhvervet Godet fra Medkontrahenten (Anfægtelighed ex tunc, modificeret af Trediemands Godtroserhvervelse).

c. Overdrageren har kun en Fordringsret overfor Medkontrahenten, gaaende ud paa, at denne skal tilbageføre det overdragne Gode til ham; han er altsaa ikke Separatist i Medkontrahentens Konkursbo. Om han i dette Tilfælde har nogen Ret overfor Trediemand, der har erhvervet Godet fra Medkontrahenten, afhænger, hvor ikke særlige positive Bestemmelser slaa ind, af, hvad man overhovedet antager om Fordringsrettighedens Beskyttelse overfor Trediemand. (Anfægtelighed ex nunc).

Forskjellen mellem Underformerne a. og b., Ugyldighedsgrundens Modstandskraft overfor eller Vigen for Trediemands Erhvervelse i god Tro, vil blive behandlet andetsteds (§ 12 I); fra denne bortses her. Det Fælles for Underformerne a. og b. er da — idet der haves tingligt Krav overfor Medkontrahenten — at Retshandelen bliver virkningsløs fra første Færd, naar den anfægtes. Men saa falde de i Virkeligheden sammen med den første Hovedform. Om man siger, om en Retshandel enten, at den — bortset fra Trediemands extinctive Godtroserhvervelse — dersom der reageres imod den, er uden Virkning, eller at den i saa Fald bliver uvirksom fra første Færd af, er vistnok kun en Konstruktionsforskjel²⁾, der ikke dækker over nogen Realitet. Ialtfald er en Sondring paa dette Grundlag, som det Følgende vil vise, uden Betydning for vor Undersøgelse. Vi føres saaledes tilbage til en Tvedeling indenfor Anfægtelighedsbegrebet, der dog, som bemærket, kun faar Betydning for Overdragelsesretshandler³⁾, nemlig paa den ene Side den Form af Anfægteligheden, der under Betingelse af tilbørlig Reak-

²⁾ Jfr. ovfr. S. 6 Note 9.

³⁾ Jfr. ovfr. S. 18.

tion mod Retshandelen har samme Virkning som Nulliteten, nemlig at Overdragelsesretshandelen ikke overfører den paagældende Ret til Medkontrahenten, og paa den anden Side Anfægteligheden ex nunc, der foreligger, naar en Overdragelsesretshandel virkelig overfører den paagældende Ret til Medkontrahenten, men Overdrageren kan fordre, at denne fører Retten tilbage til ham. Det er denne sidste „Anfægtelighedsform“, som her skal omtales.

Først kan der spørges, om denne Anfægtelighedsform — vi beholde foreløbig denne Betegnelse for den — virkelig forekommer eller bør anerkjendes i dansk Ret. Dette er som bekjendt meget omtvistet. Det Rigtige er vistnok, at den ikke forekommer, men Nogle antage dog, at visse Ugyldighedsgrunde, navnlig Svig og urigtige eller bristende Forudsætninger, ialtfald den sidste, ved Overdragelsesretshandler kun have denne Virkning⁴). Vi tør derfor ikke forbigaa den men maa undersøge dens Stilling overfor den almindelige Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed.

Det er nu klart, at vi, dersom denne Anfægtelighed ex nunc forekommer i dansk Ret, virkelig har en Form for Indflydelsen af visse Ugyldighedsgrunde paa Overdragelsesretshandler, som er væsentligt forskjellig fra Ugyldighedens al-

⁴) Se herom Torp S. 62—63, min Haandbog § 18. II og § 19. I med Literaturangivelser, § 147 Note 41—47, § 148 Note 14—17, Gjelsvik: Vildfarelsens Indflydelse §§ 20—22, Platou Arveret S. 209. Reale Hensyn kræve, at Medkontrahentens Kreditorer ikke, lige saa lidt som han selv, nyde nogen Fordel af Retshandelen: at Overdragelsesretshandelen ikke overfører Retten, men paa den anden Side at der anerkjendes exstinktiv Godtroserhvervelse for Trediemand, til hvem Medkontrahenten overdrager det Overdragne. Og dansk Ret kan ikke antages at udelukke saadan Godtroserhvervelse, se min Haandbog § 147 Note 47; af de Lovbud, som hjemle den udstrakte Vindikationsret, taler intet om det Tilfælde, at Ejeren (ugyldigt) har overdraget Ejendomsret og saaledes ikke længer føler sin Interesse knyttet til selve Tingen. Den romanistiske Dogmatik paa dette Punkt er da ogsaa i Tilbagetog, se f. Ex. D. Entw. Mot. I. S. 220 (ndfr. Note 7), jfr. om denne Anfægtelighedsform i romersk Ret ovfr. S. 22 ved Note 28.

mindelige Indflydelse paa disse, saa væsentligt, at Modsætningen bør akcentueres⁵⁾. Og bibeholde vi Betegnelsen Anfægtelighed for Tilfældet, kunde man i og for sig gjerne udtrykke Forskjellen ved Betegnelserne Nullitet og Anfægtelighed. Men Forskjellen mellem denne Form af Anfægtelighed og Anfægtelighedens andre Former er, som Udviklingen i de følgende Paragraffer vil vise, langt større end Forskjellen mellem disse og Nulliteten. Man maa derfor gaa en af følgende Veje. Man maa enten forbeholde Betegnelsen Anfægtelighed alene for denne Form og slaa de andre Former af det traditionelle Anfægtelighedsbegreb sammen med Nulliteten⁶⁾. Undersøgelsen i de følgende Paragraffer vilde da blive en Undersøgelse om en Sondring indenfor Nullitetens Begreb mellem den selvvirkende og den af en Reaktion mod Retshandelen betingede Nullitet. Eller man maa opgive Betegnelsen Anfægtelighed for vort Tilfælde, og denne Vej er sikkert den rette \circ : systematisk heldigste. Sprogligt lader der sig ganske vist ikke indvende noget imod hin Anvendelse af Betegnelsen. Men vi staa overfor Valget mellem at opgive Betegnelsen enten for vort Tilfælde eller for hvad man ellers traditionelt henfører under Anfægtelighed. Og Anfægteligheden er traditionelt en Underart af Ugyldighed. Men anvende vi den ovenfor i § 6 givne Bestemmelse af Ugyldighedsbegrebet, vil det ses, at Retshandelen i vort Tilfælde i Virkeligheden er gyldig og ikke vedkommer Ugyldighedslæren. Forholdet er det, at Overdragelsen overfører den paagældende Ret til Medkontrahenten, men at dennes Erhvervelse begrundes en Pligt for ham til at oprette Overdragerens herved lidte Skade, principielt ved at give den erhvervede Ret tilbage, eventuelt ved at yde Erstatning,

⁵⁾ Se Platou, Arveret S. 209, der opstiller Anfægtelighed ex nunc som en tredje Form af Ugyldighed ved Siden af den absolute og relative (ovfr. S. 35).

⁶⁾ Saaledes Dernburg Pr. I. S. 146 for Overdragelsesretshandlers Vedkommende, jfr. Thon S. 42.

eller til — efter romanistisk Opfattelse — at udrede den indvundne Berigelse⁷⁾. Atter her er den tyske Lovbog paa rette Vej, se ovfr. S. 32.5^o.

Ret træffende kunde man vel med Getz betegne den saakaldte Anfægtelighed ex nunc som Omstødelighed⁸⁾, og hvis denne kjendtes i dansk Ret, vilde urigtige eller bristende Forudsætninger, og maaske Svig, ved Overdragelsesretshandler være at notere ikke som Ugyldighedsgrunde men som Omstødelighedsgrunde.

Ved de følgende Undersøgelser angaaende Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed lades herefter denne Omstødelighed ganske ude af Betragtning.

§ 8.

Hovedmærket for Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed.

I. Forinden Hovedmærket for Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed nærmere bestemmes og undersøges ndfr. under II., skal her bemærkes, at dette undertiden udtrykkes saaledes, at Nullitetsgrunde men ikke Anfægtelighedsgrunde af Dommeren skulle tages i Betragtning ex officio. Dersom man ved Ugyldighedsgrunde, som Dommeren skal tage i Betragtning ex officio, forstaar saadanne, som han skal tage i Betragtning endog mod dens Ønske, hvis Bundethed de udelukke, da er dette utvivlsomt en Modsætning, som forekommer i dansk Ret. Naar en Overenskomst er ugyldig, fordi den efter sit Indhold eller sin causa misbilliges (reproberes) af Lovgiveren, maa Dommeren ikke erkjende den for gyldig, f. Ex. Løftet om at begaa en Forbrydelse, Løftet om Vederlag for en Forbrydelses Begaaelse, Umyndiges Gjæld,

⁷⁾ Gradenwitz S. 325, Jacobi S. 137 Note 58, Planck I S. 147—48, D. Entw. Mot. I S. 220, jfr. Brinz IV S. 442, Jacobi S. 85 Note 54.

⁸⁾ Ovfr. Note 1; Gram benytter Terminologien Omstødelighed for Anfægtelighed i det Hele, ovfr. S. 33.

som omfattes af Fdn. 14. Mai 1754, Hasardspillegjæld efter Fdn. 6. Oktbr. 1753, Forskrivninger, forsaavidt de stride imod Aagerlovgivningen¹⁾. Det Samme maa undertiden antages om Overenskomster, der ere ugyldige paa Grund af, at de foreskrevne Former ikke ere iagttagne, men undertiden maa det ifølge Formregelens Formaal antages, at det for Retten afgivne Afkald paa den ved Formmangelen begrundede Ugyldighed er gyldigt²⁾. Iøvrigt tabe de paa Tavlen S. 37 opførte Ugyldighedsgrunde deres Betydning mellem Processens Parter, naar der under denne gives Afkald paa dem ved en efter almindelige Regler gyldig Erklæring. Vi møde saaledes her en Modsætning imellem stærkere og svagere Ugyldighedsgrunde. Stærkere Ugyldighedsgrunde i denne Forstand er en Underafdeling af Strid mod Lov og Ærbarhed³⁾ og af Formmangel, svagere alle de andre almindelige Ugyldighedsgrunde. Men det er ikke denne Modsætning, som der tænkes paa ved den traditionelle Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed, om end Misforstaaelser i saa Henseende undertiden have været fremme.

II. Det afgjørende Sondringsmærke imellem Nullitet og Anfægtelighed findes under skiftende Vendinger stedse⁴⁾ angivet saaledes, at den af Nullitet lidende Retshandel er et retligt Intet, medens den anfægtelige Retshandels Uvirksomhed forudsætter en Reaktion imod den⁵⁾. Ved Fastsættelsen

1) Nellemann S. 851—852, 140—141, jfr. Endemann I S. 37.

2) Se saaledes Nellemann S. 141 om D. L. 5—2—80. Jfr. E. Møller Dækningsadgang S. 323—324, 327 Noten.

3) Ikke hele denne Gruppe, se f. Ex. min Haandbog § 78 ved Note 25 og om almindelig Spillegjæld, der forøvrigt vel rettest fjærnes ud af Gruppen, § 128 Note 23.

4) Jfr. dog en Bemærkning af Dernburg om relativ Nullitet ovfr. S. 24 ved Note 9.

5) Ovfr. S. 4, 6, 23, 24, 25, 26, 29, 32, 34. Der sigtes herved naturligvis ikke til, at det efter Omstændighederne kan være fornødent at optræde aktivt for at faa den med Ugyldigheden stemmende faktiske Tilstand tilvejebragt, f. Ex. fordi Erlæggelse i Henhold til Overenskomsten har fundet Sted, medens man i andre Tilfælde kan forholde

af dette Hovedmærke for Anfægteligheden har man, som naturligt er, og som det fremgaar af Anfægtelighedsbegrebets Forbindelse med det romerske Exceptionsbegreb, særligt det Forhold for Øje, at Overenskomsten gjøres gjældende mod den Part, som ifølge Ugyldighedsgrunden ikke er bunden ved den. Hovedmærket for Anfægteligheden maa da nærmere bestemmes saaledes, at Overenskomstens Uvirksomhed er betinget af, at den paagjældende Part, naar Overenskomsten gjøres gjældende imod ham, udøver en Reaktion imod den. Og Hovedspørgsmaalet angaaende Værdien af Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed bliver forsaavidt det, der her skal behandles, om dansk Ret kjender eller burde kjende Ugyldighedsgrunde, som det, i Modsætning til andre, der virke af sig selv, er nødvendigt for den paagjældende Part at relevere, naar Overenskomsten gjøres gjældende imod ham.

At der nu gives Ugyldighedsgrunde, som komme i Betragtning, selv om de ikke releveres, er uomtvisteligt. Dette gjælder først og fremmest om de ovfr. under I omtalte, der tages i Betragtning endog imod den Paagjældendes Ønske. Men nærmere beset gjælder det efter dansk Ret som almindelig Regel om alle de almindelige paa Tavlen S. 37 opførte Ugyldighedsgrunde, at de kunne komme i Betragtning uden at releveres.

Naturligvis, naar en Ugyldighedsgrund ikke fremgaar af Sagens Akter, kommer den ikke i Betragtning; dette gjælder om alle Ugyldighedsgrunde, endog om de under I omtalte Reprobationsgrunde. Men fremgaar Ugyldighedsgrunden af Sagens Akter, f. Ex. gennem en Indrømmelse fra Medkontrahenten, maa Dommeren erkjende Retshandelen for uvirksom, medmindre den paagjældende Part maa antages at have renunceret paa Ugyldigheden eller ifølge pro-

sig passiv under fuldkommen Retsnydelse. Denne faktiske Forskjel forekommer lige meget ved alle Ugyldighedsgrunde.

cessuelle Regler har afskaaret sig fra at faa den tagen i Betragtning, hvilket dog ikke kan forekomme med Hensyn til de under I omtalte Ugyldighedsgrunde. Udebliver Sagvolderen under Sagen, tager Dommeren i Embedsmedfør Hensyn til alle de almindelige Ugyldighedsgrunde, som fremgaa af Sagens Akter⁶⁾. Har Sagvolderen taget til Gjenmæle i Sagen uden at relevare en vis Ugyldighedsgrund, som dog fremgaar af Sagens Akter, maa denne ganske vist lades ude af Betragtning, naar det maa antages, at Parten ikke ønsker den tagen i Betragtning, eller naar den dog ikke er fremhævet saaledes, som det ifølge processuelle Regler maa fordras af Hensyn til Modparten, i hvilken Henseende det forøvrigt ikke ubetinget kræves, at den udtrykkeligt er releveret⁷⁾. Men denne Tilsidesættelse af Ugyldighedsgrunden rammer netop alle Ugyldighedsgrundene med Undtagelse af de under I nævnte, endog f. Ex. Umyndighedsindsigelsen⁸⁾. Dansk Ret kjender altsaa, i alt Fald i Almindelighed — om visse Undtagelser maa anerkjendes, vil blive undersøgt i det Følgende — paa dette Punkt ingen anden Forskjel indenfor de almindelige Ugyldighedsgrunde end den allerede under I omtalte. Ingen af de almindelige Ugyldighedsgrunde er det i Forholdet mellem Parterne mere nødvendigt at relevare end andre⁹⁾. Vil man for gjældende dansk Ret fastholde Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed efter dennes Hovedmærke, maa de almindelige Ugyldighedsgrunde som almindelig Regel alle henføres under samme Led af Inddelingen, nemlig efter det Bemærkede under Nulliteten.

Besvarelsen af Spørgsmaalet, om det er rigtigt, at dansk Ret saaledes lader Ugyldighedsgrundene i Almindelighed i den her omhandlede Retning virke som Nullitetsgrunde, og om der dog ikke, ialtfald undtagelsesvis, er anerkjendt eller

6) Nellesmann S. 200.

7) Nellesmann S. 850—51.

8) Nellesmann S. 850.

9) Jfr. Schlossmann S. 25.

burde anerkjendes Anfægtelighedsgrunde, indledes naturligt med en Oversigt over de forskjellige reale Grunde, der kunne tænkes anførte for at kræve en Reaktion fra Partens Side overfor den ugyldige Retshandel, naar den gjøres gjældende imod ham. Disse kunne formentlig grupperes saaledes:

1. Naturlig Formodning for, at Partens Mening med ikke at fremsætte Ugyldighedsgrunden er den, at han ikke ønsker den tagen i Betragtning. Dette Moment kunde tænkes at føre til at kræve en Reaktion fra Partens Side for de Ugyldighedsgrundenes Vedkommende, som Mange sky sig ved at gjøre gjældende¹⁰⁾, f. Ex. fordi deres Paaberaabelse strider imod en almindelig Opinion, hvad enten nu denne billiges eller misbilliges af Lovgivningen, saasom Dobbelsindigheden, Umyndighedsindsigelsen efter opnaaet Myndighed i adskillige Tilfælde. Endvidere kunde dette Moment tænkes at føre til Fordringen om en Reaktion uafhængigt af Ugyldighedsgrundens Art, naar Retshandelen tillige giver den paagjældende Part Rettigheder, som han maa slippe, dersom han fastholder Ugyldigheden, særligt naar disse Rettigheder efter en almindelig Maalestok ækvivalere Pligten, og naar han faktisk indesidder med oppebaarne Fordele, uden at have indiceret, at han er tilsinds at give Slip paa disse.

2. Bevisvanskeligheder. Med Hensyn til visse Ugyldighedsgrunde vil det ifølge deres Art ofte være vanskeligt at faa Rede paa, om de foreligge, naar de ikke netop releveres af den paagjældende Part, og Sagens faktiske Sammenhæng derved nærmere præciseres, f. Ex. Svig, kompulsiv Tvang, urigtige Forudsætninger, i Modsætning f. Ex. til Umyndighed. Da det er sjældent, at saadanne Ugyldighedsgrunde med tilstrækkelig Sikkerhed fremgaa af Sagens Akter, naar de ikke releveres af den paagjældende Part, kunde man maaske finde nogen Føje til at opstille en Gjen-

¹⁰⁾ Jfr. Dernburg I S. 318.

nemsnitsregel, hvorefter de under denne Forudsætning ignoreres til hans Skade.

3. Valgfrihed for den paagjældende Part til at decidere, om der foreligger Ugyldighed eller ikke. I en vis Forstand kan saadan Valgfrihed siges at tilkomme Parten i Almindelighed, forsaavidt som det jo nemlig staar ham frit for, om han vil gjøre Ugyldigheden gjældende eller lade sig behandle af Medkontrahenten, som om han var bunden ved Overenskomsten. I Almindelighed maa dog dette sidste Valg opfattes som en vilkaarlig Disposition, der er Udtryk for, at Parten trods Ugyldigheden vil være bunden. Men i visse Tilfælde (a), hvor Afgjørelsen af, om Ugyldighed foreligger eller ikke, afhænger af et Skjøn, er Forholdet det, at Dommeren ved frit at udøve dette Skjøn kunde komme til at erkjende Retshandler for ugyldige, som den paagjældende Part ikke har opfattet saaledes. Jo større Muligheden er for saadant, des mere vil Lovgiveren kunne føle sig opfordret til at foreskrive Dommeren, at han skal ignorere Muligheden for Ugyldighedsgrundens Tilstedeværelse, medmindre den releveres af den paagjældende Part. Som Exempel paa et Tilfælde, hvor disse Betragtninger naturligt kunne føre til Anerkjendelse af Anfægtelighed, kan nævnes den i forskjellige Retsforfatninger, men ikke hos os, anerkjendte Regel om Gavers Gjenkaldelighed paa Grund af Modtagerens Utaknemlighed¹¹⁾. En anden Omstændighed (b), som kunde føre Lovgiveren til at tillægge Parten den omtalte Valgfrihed, er den, at der i Trangen til en klar Gjennemsnitsregel er givet en Ugyldighedsgrund et saa vidt Omfang, at den ogsaa omfatter Tilfælde, hvor Ugyldighedens Paaberaabelse vilde stride mod bona fides. Adskilligt kan tale for, at det i saadanne Tilfælde gjøres afhængigt af Parten, om Retshandelen skal opfattes som ugyldig, og paalægges Dommeren at ignorere Ugyldighedsgrunden, naar den ikke releveres.

¹¹⁾ Se Dernburg og Unger ovfr. S. 23 og 24, Leonhard S. 312.

Spørges der nu, om der virkelig bør tillægges de under 1—3 opførte Hensyn den Betydning, at visse Ugyldighedsgrunde kun bør være Anfægtelighedsgrunde i den her omhandlede Forstand, maa Svaret for de to førstnævntes Vedkommende sikkert lyde benægtende. Det Rigtige vil være i Overensstemmelse med dansk Retspraxis at overlade det til Dommerens frie Skjøn i det enkelte Tilfælde at afgjøre, hvorvidt det maa antages at være den paagjældende Parts Mening med Undladelsen af at relevare en Ugyldighedsgrund at frafalde den. Og en saadan Gjennemsnitsregel som den under 2 omtalte ses der ikke tilstrækkelig Grund til at akceptere.

Derimod kunne de under 3 anførte Hensyn vistnok ikke lades ude af Betragtning. Ganske vist bør de, som allerede bemærket, ikke føre til, at nogen af de almindelige Ugyldighedsgrunde som almindelig Regel reduceres til Anfægtelighedsgrund. Men i visse Undergrupper af forskellige Ugyldighedsgrunde er der formentlig Føje til at give Parterne den omtalte Valgfrihed, saaledes f. Ex. naar Ugyldighedsgrunden er Mangler ved Ydelsen i en gjensidig Kontrakt¹²⁾, jfr. om andre Exempler i det Følgende navnlig S. 67—68. Exempel paa en af dansk Lovgivning positivt som Anfægtelighedsgrund stemplet herhenhørende Ugyldighedsgrund er den, som i Søløvens § 227 er anerkjendt med Hensyn til Bjergningskontrakter, indgaaede under Nød.

Hidtil have vi havt den Situation for Øje, at Spørgsmaalet om Retshandelens Gyldighed forelaa under en Proces imellem Parterne. Opstaar Spørgsmaalet om en Ugyldighedsgrunds Betydning i Forholdet mellem Parterne under andre Situationer, bliver Forholdet ligeledes, at det med Hensyn til Ugyldighedsgrundene i Almindelighed er ligegyldigt, om de ere relevarede af den paagjældende Part eller ikke. Overalt, hvor det gjælder at vurdere en Persons Formue,

¹²⁾ Jfr. Dernburg og Unger ovfr. S. 23 og 24, Leonhard S. 312.

maa man uden Hensyn til Ugyldighedsgrundens Art ordentligvis ignorere Kontrakter og Overdragelsesretshandler, som vise sig at lide under en af de almindelige Ugyldighedsgrunde, uanset at den paagjældende Part ikke har gjort Ugyldigheden gjældende. Ved Fastsættelsen af Boets Aktiver maa principielt medregnes, hvad Personen ifølge en ugyldig Retshandel har afhændet; man kan undlade at regne det med, ligesom man f. Ex. ikke vil medregne frastjaalet Gods, fordi det faktisk ikke er tilstede, og Gjenerhvervelsen er uvis, men herved kommer Ugyldighedsgrundens Art ikke i Betragtning, og det er uden Betydning, om Personen har erklæret at ville gjøre Ugyldigheden gjældende eller ikke har afgivet nogen saadan Erklæring, naar han blot ikke har ratihaberet Retshandelen. Ved Beregningen af Gjælden maa principielt ugyldig Gjæld uden Hensyn til Ugyldighedsgrundens Art lades ude af Betragtning. Man kan, dersom Ugyldighedsgrundens Beskaffenhed ikke udelukker Ratihabition, medregne den ugyldige Gjæld til Passiverne, naar dens Godkjendelse vil være fordelagtig for Boet, idet Retshandelen tilægger Personen tilsvarende Fordele, som han ved at fastholde dens Ugyldighed vilde gaa glip af, men man kan ikke regne ugyldig Gjæld med til Passiverne alene af den Grund, at Personen ikke har releveret Ugyldigheden. — Af de Grunde, som kunde tale for, naar en ugyldig Retshandel gjøres gjældende mod den Paagjældende, kun at erkjende den for uvirksom under Forudsætning af, at Parten reagerer imod den, kan ialtfald den S. 51 under 1 nævnte ikke komme i Betragtning her. Formodningen for, at Parten ikke vil gjøre Ugyldigheden gjældende, foreligger ikke her saaledes bestyrket som i Almindelighed ved hans Passivitet under en Proces. Og selv om man af Hensyn til de med visse Ugyldighedsgrunde forbundne Bevisvanskeligheder vil regne Parten for bunden ved Retshandelen, naar han ikke under en Proces releverer dem, vil det ikke være en Konsekvens heraf, at man behandler ham paa samme Maade, naar der

ikke foreligger nogen Procespassivitet. Men tilkommer der Personen den ovenfor omtalte Valgfrihed til at decidere om Retshandelens Ugyldighed, maa Retshandelen ogsaa udenfor Proces regnes for virksom mellem Parterne, medmindre den bestrides, ialtfald i det S. 52 under a angivne Tilfælde.

Dersom den omtalte Bovurdering finder Sted til Afgjørelse af en Fordringshavers Begjæring om at faa sin Skyldners Bo taget under Konkursbehandling ifølge Konkurslovens § 42, maa vistnok ved Bedømmelsen af, om Boet er „utilstrækkeligt til Betaling af hans Gjæld“, ugyldige Retshandler regnes for virksomme, dersom Ugyldighedsgrunden ikke selvstændigt vilde kunne gjøres gjældende af Konkursboet (se herom nedenfor S. 68) og ikke er releveret af Skyldneren selv.

Hermed have vi afsluttet Undersøgelsen om Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed efter dennes Hovedmærke. Det har vist sig, at en Sondring efter dette Hovedmærke er begrundet i Forholdenes Natur, men at det berettigede faktiske Omraade for Anfægtelighedsbegrebet kvantitativt er meget ringe, og at navnlig ingen af de almindelige Ugyldighedsgrunde i sin Helhed bør henføres under Anfægtelighedsgrundene.

Men denne Erkjendelse af Berettigelsen af det efter Hovedmærket alene bestemte Anfægtelighedsbegreb indeholder ikke en Erkjendelse af den traditionelle Sondrings Rigtighed. Den traditionelle Sondring holder sig nemlig ikke til Hovedmærket alene, men angiver adskillige andre sekundære Kjendemærker for hvert af Sondringens Led. Nogle af disse Kjendemærker fremhæves af Forfatterne i Almindelighed som nødvendige Konsekvenser af Hovedmærket, andre tilføjes mindre regelmæssigt. Grænsen mellem disse to Grupper af Kjendemærker er naturligvis ikke skarp, men Grupperingen vil dog blive lagt til Grund for den følgende Fremstilling, idet de regelmæssigt anerkjendte Skjelnemærker ville blive omtalte i §§ 9—11, de andre i § 12.

Undersøgelserne i §§ 9—12 ville gaa ud paa, dels at konstatere, hvorvidt de ved de sekundære Kjendemærker for Sondringens Led angivne Modsætninger indenfor Ugyldighedsgrundene virkelig forekomme eller bør anerkjendes i dansk Ret, dels, i bekræftende Fald, om de falde sammen med Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed efter Hovedmærket. Ved Anfægtelighedsgrunde forstaas i det Følgende Anfægtelighedsgrunde efter Hovedmærket, α : Ugyldighedsgrunde, som af den paagjældende Part, naar Overenskomsten gjøres gjældende imod ham, maa releveres for at komme i Betragtning.

§ 9.

Andre regelmæssige Kjendemærker for Sondringen: Dens Betydning i Forhold til Trediemand.

Efter Hovedmærket var den anfægtelige Retshandel den, hvis Virksomhed er betinget af en Reaktion imod den fra den paagjældende Parts Side, naar den gjøres gjældende imod ham. At denne sidste Begrænsning ifølge den traditionelle Theoris Forbindelse med Exceptionsbegrebet burde tilføjes, har Theorien imidlertid ikke havt Øje for. Den bestemmer uforsigtigt uden videre den anfægtelige Retshandel som den, hvis Uvirksomhed er betinget af en Reaktion imod den fra den paagjældende Parts Side (vi bortse jo her fra Kompetenceugyldigheden). Og medens Nulliteten som Modsætning til Anfægteligheden burde være bestemt som den Retshandel, der, naar den gjøres gjældende mod den paagjældende Part, erkjendes for ugyldig, selv om Parten ikke releverer Ugyldigheden, bestemmes den ligesaa uforsigtigt som et retligt Intet (S. 48 Note 5). Heri ligger saa, at den anfægtelige Retshandel, hvad Trediemands Forhold angaar, bliver at behandle som virksom, medmindre den anfægtes af den paagjældende Part,

medens den af Nullitet lidende slet ikke paavirker Trediemands Stilling¹⁾.

Spørgsmaalet bliver nu altsaa overfor disse Sætninger et dobbelt: Dels det, om dansk Ret sondrer eller burde sondre imellem Ugyldighedsgrundene saaledes, at nogle af disse kun under Forudsætning af en Reaktion fra den paa-gjældende Parts Side blive af Betydning for Trediemands Forhold, dels, i bekræftende Fald, det, om denne Sondring falder sammen med den i § 8 angivne Sondring efter Anfægtelighedens Hovedmærke.

Først undersøge vi Situationer, hvor Ugyldigheden gaar imod Trediemands Interesser. Det Tilfælde, som Tanken her møder, er det, at A. har indgaaet en ugyldig Retshandel med B., som atter har overdraget sin „Ret“ efter Overenskomsten til T. Om nu A. kan faa Ugyldigheden tagen i Betragtning overfor T. uden at relevere den, eller om en Reaktion fra hans Side overfor T. imod Overenskomsten er fornøden hertil, dette er ikke noget nyt Spørgsmaal, men kun det i foregaaende Paragraf omhandlede. Men et nyt Spørgsmaal opstaar her, idet den traditionelle Theori undertiden kræver, at A., dersom Ugyldighedsgrunden kun er en Anfægtelighedsgrund, skal have anfægtet sin Overenskomst overfor sin Medkontrahent for at kunne høres med sin Indsigelse overfor dennes Sukcessor, se ovfr. S. 30 om Bestemmelsen i B. G. B. § 143 angaaende „Anfechtungsgegner“. En saadan Formalitets Iagttagelse er dansk Ret ganske fremmed. Der vil ikke være nogen Tvivl om, at A. — bortset fra Trediemands mulige Godtroserhvervelse, som ikke vedkommer os her, se herom ndfr. § 12. I — stedse og uden noget Hensyn til Ugyldighedsgrundens Art uden videre Formaliteters Iagttagelse kan gjøre Ugyldigheden gjældende umiddelbart overfor T. Det materielle Hensyn, der anføres til Støtte for en Regel som den i B. G. B. § 143 givne, er

1) Ovfr. S. 6, 7, 25, 26, 28, 29—30, 32, 34—35.

det, at Medkontrahenten paa Grund af sit eventuelle Ansvar overfor T. har Interesse i snarest muligt at faa Besked om, at Ugyldigheden gjøres gjældende²⁾. Men det er formentlig med Føje, at der ikke i dansk Ret er tillagt dette Hensyn nogen Vægt. I hvert Fald synes der ikke at være nogen Grund til i saa Henseende at sondre imellem Ugyldighedsgrundene. Skulde endelig en Sondring her gjøres mellem disse, maatte Skjelnemærket formentlig være det, om Medkontrahenten havde nogen Føje til at antage, at Ugyldigheden ikke vilde blive gjort gjældende; andet Skjelnemærke ses det angivne Motiv for Regelen ikke at kunne føre til. Og at denne Sondring skulde falde sammen med Sondringen mellem Nullitets- og Anfægtelighedsgrunde, vil paa Forhaand være uantageligt. Af de Motiver, som kunne tale for at reducere en Ugyldighedsgrund til Anfægtelighedsgrund, vilde højst de S. 51 under 1 anførte men ikke de under 2 og de stærkere S. 52 under 3 angivne falde sammen med Motiverne til den her omtalte Sondring. Der vil med andre Ord ikke i og for sig være nogensomhelst Grund til at kræve den her omhandlede Formalitets Iagttagelse, fordi Ugyldighedsgrunden er en Anfægtelighedsgrund; de Motiver, som have medført, at en Retsforfatning har reduceret en vis Ugyldighedsgrund til Anfægtelighedsgrund, kunne være ganske andre end de, der kunne anføres for den her omhandlede Sondring.

Situationer, i hvilke Trediemand har Interesse i Ugyldighedens Anerkjendelse, fremkomme ved Overdragelsesretshandler navnlig saaledes, at A. ugyldigt overdrager sin Ting til B., hvorefter han overdrager samme Ting til T., eller hans Kreditorer (T.) ved Retsforfølgning vinde Rettigheder over Tingen. Det her omhandlede Kjendemærke vilde i denne Situation føre til, at T., naar Ugyldigheden er Anfægtelighed, ikke vil kunne hævde sin Ret overfor B.,

²⁾ D. Entw. Mot. II S. 221.

medmindre A. overfor denne har anfægtet sin Retshandel. Efter dansk Ret er det utvivlsomt Hovedregelen, at T. udenvidere i den beskrevne Situation kan gennemføre sin Ret overfor B., uden at det for nogen Ugyldighedsgrunds Vedkommende er en Betingelse herfor, at A. har anfægtet sin Retshandel overfor B. Kaste vi et Blik paa de ovfr. S. 51—52 anførte Grunde, der kunne motivere at reducere en Ugyldighedsgrund til en Anfægtelighedsgrund, vil det vise sig, at de under 1 og 2 anførte ikke kunne motivere nogen saadan Betingelse for T.s Ret, selv om man ansaa dem for tilstrækkelige til at motivere en Regel om Nødvendighed af Reaktion fra Partens Side, naar Retten gjøres gjældende imod ham. Der kan ikke her, som af A.s Passivitet, naar han er Procespart, sluttes, at han ikke ønsker Ugyldigheden anerkjendt, og det gjælder her ikke alene hans egne, men Trediemands Interesser. Af sidstnævnte Grund kan heller ikke den S. 51 under 2 omtalte Bevisvanskelighed komme i Betragtning her.

Af de forskjellige Motiver, som kunne tænkes at ligge til Grund for en Ugyldighedsarts Reduktion til Anfægtelighedsgrund, kunne ialfald kun de S. 52 under 3 anførte være relevante for Forholdet til Trediemand. Det foreliggende Spørgsmaal gaar jo i Realiteten ud paa, om T.s Retsstilling skal være afhængig af, at A. er villig til at foretage Anfægtelsesskridt. Det er allerede bemærket, at en saadan Afhængighed i Almindelighed ikke kan anerkjendes. Den almindelige Regel maa være, at Retshandler, som ikke binde Foretageren af Retshandelen, ogsaa udenvidere maa kunne ignoreres af hans Kreditorer³⁾ og af Trediemand, til hvem han overdrager det ugyldigt Afhændede. Men de ovenfor S. 52 under 3 angivne Grunde, der medføre, at den paagjældende Part, hvor det gjælder hans egne Forhold, har Valgfrihed til at decidere, om der foreligger Ugyldighed

³⁾ Jfr. Nellemann Exekution S. 119 ff.

eller ikke, maa dog vistnok indrømmes indenfor visse Grænser naturligt at kunne motivere, at saadan Valgfrihed ogsaa gives ham i Konflikt med Trediemands Interesser, se nærmere ndfr. i § 10 navnlig S. 67—69. Antages dette for rigtigt, vil altsaa det her omhandlede Kjendemærke indenfor visse Grænser — men ikke altid — passe paa de Ugyldighedsgrunde, der ere reducerede til Anfægtelighedsgrunde af de S. 52 under 3 angivne Motiver, men ikke for dem, der ere Anfægtelighedsgrunde ifølge andre Motiver.

Som et andet Tilfælde, hvor Trediemand kan have Interesse i at paaberaabe sig Ugyldigheden af en Overdragelse, nævnes det, at A., som har en gyldig Fordring paa T., overdrager denne til B. ved en ugyldig Transport. Her vilde det foreliggende Kjendemærke for Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed føre til, at Cessus, der kjender Transportens Ugyldighed, dersom denne er en Nullitet, kan vægre sig ved at betale til B. og ikke vil frigjøres ved at betale til denne, medens han, hvis Transporten kun er anfægtelig, trods sin Viden herom, dersom A. ikke overfor B. har anfægtet sin Transport, maa betale til og vil frigjøres ved Betaling til B.⁴⁾ I dansk Ret staar Sagen saaledes, at Cessus, uden Hensyn til Arten af den Ugyldighed, som Transporten lider af, kan gjøre dennes Ugyldighed gjældende overfor Cessionaren, medmindre han trods sin Viden om Ugyldigheden frigjøres ved Betaling til denne⁵⁾. Og om han frigjøres ved Betaling til Cessionaren, er for alle Ugyldighedsgrundenes Vedkommende ligelidt eller ligemeget afhængigt af, om Cedenten overfor Cessionaren har erklæret, at han fastholder Transportens Ugyldighed, eller ikke har afgivet nogen saadan Erklæring. Atter her møde vi et Kjendemærke for Anfægteligheden, som synes med logisk Nødvendighed at ligge i det traditionelle Begreb, men som savner real Grund.

4) Jfr. D. Entw. Mot. I S. 219—220.

5) Min Haandbog I § 50 Note 54 og 55.

Og vilde man endelig i den her omhandlede Henseende gjøre en Sondring imellem Ugyldighedsgrundene, synes denne at maatte blive en lignende som den ovfr. S. 58 omtalte, der ikke kan formodes at falde sammen med Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed efter sidstnævntes Hovedmærke.

Ugyldigheden af Kontrakter vil Trediemand navnlig have Interesse i at faa anerkjendt, naar den paagjældende Part kommer under Konkurs. Spørgsmaalet bliver da det, hvorvidt dansk Ret anerkjender eller burde anerkjende, at der gives Ugyldighedsgrunde, som Konkursboet (T.) ikke kan paaberaabe sig, medmindre de ere gjorte gjældende af Fallenten. Der kan herom ganske henvises til Udviklingen S. 59—60. Af de forskjellige Motiver, der kunne afføde Anfægtelighed efter Hovedmærket, vil her i alt Fald kun de S. 52 under 3 anførte kunne blive af Betydning, se nærmere herom i § 10 i Undersøgelsen om Ratihabitions Virkning overfor Trediemand.

Endvidere vil Trediemand, som har stillet Pant eller indgaaet Kaution for en ugyldig Kontrakt, kunne have Interesse i at paaberaabe sig Ugyldigheden. Sagen staar ganske paa samme Maade for Pantsætteren som for Kautionisten, saa det vil være tilstrækkeligt at omtale sidstnævnte. Først bemærkes, at Gyldigheden af Kaution (og Trediemands Pantsætning) ikke efter dansk Ret er betinget af, at der eksisterer nogen Hovedfordring. Den Konsekvens af den traditionelle Theori (som man forøvrigt ikke altid vedkjender sig), at der ikke kan indgaaes Kaution for Nulliteter men nok for anfægtelige Kontrakter⁶⁾, interesserer altsaa ikke dansk Ret. Af Kautionens akcessoriske Natur følger kun, at Kaution er ugyldig, naar den er indgaaet for et reproberet Forhold⁷⁾, forudsat at Reprobationen ikke alene strækker sig til Melle-

⁶⁾ Jfr. D. Entw. Mot. II S. 660, 662—663, Wächter I. S. 421. 3°, 423. 3°, Windscheid § 477 Note 10.

⁷⁾ Min Haandbog § 119 ved Note 2, § 115. I, Hagerup Panteret 2den Udg. S. 54, Torp S. 61, Tingsret S. 584—585.

værendet mellem Hovedforholdets Parter⁸⁾. Her møde vi altsaa en Art af Ugyldighedsgrunde, som ogsaa gjælde til Fordel for Kautionisten endog imod hans Ønske, altsaa en Sondring imellem stærkere og svagere Ugyldighedsgrunde, men denne Sondring, som vi allerede tidligere have mødt (ovfr. S. 47-48), er, som oplyst, ikke Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed. Hører Hovedforholdet ikke til de saaledes reprobere, hæfter Kautionisten trods Ugyldigheden, naar han har paataget sig Kautionen under Kjendskab til den eller garanteret Fordringshaveren mod dens Tilstedeværelse. Iøvrigt beroer det paa de almindelige Regler angaaende urigtige Forudsættningers Indflydelse, om Kautionisten trods Hovedforholdets Ugyldighed er bunden eller ikke⁹⁾; for Afgjørelsen heraf er altsaa Ugyldighedsgrundens Art ikke afgjørende. Forsaa vidt Kautionisten efter det Anførte kan paaberaabe sig Hovedforholdets Ugyldighed, møde vi det her foreliggende Spørgsmaal, hvorvidt dansk Ret vedkjender sig eller burde vedkjende sig, at visse Ugyldighedsgrunde ved Hovedforholdet dog kun kunne gjøres gjældende af Kautionisten under Forudsætning af, at Hovedskyldneren gør dem gjældende og faktisk anfægter Hovedforholdet. Besvarelsen kan være ret tvivlsom. Som Hovedregel maa det fastholdes, at det, naar Hovedforholdets Gyldighed er en Forudsætning for Kautionistens Bundethed, er denne uvedkommende, om Hovedskyldneren virkelig benytter sig af sin Indsigelse eller ikke¹⁰⁾; Kautionisten bør ikke være afhængig af Hovedskyldnerens Vilkaarlighed. Men undertiden vil dog Retsfølelsen kræve, at Kautionisten er bunden, naar Hovedskyldneren fastholder Kontrakten. Saaledes vil man vistnok, naar Kaution er indgaaet for Betaling af Købesummen for en Ting, der senere viser sig at være behæftet med Mangler, saa at

⁸⁾ Jfr. E. Møller Dækningsadgang S. 323, 326, 327.

⁹⁾ Min Haandbog § 119. II, Hagerup Panteret S. 56, Torp Tingsret S. 584.

¹⁰⁾ Min Haandbog § 119 Note 15, 116, 117.

Kjøberen kan hæve Kontrakten, antage, at Sælgeren kan holde sig til Kautionisten, naar Kjøberen desuagtet finder sig tjent med Handelen og fastholder Kontrakten, uanset at Kautionen er indgaaet under saadanne Omstændigheder, at Kautionisten er fri, dersom Kjøberen fragaar Kontrakten¹¹⁾. Hvor skal nu Grænsen i denne Henseende¹²⁾ drages? Det ses ikke rettere, end at vi atter her føres tilbage til den Gruppe af Ugyldighedstilfælde, som er omtalt ovfr. S. 52 under Nr. 3, hvor den paagjældende Part bør have Valgfrihed til at decide, om der foreligger Ugyldighed. Her fremtræder Skyldnerens Fastholdelse af Kontrakten ikke som en vilkaarlig Akt, men maa tages som Udtryk for, at Retshandelen, skjønt den omfattes af en Ugyldighedsregel, dog ikke har de Egenskaber, som materielt have motiveret Ugyldighedsreglen. Endnu maa der tilføjes, at det, hvor Kautionistens Bundethed saaledes er afhængig af, om Hovedskyldneren gjør Ugyldigheden gjældende eller ikke, dog ikke forholder sig saaledes, at Kautionisten er pligtig at betale, indtil Hovedskyldneren har gjort Ugyldigheden gjældende. Saalænge det staar in suspenso, hvorledes Hovedskyldneren i denne Henseende vil stille sig, kan Kautionisten vægre sig ved at indfri Kautionen¹³⁾.

Undersøgelserne angaaende det i denne Paragraf omhandlede Kjendemærke for Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed have saaledes, forsaavidt angaar Ugyldighedens Paaberaabelse i mod Trediemand, vist, at dette Kjendemærke beroer paa en ren logisk Slutning, uden realt Grundlag, fra en

¹¹⁾ Min Haandbog § 119 Note 14.

¹²⁾ Jfr. herom Mitteis, der sonderer imellem Ugyldighedsgrunde, som udvise, at Skyldneren ikke vilde Retshandelen, f. Ex. Tvang og Svig, og andre, som ikke udvise dette, f. Ex. Mangler ved Ydelsen og læsio enormis; disse sidste skal Skyldneren kunne opgive til Skade for Kautionisten.

¹³⁾ Dette Brud paa det traditionelle Anfægtelighedsbegrebs Konsekvenser B. G. B. § 770 sig nødsaget til at gjøre, se ovfr. S. 29 Note 38.

uagtsom Formulering af Sondringens Hovedmærke. Hvad Ugyldighedens Paaberaabelse af Trediemand angaar, kan Kjendemærket indenfor visse Grænser (se nærmere i § 10) være en naturlig Konsekvens af Anfægtelighed efter Hovedmærket, forsaavidt som Meningen med at reducere en Ugyldighedsgrund til Anfægtelighedsgrund er den, at der bør tilkomme den paagjældende Part Valgfrihed til at decidere, om der foreligger Ugyldighed, men ikke naar en Ugyldighedsgrund er reduceret til Anfægtelighedsgrund af andre Motiver. I sidste Fald beroer Kjendemærket atter paa en logisk Slutning uden reelt Grundlag.

§ 10.

Fortsettelse: Ratihabitionsmulighed.

Af Sondringen imellem den af Nullitet lidende Retshandel som et retligt Intet og den anfægtelige som virksom, medmindre der røgeres imod den (se ovfr. S. 56), drages endvidere den Konsekvens, at Overenskomster af første Art ikke kunne ratihaberes, medens Partens Godkjendelse af den anfægtelige Overenskomst gjør denne gyldig¹⁾. Hvorledes staar det nu i dansk Ret og efter Forholdenes Natur med Sondringen i denne Henseende?

Først bemærkes, at der gives Overenskomster, hvis Ratihabition er udelukket i den Forstand, at Ratihabitionen ikke binder Godkjenderen. Dette er Tilfældet med Overenskomster, der ere ugyldige som forbudne ifølge en Misbilligelse af deres Indhold, causa eller Øjemed²⁾ (reproberede), se ovfr. S. 47. Forbudsloven og dens Ugyldighedsregel vil her ogsaa ramme Godkjendelseserklæringen, forsaavidt denne

1) Ovfr. S. 8, 26, 28, 30, 34, jfr. 33.

2) Min Haandbog I. S. 580—581, Hallager-Aubert Obligationsrettens almindelige Del S. 47, Torp S. 61, Hagerup I. c. S. 54.

Lov endnu bestaar³⁾. Og naar en Overenskomst er ugyldig, fordi de foreskrevne Former for dens Indgaaelse ikke ere iagttagne, vil efter Omstændighederne ogsaa den formløse Ratihabition rammes af Ugyldighedsregelen, jfr. ovfr. S. 48. Men det er ikke disse Modsætninger, som der her sigtes til.

Naar det siges, at den af Nullitet lidende Retshandel ikke kan ratihaberes — en Sætning, som forøvrigt ofte erkjendes ikke at være undtagelsesfri⁴⁾ — menes hermed, at Ratihabitionen af den i Virkeligheden kun er en ny Overenskomst, der blot kaldes Ratihabition, fordi den gaar ud paa at stille Medkontrahenten, som han vilde være stillet, dersom den ugyldige Overenskomst straks havde været gyldig. Dette Maal vil den, idet den oprindelige Retshandel er et retligt Intet, kun kunne naa, forsaavidt som Ratihabenten ifølge de nu foreliggende Forhold efter almindelige Regler er istand til at realisere det, og Medkontrahenten erhverver først Ret fra Godkjendelsen at regne. Ratihabitionen af den anfægtelige Retshandel siges derimod at være et Afkald paa Anfægteligheden. Den har egentlig tilbagevirkende Kraft og bevirker, at Medkontrahenten virkelig staar, som om den oprindelige Overenskomst havde været gyldig; dog gjøres der undertiden Undtagelser fra denne Regel⁵⁾.

Det synes nu ikke i alle Henseender ganske klart, hvad der menes med denne retlige Forskjel mellem Ratihabitionens Virkninger i de to Tilfælde, men i en vis Retning er dog Meningen klar nok. Forsaavidt det ved Kollision imellem Rettigheder kommer an paa Tidsprioriteten, skal Godkjendelsen af Nulliteten først virke fra sin Foretagelse, medens den anfægtelige Rets Ælde i Tilfælde af Godkjendelse regnes fra den anfægtelige Overenskomsts Indgaaelse. Betydningen heraf vil navnlig komme frem ved Overdragelses-

³⁾ E. Møller Dækningsadgang S. 322.

⁴⁾ Ovfr. S. 8 ved Note 14.

⁵⁾ Ovfr. S. 26 Note 23.

retshandler: A. overdrager ugyldigt sin Ting til B.; derefter overdrager han den gyldigt til T., eller hans Kreditor (T.) gjør Udlæg i den, eller A. kommer under Konkurs; efter at dette er sket, ratihaberer A. sin Overenskomst med B. Theorien gaar ud paa, at Spørgsmaalet, om B. gaar forud for T. eller omvendt, afhænger af Beskaffenheden af den Ugyldighedsgrund, som klæbede ved A.'s Overdragelse til B. Var dette en Nullitetsgrund, gaar T. forud for B., var det en Anfægtelighedsgrund, gaar B. forud for T.

At det nu efter dansk Ret i Almindelighed maa stille sig saaledes, at T. foretrækkes for B., vil ikke blive anset for tvivlsomt⁶⁾. Men Spørgsmaalet er, om der dog ikke for visse Ugyldighedsgrundes Vedkommende maa anerkjendes Undtagelser fra denne almindelige Regel, og om i bekræftende Fald disse Ugyldighedsgrunde falde sammen med dem, som ere Anfægtelighedsgrunde. Spørgsmaalet er væsentligt det samme, som vi tidligere have mødt (ovfr. S. 59 og 61) men henskød til endelig Besvarelse paa dette Punkt, nemlig hvorvidt T. i tilsvarende Situationer er udelukket fra at paaberaabe sig en Retshandels Ugyldighed, medmindre den er anfægtet af den paagjældende Part.

Man fristes nu unægteligt let til at slutte saaledes, at naar en Ugyldighedsgrund kun er Anfægtelighedsgrund, o: kun tages i Betragtning, naar den releveres af den paagjældende Part, saa kan den ikke paaberaabes af Trediemand, førend den er releveret af Parten, og saa maa den endeligt tabe sin Betydning ogsaa overfor Trediemand, naar den paagjældende Part ikke længere kan relevere den, fordi han har frafaldet den. Uholdbarheden af det første Led i Slutningen er allerede omtalt (S. 59—60), og dermed falder ogsaa det andet. Sagen er jo den, at en Ugyldighedsgrunds Reduktion til Anfægtelighedsgrund i og for sig kun betyder, at det er nødvendigt for Parten at relevere den, naar Retshandelen gjøres gjældende

⁶⁾ Min Haandbog I § 21, jfr. Goos I S. 210.

imod ham. Men heraf alene kan Intet sluttes om Trediemands Retsstilling.

Forsaavidt en Ugyldighedsgrund er reduceret til Anfægtelighedsgrund alene af de ovenfor S. 51 under 1 og 2 angivne Motiver, vil der aabenbart ikke være nogen Grund til at bryde med den almindelige Regel, at T. trods Ratihabitionen maa gaa forud for B. Men skyldes Reduktionen den Opfattelse, at den paagjældende Part bør have Frihed til at decidere, om der foreligger Ugyldighed (ovfr. S. 52 under 3), er det vistnok indenfor visse Grænser rigtigt at tillægge Ratihabitionen den Virkning, at B foretrækkes for T. Der maa i saa Henseende sondres:

Skyldes Kollisionen en ny Overdragelse fra den paagjældende Part, maa Hovedregelen stedse fastholdes. De økonomiske og moralske Interesser, som den paagjældende Part kan have i uden Indblanding fra Dommerens Side at kunne decidere, at der ikke foreligger Ugyldighed, maa vige for Trediemands, naar Parten i Forhold til denne netop har behandlet sin Overenskomst med B som ugyldig⁷⁾. Forsaavidt skyldes Kjendemærket en logisk Slutning uden tilstrækkeligt reallt Underlag.

Fremkommer derimod Kollisionen ved en Retsforfølgning fra A.s Kreditorer, bør vistnok den paagjældende Part have Valgfrihed til at decidere, at der ikke foreligger Ugyldighed, ogsaa i Kollision med Kreditors Ret. De ovfr. S. 52 under 3 angivne reale Hensyn synes stærke nok til at motivere dette Resultat⁸⁾, i alt Fald for Udlægshaverens Vedkommende⁹⁾. I Almindelighed maa vel det Samme gjælde

7) Saaledes Murlon II S. 873, jfr. ovfr. S. 26 Note 23, der udtrykker Forholdet saaledes, at den paagjældende Part ved sin Overdragelse til Trediemand har cederet sin Anfægtelsesbeføjelse til denne.

8) Den i Texten forsvarede Sondring mellem Overdragelse og Retsforfølgning anerkjendes vistnok af fransk Ret, se Note 7 og Citater ovfr. S. 26 Note 23.

9) I et Tilfælde, hvor en Skyldner havde betalt til sin mindreaarige Kreditor, hvorefter en af dennes Kreditorer havde gjort Udlæg i

for Konkursboet, saa at altsaa den paagjældende Part trods Konkursen med Virkning for Boet kan frafalde Ugyldighedsgrunde, hvis Fremsættelse vilde stride imod bona fides¹⁰⁾ eller f. Ex. saadanne Indsigelser som Utaknemmelighed hos Gavemodtageren, hvor disse ere anerkjendte. Men skyldes Partens Skjønsheds Hensynet til, at han selv er den, der har Oversigten over sin Formue som Helhed og dennes Tarv, maa vistnok hans Valgfrihed gaa over til Konkursboet, der nu administrerer Formuen som Helhed, saa at hans Ratihabition efter Konkursen ikke binder Konkursboet, naar Ugyldighedsgrunden f. Ex. er Mangler ved Ydelsen i et gjensidigt Forhold. Atter her viser det sig, hvor dristig den logiske Slutning fra Hovedmærket til det her omhandlede Kjendemærke er. Endnu maa det angaaende Ratihabitionsmuligheden fremhæves, at det meget vel kunde tænkes, at en Lovgiver fandt de S. 52 under 3 angivne Motiver eller andre tilstrækkelige til at afføde en Ratihabitionsmulighed uden at tillægge dem den Betydning, at reducere Ugyldigheden til en Anfægtelighedsgrund. Vi vilde i saa Fald møde Tilfælde, hvor et af Anfægtelighedens sekundære Kjendemærker foreligger, uden at der dog foreligger Anfægtelighed¹¹⁾. Hvor Ratihabition efter det Udviklede kan finde Sted med tilbagevirkende Kraft, maa det vel i Almindelighed ogsaa antages, at Trediemand er udelukket fra at paa-beraabe sig Ugyldigheden, saalænge det staar in suspenso, om den paagjældende Part vil ratihabere eller ikke (ovfr. S. 59—60 og 61). Ialfald synes dette at maatte gjælde, naar

Fordringen, antog saaledes Vib. O. R. D. i U. f. R. 1879 S. 793, at Udlægshaverens Ret maatte vige for en af den Mindreaarige, efter at han var bleven fuldmyndig, efter Udlæget til Debitor afgiven Kvittering. Den ved den Mindreaariges oprindelige Kvittering klæbende Ugyldighedsgrund kan maaske opfattes som et Exempel paa de ovfr. S. 52 under 3. b omtalte, hvis Fastholdelse fra den paagjældende Parts Side vilde stride mod bona fides.

¹⁰⁾ Jfr. Note 9.

¹¹⁾ Jfr. ovfr. S. 8 Note 14.

Partens Valgfrihed er givet ham af de S. 52 under a angivne Grunde, hvorimod man maaske, naar Ugyldighedsgrunden hører til de S. 52 under b angivne, vil finde det naturligst, at Trediemand og Konkursboet have Fortrinsret, medmindre Parten virkelig ratihaberer, naar han erfarer, at Trediemand vil gjøre Ugyldigheden gjældende. Erkjender man Rigtigheden af denne Sondring, viser det sig atter her, hvor mislige de traditionelle logiske Slutninger ere.

Hvad der iøvrigt menes med Forskjellen mellem Rati-
habitionens Virkning ved Nullitet og ved Anfægtelighed¹²⁾, synes, som allerede bemærket, ikke altid ganske klart. Det fremhæves undertiden, at Godkjendelsen af Nulliteten kun er gyldig, naar den opfylder alle de Fordringer, som i det Øjeblik, da den foretages, stilles til Retshandler som den godkjendte, medens Godkjendelsen af den anfægtelige Retshandel kun udkræver Iagttagelse af de almindelige Regler for Retshandler. Særligt fremhæves, at Godkjendelsen forsaavidt Retshandelen hører til de formbundne, og Formen er iagttagen, kan ske formløst, naar den er anfægtelig, hvorimod Formerne paany maa iagttages, naar Retshandelen er en Nullitet. Alt dette passer vel ligeledes ganske godt, naar Motivet for den paagjældende Ugyldighedsgrunds Reduktion til Anfægtelighedsgrund er Partens Valgfrihed til at decidere, om der foreligger Ugyldighed, men ellers ikke. Anvender man den fremhævede almindelige Sætning paa det Tilfælde, at der er udkommet en Lov, som nu forbyder Overenskomster af et vist Indhold, der tidligere vare tilladte, og spørger, om Overenskomster af saadant Indhold, som ugyldigt ere foretagne før Forbudslovens Ikrafttræden, kunne ratihaberes efter denne eller ikke, vil vel ligeledes den bekræftende Besvarelse ligge nær, naar Parten har den omtalte Valgfrihed, men ogsaa andre Motiver,

¹²⁾ Jfr. herom f. Ex. Planck I S. 196, Windscheid § 83 Note 10, § 74 Note 6.

f. Ex. at Parten, uden at den ugyldige Overenskomst just er bleven ratihaberet, har indrettet sig i Henhold til dens Virksomhed, kunne naturligt motivere Tilladelighed af Rati-habition, uanset det nu gjældende Forbud.

§ 11.

Fortsættelse: Kjendemærke for gjensidige Kontraktens Vedkommende.

I gjensidige Kontrakter vil Forholdet undertiden stille sig saaledes, at det ene Løftes Ugyldighed medfører, at heller ikke den anden Part er bunden, medens i andre Tilfælde den anden Part er bunden trods det til ham rettede Løftes Ugyldighed. Ogsaa denne Forskjel sættes i Forbindelse med Begreberne Nullitet og Anfægtelighed. Idet den af Nullitet lidende Retshandel bestemmes som et retligt Intet i Forhold til Alle, og idet man staar paa Overenskomst-theoriens Standpunkt, bliver Konklusionen, at Overenskomsten er retligt Intet, og at altsaa ingen af Parterne er bunden ved den gjensidige Kontrakt, naar blot et af Løfterne lider af en Nullitetsgrund, hvorimod det ene Løftes Anfægtelighed, der jo kun kan gjøres gjældende af den Part, for hvis Skyld Anfægteligheden er anerkjendt, ikke udelukker den andens Forpligtelse.

Dette Kjendemærke for Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed har imidlertid forvoldt Theoriens Forsvarere særlige Vanskeligheder og fastholdes ingenlunde af Alle; der kan endog tvistes, om Kjendemærket kan siges at være et sædvanligt opstillet. I romersk Ret havdes jo utvivlsomt Hjemmel for, at den Umyndiges Medkontrahent i en gjensidig Kontrakt kunde være bunden ved denne, l. 13 § 29 Dig, de act. emt. et vend. (19—1), skjønt Umyndighed erkjendtes for at være en Nullitetsgrund. Undertiden har man søgt at imødegaa denne Vanskelighed ved Dannelsen af Begrebet relativ Nullitet¹⁾, der i Virkeligheden er ufor-

¹⁾ Ovfr. S. 5, 9 Note 19, S. 24, jfr. Windscheid § 321 Note 23.

eneligt med Nullitetens Væsen som det rene Intet, og som man følgelig har ondt ved at finde sig tilrette med²⁾. Hermed er da den heromhandlede Forskjel opgiven som Kjendemærke for Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed³⁾. Men undertiden fastholdes Kjendemærket⁴⁾, og hos de engelsk-amerikanske Forfattere synes dette Mærke endogsaa opfattet som Hovedmærket for Sondringen imellem void og voidable contracts⁵⁾. Den tyske Lovbog overhugger, til Støtte og Ære for den traditionelle Sondring, Knuden ved at fjærne Umyndighed — med en Undtagelse, hvorom straks nedenfor — ud af Ugyldighedsbegrebet og henlægge den under det neutrale Begreb Uvirksomhed⁶⁾.

I Virkeligheden har den her omhandlede Forskjel ikke Noget med det efter Hovedmærket bestemte Anfægtelighedsbegreb at gjøre. De reale Grunde, hvorefter det afgjøres, om Ugyldigheden af en Overenskomst, naar denne gjøres gjældende mod den paagjældende Part, kan tages i Betragtning til Fordel for ham uden at releveres af ham, eller ikke, ere ganske andre end de, der bør være afgjørende her. Der er ingen Modsigelse i at anerkjende men vil tværtimod være god Grund til at hævde, at f. Ex. Umyndighed er en Nullitetsgrund i den Forstand, at den tages i Betragtning til Fordel for den Umyndige uden at være releveret af ham, og at dog den myndige Medkontrahent, som kjendte Umyndigheden, er bunden ved Kontrakten. Sagen er ganske simpel. Grundlaget for den gjensidige Kontrakt er ikke én Akt men to Løfter. At det ene af disse er ugyldigt, udelukker ikke, at det kan være tilstrækkeligt som Akcept af den Andens, saa at denne bindes. Om dette er saa, afhænger dels af

2) Ovfr. S. 9 Note 19.

3) Windscheid § 321. 4°, Brinz § 557 Note 26 og 27.

4) D. Entw. Mot. II S. 200, Reatz I S. 51 Note 1, Schneider ad Art. 18 Note 1.

5) Citater ovfr. S. 24—25.

6) Ovfr. S. 31 og 28, jfr. ndfr. ved Note 9.

Ugyldighedsgrundens Art, dels af andre Omstændigheder⁷⁾. Svig og Tvang ere anerkjendte som Ugyldighedsgrunde, fordi de ere en Forurettelse mod den paagjældende Part, og derfor kan denne, om han ønsker det, fastholde Kontrakter, der lide af disse Ugyldighedsgrunde, og det, hvad enten det paagjældende Retssystem erkjender dem for Nullitetsgrunde eller Anfægtelighedsgrunde. Andre Ugyldighedsgrunde ville være fælles for begge Løfter, f. Ex. ofte Strid mod Lov og Ærbarhed. Eller Ugyldighedsgrunden ved det ene Løfte vil medføre, at der foreligger en anden Ugyldighedsgrund for det andet Løfte, f. Ex. Afsindighed og Umyndighed i en saadan Grad, at den Umyndige ikke evner fornuftig Forstaaelse af det til ham rettede Løfte⁸⁾; denne Form af Umyndighed kan derfor B. G. B. beholde som Nullitetsgrund⁹⁾. I andre Tilfælde, f. Ex. naar Umyndigheden ikke udelukker den Umyndiges Forstaaelse af det til ham rettede Løfte, vil det afhænge af Reglerne om urigtige Forudsætninger, hvorvidt Medkontrahtenten er bunden.

Forskjellen indenfor gjensidige Kontrakter mellem dem, som ikke binde nogen af Parterne, og dem, som binde den ene Part, har saaledes Intet at gjøre med Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed. Naar Forskjellen opstilles som Kjendemærke for denne Sondring, beroer atter dette paa en logisk Slutning fra uagtsomt formulerede Begreber uden reelt Underlag¹⁰⁾.

§ 12.

Andre Kjendemærker for Nullitet og Anfægtelighed.

I. En for dansk Rets Vedkommende betydningsfuld Sondring imellem stærkere og svagere Ugyldighedsgrunde

7) Min Haandbog § 18. III. 1.

8) Min Haandbog § 16. I.

9) Ovfr. S. 28 og 31, jfr. med Note 6.

10) Jfr. Schlossmann S. 18 Note 26.

fremkommer derved, at nogle mere end andre tages i Betragtning overfor Trediemands gode Tro. Visse ved et Gjælds-brev klæbende Ugyldighedsgrunde exstingveres til Fordel for Trediemand, som i god Tro faar Gjælds-brevet overdraget fra Kreditor, andre ikke¹⁾. Og de samme Ugyldighedsgrunde, som i saa Fald exstingveres, tabe ogsaa — under Forudsætninger, der tildels ere omtvistede, men som det ikke hører herhen at debattere — for Overdragelsesretshandlers Vedkommende deres Betydning overfor Trediemand, som i god Tro har faaet den ugyldigt overdragne Ret overdragen fra Erhververen i den ugyldige Retshandel²⁾.

Ogsaa denne Forskjel imellem stærkere og svagere Ugyldighedsgrunde ses undertiden bragt i Forbindelse med Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed, navnlig af engelsk-amerikanske Forfattere³⁾, skjønt den heromhandlede Forskjel saa klarligt er en ganske anden end den, der for disse Forfattere ofte synes at være Hovedsagen, nemlig den i foregaaende Paragraf omtalte. At en saadan Forbindelse antages at foreligge, er jo nu ogsaa meget forklarligt. Naar den af Nullitet lidende Retshandel bestemmes som et retligt Intet, er rent logisk den Slutning god nok, at den ikke kan danne et Led i Retserhvervelsen for Trediemand, eller med andre Ord, at Nullitetsgrunde ikke kunne exstingveres til Fordel for Trediemand. Men hvor realt uholdbar den Sætning er, at Ugyldighedsgrunde ikke kunne exstingveres, fordi de efter Anfægtelighedsbegrebets Hovedmærke maa henføres under dettes Modsætning, Nulliteten, viser sig klart gjennem Exempler. Uomtvistelige og kvalificerede Nullitetsgrunde ere de ovenfor S. 47 omtalte, som i Forholdet mellem Over-

1) Min Haandbog § 53, jfr. Torp S. 92 ff., Gjelsvik: Om Vildfarelsens Indflydelse S. 121 ff.

2) Torp § 6, Tingsret § 26, hvor Grænsen for exstinktiv Godtroserhvervelse formentlig drages for snævert, jfr. Citater ovfr. S. 45 Note 4.

3) Pollock S. 448, Wharton § 172, ovfr. S. 25 Note 13 og Note 20.

enskomstens Parter skulde tages i Betragtning af Dommeren endog mod den paagjældende Parts Ønske, men disse, f. Ex. Indsigelserne efter Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3, Fdn. 6. Oktbr. 1753 og Aagerindsigelsen, høre til dem, der kunne exstingveres⁴⁾. Det er da ogsaa kun undtagelsesvis, at Umuligheden for Exstinktion opstilles som Nullitetsmærke. Udover Konflikten mellem den logiske Konklusion fra Nullitetens traditionelle Kjendemærke og Kjendsgjerningen, at Nullitetsgrunde kunne tabe deres Betydning i Forhold til Trediemand, hjælper man sig ved at henvise til, at Trediemands Erhvervelse er en ganske selvstændig, som ikke behøver at paaberaabe sig den ugyldige Retshandel. Dette er efter Omstændighederne rigtigt nok, saaledes naar, som i dansk Ret med Hensyn til Penge, Ordningen er den, at Trediemand, der i god Tro faar en Ting overdragen af en Ikke-Ejer, bliver Ejer af Tingen, selv om rette Ejer ikke har afhændet men f. Ex. blot udlaant den⁵⁾. Men med Hensyn til Exstinktion af Indsigelser mod Gjældsbreve kan Konflikten ikke undgaas, og efter dansk Ret kommer den ogsaa frem med Hensyn til exstinktiv Godtroserhvervelse af Ting, der i vidt Omfang er betinget af, at der foreligger en (ugyldig) Overdragelsesretshandel fra rette Ejer.

Sagen er den, at Konflikten kun fremkommer ved en uagtsom Bestemmelse af Nullitetsbegrebet, se ovfr. S. 56. Den heromhandlede Forskjel har, som paavist, i Virkeligheden Intet at gjøre med Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed.

II. I fremmed Ret foreskrives jævnligt Forældelsesfrister for visse Ugyldighedsgrunde⁶⁾, og at saadanne Forældelsesregler i et vist Omfang have deres Berettigelse, maa

⁴⁾ Min Haandbog § 53 Note 18 og 19.

⁵⁾ Saaledes B. G. B. §§ 932—935, ovfr. S. 28 Note 34, Endemann II S. 88—89.

⁶⁾ Ovfr. S. 26—27, 30.

sikkert erkjendes. De gaa ud paa, at Ugyldigheden ikke kan paaberaabes, naar den ikke er gjort gjældende inden de foreskrevne Frister, og tilsigte at hjælpe Medkontrahenten udover Uvisheden i denne Henseende⁷⁾. Med særlig Vægt virker dette Hensyn, naar Overenskomsten trods sin Ugyldighed kan fastholdes af den paagjældende Part (ovfr. § 11) og er af saadant Indhold, at den paagjældende Part muligvis kan være tjent med at fastholde Overenskomsten og altsaa ved at holde in suspenso, om han vil gjøre Ugyldigheden gjældende eller ikke, kunde udnytte Situationen paa Medkontrahentens Bekostning. Men dette Skjelnemærke har man ikke fundet legislativt brugeligt; i Almindelighed afhænger Forældeligheden af Ugyldighedsgrundens Art. Og vil man sondre i denne Henseende, bliver det vel nok jævnlige netop nogle af de Egenskaber ved Ugyldighedsgrunde, der kunne motivere, at de reduceres til Anfægtelighedsgrunde, som man vil lægge Vægt paa⁸⁾ navnlig vel de ovfr. S. 51. 1 og 2 anførte. Men at man konsekvent bør nægte en Ugyldighedsgrund Forældelighed, fordi den er en Nullitetsgrund, og tillægge den Forældelighed, fordi den er en Anfægtelighedsgrund, vilde det være ganske vilkaarligt at paastaa.

Skjønt logisk Konsekvens vel maatte kræve, at den af Nullitet lidende Retshandel som et retligt Intet ikke kunde blive gyldig ved et Tidsrums Forløb under Passivitet fra den paagjældende Parts Side, er det da heller ikke almindeligt, at Forskjellen mellem uforældelige og forældelige Ugyldighedsgrunde identificeres med Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed⁹⁾. Men stundum sker dog dette, og Identifikationen savner da, om den end er uberettiget, heller ikke særlige Holdepunkter. Forældeligheden medfører nemlig naturligt netop visse af de retlige Fænomener, som traditio-

7) D. Entw. Mot. I S. 209, Reatz I S. 53 Note 1.

8) Ovfr. S. 27.

9) Ovfr. S. 8 Note 15.

enskomstens Parter skulde tages i Betragtning af Dommeren endog mod den paagjældende Parts Ønske, men disse, f. Ex. Indsigelserne efter Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3, Fdn. 6. Oktbr. 1753 og Aagerindsigelsen, høre til dem, der kunne exstingveres⁴⁾. Det er da ogsaa kun undtagelsesvis, at Umuligheden for Exstinktion opstilles som Nullitetsmærke. Udover Konflikten mellem den logiske Konklusion fra Nullitetens traditionelle Kjendemærke og Kjendsgjerningen, at Nullitetsgrunde kunne tabe deres Betydning i Forhold til Trediemand, hjælper man sig ved at henvise til, at Trediemands Erhvervelse er en ganske selvstændig, som ikke behøver at paaberaabe sig den ugyldige Retshandel. Dette er efter Omstændighederne rigtigt nok, saaledes naar, som i dansk Ret med Hensyn til Penge, Ordningen er den, at Trediemand, der i god Tro faar en Ting overdragen af en Ikke-Ejer, bliver Ejer af Tingen, selv om rette Ejer ikke har afhændet men f. Ex. blot udlaant den⁵⁾. Men med Hensyn til Exstinktion af Indsigelser mod Gjældsbreve kan Konflikten ikke undgaas, og efter dansk Ret kommer den ogsaa frem med Hensyn til exstinktiv Godtroserhvervelse af Ting, der i vidt Omfang er betinget af, at der foreligger en (ugyldig) Overdragelsesretshandel fra rette Ejer.

Sagen er den, at Konflikten kun fremkommer ved en uagtsom Bestemmelse af Nullitetsbegrebet, se ovfr. S. 56. Den heromhandlede Forskjel har, som paavist, i Virkeligheden Intet at gjøre med Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed.

II. I fremmed Ret foreskrives jævnligt Forældelsesfrister for visse Ugyldighedsgrunde⁶⁾, og at saadanne Forældelsesregler i et vist Omfang have deres Berettigelse, maa

⁴⁾ Min Haandbog § 53 Note 18 og 19.

⁵⁾ Saaledes B. G. B. §§ 932—935, ovfr. S. 28 Note 34, Endemann II S. 88—89.

⁶⁾ Ovfr. S. 26—27, 30.

sikkert erkjendes. De gaa ud paa, at Ugyldigheden ikke kan paaberaabes, naar den ikke er gjort gjældende inden de foreskrevne Frister, og tilsigte at hjælpe Medkontrahenten udover Uvisheden i denne Henseende⁷⁾. Med særlig Vægt virker dette Hensyn, naar Overenskomsten trods sin Ugyldighed kan fastholdes af den paagjældende Part (ovfr. § 11) og er af saadant Indhold, at den paagjældende Part muligvis kan være tjent med at fastholde Overenskomsten og altsaa ved at holde in suspensio, om han vil gjøre Ugyldigheden gjældende eller ikke, kunde udnytte Situationen paa Medkontrahentens Bekostning. Men dette Skjelnemærke har man ikke fundet legislativt brugeligt; i Almindelighed afhænger Forældeligheden af Ugyldighedsgrundens Art. Og vil man sondre i denne Henseende, bliver det vel nok jævnlige netop nogle af de Egenskaber ved Ugyldighedsgrunde, der kunne motivere, at de reduceres til Anfægtelighedsgrunde, som man vil lægge Vægt paa⁸⁾ navnlig vel de ovfr. S. 51. 1 og 2 anførte. Men at man konsekvent bør nægte en Ugyldighedsgrund Forældelighed, fordi den er en Nullitetsgrund, og tillægge den Forældelighed, fordi den er en Anfægtelighedsgrund, vilde det være ganske vilkaarligt at paastaa.

Skjønt logisk Konsekvens vel maatte kræve, at den af Nullitet lidende Retshandel som et retligt Intet ikke kunde blive gyldig ved et Tidsrums Forløb under Passivitet fra den paagjældende Parts Side, er det da heller ikke almindeligt, at Forskjellen mellem uforældelige og forældelige Ugyldighedsgrunde identificeres med Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed⁹⁾. Men stundum sker dog dette, og Identifikationen savner da, om den end er uberettiget, heller ikke særlige Holdepunkter. Forældeligheden medfører nemlig naturligt netop visse af de retlige Fænomener, som traditio-

7) D. Entw. Mot. I S. 209, Reatz I S. 53 Note 1.

8) Ovfr. S. 27.

9) Ovfr. S. 8 Note 15.

nelt knyttes til Anfægteligheden, nemlig den ugyldige Overenskomsts Gyldigblivelse med tilbagevirkende Kraft overfor Trediemands mellemkommende Retserhvervelser, se ovfr. § 10. Den virkelige Sammenhæng er ganske vist den, at Medkontrahtenten først erhverver Ret i det Øjeblik, da Forældelsen finder Sted. Men Forældelsesforskriften vil ikke naa sit Maal, medmindre den sikrer Medkontrahtenten ogsaa overfor Trediemand og altsaa exstingverer hans mellemkommende Retserhvervelse.

I dansk Ret er ingen af de almindelige Ugyldighedsgrunde undergivne Forældelse; D. L. 5—1—4 antages kun at indeholde en Bevisregel¹⁰⁾. Dette er vistnok en Mangel. Men af det Udviklede følger, at Indførelsen af saadan Forældelse ingenlunde vilde betyde en Anerkjendelse eller Udvidelse af Anfægtelighedsbegrebet. En Forældelsesregel findes f. Ex. i Sølovens § 227, og det forøvrigt netop for en Anfægtelighedsgrund, jfr. ovfr. S. 53. Konkurslovens § 30 angaar Kompetenceugyldighed, se herom ndfr. § 14.

III. Endnu skal bemærkes, at det undertiden hævdes, at anfægtelige Kontrakter men ikke Nulliteter ere Gjenstand for Forældelse¹¹⁾. For dansk Rets Vedkommende vil det sikkert blive antaget, at en iøvrigt begrundet Forældelsesindsigelse vil være tilstrækkelig til at opnaa Frifindelse, selv om det af Sagens Akter maatte fremgaa, at Fordringen er ugyldig, og uden noget Hensyn til Ugyldighedsgrundens Art. — Den Paastand, at en Retshandel, hvorved man uden Specialisering overdrager til Trediemand alle de Fordringer, man maatte have mod en Person, omfatter alle de anfægtelige Krav, som Cedenten maatte have paa Cessus, men ikke dem, der lide af Nullitet¹²⁾, er ikke bedre reelt begrundet end

¹⁰⁾ Min Haandbog § 15. II.

¹¹⁾ Jfr. Thon S. 45, 69.

¹²⁾ Jfr. Thon S. 44.

andre ovenfor kritiserede rent logiske Slutninger fra det traditionelle Anfægteligheds- og Nullitetsbegreb.

IV. Undertiden forstaas ved Anfægtelighed den af et Annullationsdekret betingede Ugyldighed¹³). Efter denne Terminologi bliver Anfægtelighedsbegrebet uden videre Betydning for dansk Formueret, hvorimod der kan blive god Plads for det med Hensyn til Ægteskaber¹⁴). Dette Anfægtelighedsbegreb er aabenbart et ganske andet end det traditionelle.

§ 13.

Tilbageblik og Resultater. Terminologi.

I. Gjennem de foregaaende Undersøgelser er det for det Første paavist, at den traditionelle Inddeling af Ugyldigheden i Nullitet og Anfægtelighed lider af den Svaghed, at begge Inddelingens Led omfatte meget forskjelligartede Tilfælde. Det traditionelle Anfægtelighedsbegreb omfatter dels den egentlige Anfægtelighed (S. 49), dels Anfægteligheden ex nunc, som i Virkeligheden er Udtryk for, at Retshandelen er gyldig (S. 46). Under Nulliteten, der bestemmes som det retlige Intet, indføjes den relative Nullitet (S. 9 Note 19), som dog har nogen retlig Betydning, og som saaledes i Virkeligheden sprænger Nullitetsbegrebet. Og denne relative Nullitet nærmer sig undertiden saa stærkt til den egentlige Anfægtelighed, at Grænsen bliver flydende (se navnlig ovfr. S. 23–24).

Men selv bortset fra disse Ufuldkommenheder maa den traditionelle Theori betegnes som et ondartet dogmatisk Misfoster. Dens Tendens er en, de reale Hensyn trodsende Sammenkobling af alle ved Ugyldighedsgrunde forekommende relative Svagheder paa de

¹³) Jfr. Leonhard S. 318, Thon Rechtsnorm S. 274, Brinz § 586 i Slutn.

¹⁴) Jfr. Deuntzer Den danske Familieret § 27, hvor denne Terminologi forøvrigt ikke benyttes.

samme Ugyldighedsgrunde. Naar en Ugyldighedsgrund lider af den Svaghed, at den, idet Retshandelen gjøres gjældende mod den paagjældende Part, kun kommer i Betragtning, dersom den releveres af Parten \circ : er en Anfægtelighedsgrund, antages den uden videre at lide af en Række andre Svagheder. Navnlig betragtes det som en Selvfølge, at den anfægtelige Overenskomst ogsaa i Forhold til Trediemand behandles som gyldig, medmindre den anfægtes af den paagjældende Part (§ 9), og at den kan ratihaberes af Parten med tilbagevirkende Kraft endog i Forhold til Trediemand (§ 10). Ogsaa andre Svagheder betragtes i større eller mindre Omfang som den anfægtelige Retshandels Kjendemærker (§§ 11 og 12). Paa den anden Side antages de Ugyldighedsgrunde, som, naar Overenskomsten gjøres gjældende mod den paagjældende Part, tages i Betragtning uden at være releverede \circ : Nullitetsgrundene, ogsaa at høre til de stærkere i andre Retninger og ikke at være behæftede med nogen af de Anfægtelighedsgrundene tillagte Svagheder, men denne Betragtning har man dog ikke fastholdt i alle dens Konsekvenser.

Berettigelsen til at stemple denne Lære som et dogmatisk Misfoster fremgaar af de foranstaaende Udviklinger. Disse udvise, at Svaghed i en Retning hos en Ugyldighedsgrund meget vel kan være forbunden med Styrke i en anden Retning¹⁾. Theoriens Hovedfejl ligger i Antagelsen af en nødvendig Sammenhæng imellem Anfægtelighedens Hovedmærke og de andre som Kjendemærker for Anfægteligheden opstillede Retsregler: En Lovgivning hjemler f. Ex. den Regel, at Ugyldighedsgrunden kompulsiv Tvang, naar Overenskomsten gjøres gjældende mod den Tvungne, kun tages i Betragtning, hvis den releveres af ham. Heraf slutter man, dels at den fremtvungne Overdragelses Ugyldighed ikke kan gjøres gjældende af Trediemand, til hvem den Tvungne

1) Jfr. ovfr. S. 21 ved Note 26.

senere har overdraget Tingen, eller som i Egenskab af den Tvungnes Kreditor har gjort Udlæg i Tingen, medmindre den Tvungne selv anfægter Overdragelsen, dels at Tvingeren foretrækkes for Trediemanden, naar den Tvungne finder for godt at ratihabere den fremtvungne Overdragelse, og saa fremdeles. Det er oplyst, at disse Slutninger, forsaavidt angaar den Trediemand, der støtter sig til Overdragelse fra den Tvungne, spotte al sund Sands, og at de iøvrigt ere ganske usikre. Og ligesaa ubeføjet er det omvendt at reducere en Ugyldighedsgrund til Anfægtelighedsgrund, fordi Lovgivningen tillægger den — eller fordi den findes at burde have — et eller andet af Anfægtelighedens traditionelle sekundære Kjendemerker²⁾. En Lovbog, der som den tyske borgerlige Lov for Begrebsglathedens Skyld fastholder saadanne Sammenkoblinger, kommer uundgaaeligt i Strid med naturlige Retssætninger.

Det Foregaaende indeholder tillige Paavisningen af Theoriens for saamange af den romanistiske Videnskabs Begrebsdannelser karakteristiske Genesis: Historisk og sprogligt maatte Anfægtelighedens Hovedmærke være det, at Ugyldighedsgrunden, naar Overenskomsten gjøres gjældende mod den paagjældende Part, kun tages i Betragtning, dersom den releveres af ham. Som det saa ofte gaar med juridiske Begrebsdannelser, abstraherer man fra den Situation, som man i Virkeligheden tænker paa, og udtrykker Anfægtelighedens Hovedmærke saaledes, at Retshandelens Uvirksomhed er betinget af en Reaktion imod den fra den paagjældende Parts Side. Af denne Begrebsformulering blive da andre Kjendemerker simple logiske Konsekvenser, som man akcepterer uden særligt at prøve deres reale Berettigelse. Paa tilsvarende Maade gaar det med Nullitetsbegrebet. Da Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed skal være udtøm-

²⁾ Se f. Ex. om Begrundelsen af Viljemangels Reduktion til Anfægtelighedsgrund i B. G. B. ovfr. S. 30 Note 43 og S. 71 Note 4.

mende, vilde det have været rigtigt at bestemme Nulliteten negativt saaledes, at det var den Ugyldighed, som, naar Retshandelen gjøres gjældende mod den paagjældende Part, tages i Betragtning, uanset at den ikke er releveret af ham. Men ifølge den unøjagtigt vide Bestemmelse af Anfægtelighedsbegrebet og under Paavirkning af romerretlige Terminologier som „negotium nullum“ o. desl. bestemmes Nullitet som det retlige Intet, og atter heraf drages logiske Konsekvenser uden nærmere Prøvelse. Mod disse Konsekvenser reagerer saa dels Iagttagelsen af de positive Lovgivninger, dels den naturlige Retsfølelse, og man nødsages til at hjælpe sig med Selvmodsigelsen, den relative Nullitet, som Underafdeling af Nulliteten.

Men hvorledes forklares da denne Theoris Herredømme? Forklaringen ligger for en stor Del i den urigtige (§ 3) Formening, at Theorien repræsenterer de romerske Juristers Opfattelse og i det ikke usædvanlige Fænomen, at den romanistiske Doktrin ogsaa udenfor Romerrettens Territorier tages for god uden real Prøvelse. Denne Doktrin har affødt Lovarbejder, som sanktionere den traditionelle Sammenkobling af Svagheder for samme Ugyldighedsgrund (saaledes code civil og navnlig B. G. B.), og disse Lovarbejder virke atter tilbage paa den videnskabelige Opfattelse. Om Indian Contract Act bemærker Wharton³⁾ karakteristisk nok „I. C. A. gives the following definitions, following in the main Savigny“. Fuldt tilstrækkelig er denne Forklaring dog ikke. Naar Theorien trods de energiske Angreb, den har været Gjenstand for, har kunnet holde sig til Nutiden, lader dette sig kun forklare derved, at den indeholder en rigtig Kjerne. Rigtigt er det, at der kan være Grund til indenfor Ugyldighedsgrundene at udsondre nogle, som, naar Overenskomsten gjøres gjældende mod den paagjældende Part, kun tages i Betragtning, dersom de releveres af ham (§ 8). Selve An-

³⁾ Wharton S. 3 Note 1.

fægtelighedsbegrebet har med andre Ord real Berettigelse, og det baade for Kontraktens og for Overdragelsesretshandlers Vedkommende⁴). Og for visse Anfægtelighedsgrundenes Vedkommende, nemlig deres, som ere reducerede til Anfægtelighedsgrunde, fordi den paagjældende Part bør have Frihed til at decidere, om der foreligger Ugyldighed eller ikke, er Theoriens sædvanlige Sammenkobling af Svagheder i ikke ringe Omfang, om end ingenlunde som Helhed, rigtig, og stemmende med Ugyldighedsgrundens Natur (se navnlig ovfr. S. 67—69). Men det berettigede Omraade for Anfægtelighed og navnlig da for de sidstnævnte Anfægtelighedsgrunde er kun snævert⁵), og ingen af de almindelige Ugyldighedsgrunde bør som Helhed reduceres til Anfægtelighedsgrund.

II. I Forbindelse med den traditionelle Theoris Fejlgræb staar den paa Ugyldighedslærens Omraade herskende Forvirring i Terminologierne⁶). Idet det traditionelle Anfægtelighedsbegreb omfatter to saa uensartede Led som den egentlige Anfægtelighed og Anfægteligheden ex nunc, er det uundgaaeligt, at Forfatterne i deres Terminologi snart udelukkende tænke paa det ene snart kun paa det andet af disse Led. Men det er navnlig Sammenkoblingen af forskellige Svagheder og Styrke i forskellige Retninger som sekundære Kjendemerker henholdsvis for Anfægteligheden og for Nulliteten, som har afstedkommet Forvirringen. Ofte have Forfatterne, naar de tale om Anfægtelighed eller Nullitet, kun et enkelt af disse Kjendemerker for Øje, snart et, snart et andet. Da nu disse Kjendemerker, som paavist, ikke altid passe paa samme Ugyldighedsgrund, bliver Anfægtelighed — selv bortset fra Anfægteligheden ex nunc — ofte

⁴) Jfr. herimod Lenel S. 135—138, 101—106, Schlossmann S. 20.

⁵) Leonhard S. 311—313.

⁶) Jfr. Jacobi § 4.

Udtryk for noget ganske Andet end den egentlige Anfægtelighed, f. Ex. for, at Overenskomsten kan ratihaberes med tilbagevirkende Kraft, for, at Modparten i den gjensidige Kontrakt er bunden ved denne o. s. fr. Forsaavidt kan Anfægtelighed, selv om man fjærner Anfægteligheden ex nunc, betegnes som et Kollektivbegreb, der omfatter en Mængde forskjelligartede Led⁷⁾. Og i Virkeligheden gaar det ikke bedre med Nulliteten, der optræder som Udtryk ikke blot for den egentlige Nullitet (Unødvendigheden af Reaktion fra den paagjældende Parts Side), men ogsaa for saadant som, at ingen af Parterne i den gjensidige Kontrakt er bunden ved denne, eller at Ugyldigheden ikke kan exstingveres til Fordel for Trediemand o. s. v. Tildels, men naturligvis ikke udelukkende, forklares det brogede Udseende af Tavlen ovfr. S. 37 ved denne Forvirring i Terminologierne.

Vil man nu forsøge at vinde nogen Fasthed i Terminologien, staar man først overfor Spørgsmaalet om Anfægteligheden ex nunc. Det er tidligere (§ 7) oplyst, at denne bør fjærnes ud af ikke blot Anfægtelighedsbegrebet⁸⁾, men ud af Ugyldighedsbegrebet. Efter at den tyske borgerlige Lovbog har valgt denne Terminologi, er det vel ogsaa at forvente, at den vil blive nogenlunde almindelig. Af historiske og sproglige Grunde bør dernæst Anfægtelighed kun benyttes som Betegnelse for den Art af Ugyldighed, som, naar Overenskomsten gjøres gjældende mod den paagjældende Part, kun kommer i Betragtning, dersom den releveres af ham. Andre sekundære Kjendemærker bør ikke optages i denne Begrebsbestemmelse, thi det er ikke givet, at de ville passe. Og det bør omhyggeligt undgaas at benytte Betegnelsen for

⁷⁾ Leonhard S. 313 ff., Mitteis S. 111, 114.

⁸⁾ Ved at beholde Anfægteligheden ex nunc under Anfægtelighedsbegrebet føres Mitteis S. 90 ff., 131—134 ind paa at forkaste Terminologien Anfægtelighed for Kontraktens Vedkommende.

andre Svagheder ved Ugyldighedsgrunde f. Ex. Ratihabitionsmulighed, Exstingibilitet til Fordel for Trediemand, den anden Parts Bundethed i den gjensidige Kontrakt o. s. v. Men i den foreslaaede Skikkelse bør Terminologien Anfægtelighed bibeholdes af literaturhistoriske Grunde, og fordi der herved vedligeholdes en Overensstemmelse med den traditionelle Theoris Terminologi, som det er muligt uden Ulempe at bevare.

Derimod er der for Formuerettens Vedkommende næppe nogen Grund til at bevare Terminologien Nullitet⁹⁾. Ialtfald vil det være misvisende at betegne Modsætningen til det foreslaaede Anfægtelighedsbegreb som Nullitet. En særlig Betegnelse for denne Modsætning er vistnok overflødig; den sproglig nærmestliggende Terminologi vilde vel være selvvirkende Ugyldighed. Vil man beholde Terminologien Nullitet („absolut Ugyldighed“ eller desl.), maa det være som Udtryk for den Retshandel, der slet ikke har nogen retlig Virkning, i Modsætning til den, der dog har en eller anden retlig Virkning („relativ Ugyldighed“ o. desl.). Man møder imidlertid her for det Første den Ulempe, at Terminologierne Nullitet (absolut Ugyldighed) og relativ Ugyldighed saa længe og i saa vidt Omfang have været benyttede som Udtryk for den traditionelle Theoris Modsætninger¹⁰⁾, at de blive misvisende som Udtryk for noget Andet. Men endnu betænkeligere er det, at man ved at opstille en almindelig Sondring imellem absolut og relativ Ugyldighed atter fristes ind paa den traditionelle Theoris Tendens til at sammenkoble Styrkemærker og Svagheder, som ikke naturligt høre sammen¹¹⁾. Forskellen imellem de forskellige Ugyldigheds-

⁹⁾ Derimod nok for Ægteskabsrettens Vedkommende, se ovfr. S. 77 ved Note 14.

¹⁰⁾ Ovfr. S. 7, 32, jfr. S. 5.

¹¹⁾ Saaledes f. Ex. Platou Arveret S. 209.

grunde i Henseende til Styrke er, som paavist, flydende. Umyndighed f. Ex. gjør i den Forstand Retshandelen til et retlig Intet, at Umyndighedsindsigelsen ikke kan exstingveres til Fordel for godtroende Trediemand, men udelukker paa den anden Side ikke, at Medkontrahenten kan være bunden ved den gjensidige Kontrakt; omvendt i Almindelighed Strid mod Lov og Ærbarhed. Vil man endelig fastholde Sondringen, maatte Nullitetsbetegnelsen, som sagt, strængt begrænses til den Retshandel, som slet ikke i nogen Retning har nogen retlig Virkning. Men det ses ikke, at det for formueretlige Overenskomsters Vedkommende kan siges med Sikkerhed om nogen Ugyldighedsgrund, at den udelukker enhver retlig Betydning af Retshandelen. Selv den Væsensmangel, ved en Skylderklæring, at den ikke er afgiven til nogen Medkontrahent, hvorved det endog udelukkes, at der kan tales om en Overenskomst (ovfr. S. 39), kan exstingveres til Fordel for godtroende Trediemand¹²⁾. I hvert Fald vilde dette strænge Nullitetsbegrebs Omraade være forsvindende ringe. Og dets Modsætning, den relative Ugyldighed, vilde rumme saa uensartede Led, at det blev et ganske værdiløst Begreb.

Jævnligt ser man opført som en Underafdeling af Ugyldigheden de Tilfælde, hvor Retshandelen lider af „væsentlige“ Mangler, og denne Gruppe angives som et Exempel paa Nullitetstilfælde¹³⁾. At heller ikke denne Grupperingsform kan billiges, ligger i det Udviklede. Dels er det ikke klart, hvor Grænsen ligger mellem væsentlige Mangler og andre Mangler, og i saa Henseende vilde det vel ikke være let at opnaa Enighed mellem Viljestheoriens Tilhængere og dens Modstandere. Dels maa det erkjendes, at en Viljeserklæring ingenlunde altid er en ren Nullitet, fordi den som

¹²⁾ Min Haandbog § 53 ved Note 29.

¹³⁾ Jfr. f. Ex. ovfr. S. 4, 34 og Brinz § 586 Note 36—37.

Led i en Overenskomst lider af en Mangel, om hvis almindelige Væsentlighed der ikke vil være Tvivl, f. Ex. at Skyld-erklæringen ikke er afgiven til nogen Medkontrahent, se ovfr.

§ 14.

Tillæg: Kompetenceugyldighed.

Vi have ovfr. i § 6 udvist af Ugyldighedsbegrebet den Retshandel, hvis Uvirksomhed alene skyldes Løftegiverens Mangel af Kompetence. Da imidlertid den traditionelle Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed omfatter denne Art af Uvirksomhed, maa der her tilføjes nogle Bemærkninger om den, og vi imødekomme foreløbig Theorien ved i denne Forbindelse at benytte Terminologien Kompetenceugyldighed. Denne forekommer baade ved Overdragelsesretshandler og ved Kontrakter, f. Ex. D. L. 1—23—10 om Kaution, indgaaet af Søn, der er i Fællig med sin Fader¹⁾, og Lov om Formueforholdet mellem Ægtefæller 7. April 1899 § 13 3die St. smh. med § 11 i Beg. om Retshandler, der af Hustruen indgaaes under Ægteskabet. Ved Sondringen imellem Nullitet og Anfægtelighed ses man imidlertid kun at have haft Overdragelsesretshandler for Øje, og kun disse skulle derfor omtales her.

I Almindelighed, nemlig med det Tilfælde for Øje, at A. til B. overdrager Ejendomsret over T.s Ting o. desl., henføres Kompetenceugyldigheden af den almindelige Theori under Nullitet²⁾, og det maa da ogsaa erkjendes umuligt, med disse almindelige Tilfælde for Øje, at henhøre den under Anfægteligheden. Nogen Reaktion fra T.s Side mod Retshandelen er ikke nødvendig udover den, som visse faktiske Forhold, f. Ex. Afsavnet af Tingen, altid ville kræve. Og da

1) Deuntzer Personret 3die Udgave S. 35, min Haandbog I S. 109.

2) Ovfr. S. 4, 6.

T., bortset fra mulig Godtroserhvervelse, har Vindikationsret overfor Erhververen og dennes Sukcessorer, kan man ikke engang ved Hjælp af Anfægteligheden *ex nunc* (§ 7) faa Kompetenceugyldigheden ind under Anfægtelighedsbegrebet. Men naturligvis volder dens Optagelse under Nullitetsbegrebet betydelige Vanskeligheder for dette som det retlige Intet og tvinger bl. A. ind paa den med det rene Nullitetsbegreb stridende Aerkjendelse af Nullitets Konvalescens³⁾, idet det navnlig maa erkjendes, at B. bliver Ejer derved, at A. erhverver Ejendomsret over Tingen. Ogsaa den Kjendsgjering, at A.s Overdragelse til B. kan afføde Vanhjemmelsansvar for ham, stemmer lidet med Opfattelsen af Nulliteten som det retlige Intet. Paa den anden Side skyr man her, i Erkjendelsen af, at A.s Overdragelse alene ikke i nogen Retning har gjort B. til Ejer af Tingen, at benytte den sædvanlige Stødpude, den relative Nullitet, og betegner Kompetenceugyldigheden i Almindelighed som absolut i Modsætning til den Uvirksomhed, der foreligger, naar Afhændelse sker i Strid med et Afhændelsesforbud, som tilsigter bestemte Personers Beskyttelse⁴⁾. I skandinavisk Literatur er der dog Tilbøjelighed til at betegne Uvirksomheden som relativ Ugyldighed⁵⁾.

Som antydet gives der imidlertid ogsaa Former af Kompetenceugyldighed, der henføres under Anfægteligheden. Men paa dette Omraade holder man sig i Almindelighed ikke til den egentlige Anfægteligheds Mærke men tænker — som det saa ofte gaar, hvor Talen alene eller væsentligt drejer sig om Overdragelsesretshandler — paa Anfægtelighed *ex nunc*. Om denne for Kompetenceugyldighedens Vedkommende forekommer i dansk Ret, er, som bekjendt, omtvistet;

³⁾ Ovfr. S. 4, 8.

⁴⁾ Jfr. ogsaa Planck I. S. 146. 4°, 144. 2°, ovfr. S. 32.

⁵⁾ F. Ex. Torp Tingsret S. 243, min Haandbog §§ 13 og 22.

Tvivlen har navnlig gjort sig gjældende med Hensyn til Sammenstødet mellem en ældre og yngre Kjøbekontrakt, naar sidste Kjøber var i ond Tro og har faaet Ejendomsret overdragen af Dobbeltsælgeren⁶⁾ samt med Hensyn til Afkræfteligheden af Skyldnerens før Konkursen foretagne Retshandler⁷⁾.

Ialtfald hvad det sidstnævnte Tilfælde angaar, maa det vistnok antages for positiv⁸⁾ gjældende dansk Ret, at Konkurskreditorerne staa uberørte af, at den Trediemand, som har indgaaet den afkræftelige Retshandel med Skyldneren, kommer under Konkurs, og Afkræfteligheden hører altsaa ikke under Anfægteligheden *ex nunc*. Men lægger man Vægt paa Anfægtelighedens Hovedmærke, Nødvendigheden af Reaktion mod Retshandelen — her ved Kompetenceugyldigheden Reaktion fra de Personers Side, mod hvis Ret Retshandelen strider⁹⁾ — er der sprogligt Intet i Vejen for at betegne Afkræfteligheden som Anfægtelighed, hvorved ogsaa kan bemærkes, at Afkræfteligheden bærer et af de Kjendemerker, der undertiden sættes i Forbindelse med Anfægteligheden, nemlig at den er forældelig, Konkurslov § 30¹⁰⁾. Om man vil bibeholde Terminologien Anfægtelighed her, afhænger af, om man vil fastholde denne Betegnelse ogsaa udenfor Ugyldighedens Omraade. Dette turde have sine Betænkkeligheder, og Terminologien „Afkæftelighed“ peger da

6) Min Haandbog § 75 Note 18, Torp Tingsret S. 244, Aagesen Indledning S. 594—597, H. Scheel i Tidsskrift for Retsvidenskab VII S. 437 ff., E. Møller smstds. IX S. 156 ff.

7) Aagesen Indledning S. 586—587, 618—624, Nellesmann Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens fjerde Kapitel S. 86 ff., Deuntzer Skifteret S. 352 ff., Torp S. 248, jfr. Getz S. 80 ff.

8) Med den Antagelse, at de egentlige Ugyldighedsgrunde aldrig bør medføre Anfægtelighed *ex nunc* (ovfr. S. 45 Note 4), er det ingenlunde uforeneligt at anerkjende den som Følge af Kompetencemangel, se navnlig H. Scheel (cit. Note 6).

9) Jfr. Deuntzer Skifteret S. 389—390.

10) Deuntzer I. c.

ogsaa tilstrækkeligt hen netop paa den Egenskab ved Uvirksomheden, at den forudsætter en Reaktion mod Retshandelen.

Den i skandinavisk Literatur hyppigt forekommende Terminologi for Kompetenceugyldighed „relativ Ugyldighed“ bør opgives dels af de i § 13 angivne Grunde, dels fordi Kompetenceugyldigheden overhovedet maa fjærnes ud af Ugyldigheden. Som Terminologi foreslaas relativ Uvirksomhed. Den relative Uvirksomhed i Almindelighed forholder sig da til Afkræfteligheden som den almindelige Ugyldighed til Anfægteligheden.

Siden sidste Reformationsfest i November 1898 blev holdt, have 13 Videnskabsmænd opnaaet akademiske Grader — en af disse, Direktør for den kgl. Afstøbningssamling, Bryggeriejer C. C. H. Jacobsen den filosofiske Æresdoktorgrad i Henhold til kgl. Resolution af 25. Februar 1899 —, nemlig 9 den medicinske og 4 den filosofiske Doktorgrad. De af dem meddelte Oplysninger om deres Livsforhold og Studier aftrykkes her i den Orden, i hvilken de have vundet Graden. Den manglende Levnedsbeskrivelse for Direktør, Dr. C. C. H. Jacobsen vil blive meddelt næste Aar.

I.

Dagmarus Gottlieb Kiær, Søn af Mekanikus Jens Peter Kiær og Anna Pedersen, er født i Vejle den 5te November 1864.

I 1884 tog jeg Studenterexamen fra Lyceum og i Sommeren 1891 medicinsk Embedsexamen. Fra Januar 1892—Marts 1894 var jeg konstitueret Kandidat ved Blegdams-Hospitalet, St. Johannes' Stiftelse, det kgl. Frederiks Hospital og Kommune-Hospitalet. Fra September 1892—Juni 1893 var jeg Assistent ved Poliklinikens Øreafdeling og fra September 1892—Juni 1898 ved Kommune-Hospitalets Øreafdeling.

Studierejse til London i Sommeren 1895. I September 1898 blev jeg Afdelingslæge ved Polikliniken. Den 12te December 1898 forsvarede jeg min Afhandling for Doctorgraden i Medicin: Det latente Empyem i Næsens Bihuler.

I August 1893 ægtede jeg Esther Winther f. Kastrup, Datter af Grosserer Axel William Kastrup og Augusta Balthazar Christensen samt Enke efter Ingeniør M. Winther.

II.

Jeg, Andreas Eduard Stadfeldt, Søn af Overaccoucheur, Professor, Dr. med. S. og Hustru Kirsten Abelone født Andersen, er født den 3die Maj 1866 i Reserveaccoucheurboligen paa den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse. Jeg dimitteredes 1884 fra Borgerdydskolen i København med 1ste Karakter. I Januar 1891 absolverede jeg den medicinske Embedsexamen med Karakteren laudabilis; derefter var jeg i $\frac{1}{2}$ Aar Kandidat paa St. Johannes' Stiftelsen, $1\frac{1}{2}$ Aar Reservelæge ved Københavns Garnisonssygehus, 4 Maaneder Kandidat paa Oringe Sindssygeanstalt og 18 Maaneder Kandidat paa det kgl. Frederiks Hospital. Samtidig hermed studerede jeg i flere Aar Ophthalmologi paa Professor Gruts Øjenklinik.

Tildels ved Hjælp af det Starcke'ske Rejsestipendium, der blev mig tildelt af Prof. Grut, foretog jeg derefter Oktober 1895 en Udenlandsrejse, der med et kort Ophold i Hjemmet om Sommeren, varede til December 1896. Jeg besøgte navnlig Paris og Wien, hvor jeg studerede Ophthalmologi under Wecker, Landolt og Fuchs, samtidig med at jeg besøgte de kirurgiske Kliniker hos Guyon, Dentu, Albert og Gussenbauer. I Paris arbejdede jeg desuden paa Laboratoire d'ophtalmologie à la Sorbonne, hvor jeg under Javals og Tschernings Vejledning satte mig ind i den fysiologiske Optik.

Efter min Faders Død i December 1896 nedsatte jeg

mig i København, samtidig med at jeg blev Reservelæge ved 4de Regiment og Assistent ved Poliklinikens Afdeling for Øjensygdomme og paa Dr. Christensens Øjenklinik. Fra Juni 1898 har jeg været ansat som Reservekirurg ved det kgl. Frederiks Hospital.

I Juli 1897 ægtede jeg Marie Sophie Caroline Madsen, Datter af afd. Restauratør M. fra Slagelse.

Af litterære Arbejder har jeg skrevet nogle ophthalmologiske Afhandlinger i franske og tyske Tidsskrifter, og for en Afhandling: »Etudes sur la réfraction cristalliniene«, indleveret til Académie de Médecine i Paris for »prix Meynot«, har jeg af Akademiet faaet tildelt »Mention honorable«. I Januar 1899 har jeg endelig forsvaret min Afhandling: „Den menneskelige Lenses optiske Konstanter“ for den medicinske Doktorgrad.

III.

Herman Jacob Bing, født d. 26. Oktober 1871 i København, Søn af Grösserer Jacob Martin Bing og Amalia Bing født Warburg. Jeg blev Student fra Metropolitanskolen 1888 med 1ste Karakter, tog Filosoficum 1889 (ug.), tog medicinsk Embedsexamen Sommeren 1895 og fik haud illaud. I, Aaret efter tog jeg Examen om og fik laud.

Min Afhandling „Undersøgelser over de reducerende Substanser i Blodet“ er bygget paa Forsøg, som er foretaget paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles fysiologiske Laboratorium. I øvrigt har jeg gjort Kandidattjeneste paa københavnske Hospitaler.

IV.

Carl Jørgen Wesenberg Lund, Søn af afd. Skibsfører i engelsk Koffardifart, Carl Thorvald Waldemar Lund og endnu levende Hustru, Manna Lund, f. Wesenberg, er

født i Kjøbenhavn d. 22de Decbr. 1867. I mine første Barn-
domsaar sejlede jeg med mine Forældre i tropiske Have, ind-
til min Moder, efter min Faders pludselige Død i Calcutta,
bosatte sig i Kjøbenhavn hos min Bedstefader, cand. theol.
T. F. Wesenberg, og i nogle Aar ernærede sig ved Sprog-
undervisning. Efter Sommerferien 1880 indmeldtes jeg i
Latinskolen i Frederiksborg, hvor min Moder efter Faderens
Død havde overtaget en Pigeskole, og hvorfra jeg i Sommeren
1887 dimitteredes med 1ste Kar. Fra Barn af vant til at
færdes meget ude i Naturen var jeg allerede som Skoledreng
klar over, at jeg vilde „studere Dyr“ og kastede mig, straks
efter at være bleven Student, med Iver over det zoologiske
Studium. 1888 tog jeg Filosofikum (1ste Kar.) og i 1893
Magisterkonferens i Naturhistorie med Zoologi til Hovedfag.
Umiddelbart efter Artium fik jeg Regentsen, som jeg beholdt
i 4 Aar. Jeg begyndte først med at studere Entomologi og
mindes med Taknemlighed den Interesse og Velvilje, hvor-
med Museumsinspektør, Dr. phil. F. Meinert omfattede mine
Studier og mig selv, en Velvilje, der ogsaa senere hen i
Livet gav sig mangt et hjærteligt Udslag. Den Gang saa
vel som nu gik min Tilbøjelighed mest i Retning af at stu-
dere den levende Organisme ude i Naturen, idet det altid
har staaet for mig, som om Kendskabet til Organismernes
Bygning og dermed ogsaa til deres indbyrdes Slægtskabs-
forhold uløseligt er knyttet til og bør hvile paa Kendskab
til Levevis og til Organernes Brug, et Kendskab, som i
mange Tilfælde kun med Sikkerhed kan erhverves ude i
Naturen. — Forskellige Fund af herhjemme hidtil ukendte
Ferskvands-Dyreformer modnede lidt efter lidt den Opfattelse
hos mig, at et mere indgaaende Studium af vor Ferskvands-
fauna maatte være ønskelig. Varmt støttet af mine Lærere,
D'Hrr. Professorer Lütken og Warming, hvem jeg herved
bringer min bedste Tak, koncentreredes efterhaanden al min
Arbejdskraft paa disse Undersøgelsesomraader; særlig maa
jeg med Taknemlighed mindes Professor Warmings Forelæs-

ninger over Planternes Økologi, der har haft en blivende Betydning for mine senere Studier. I 1895 besvarede jeg den af Universitetet udsatte Prisopgave over de danske Ferskvandsdyregrupper: Mosdyr, Hjuldyr og Svampe og deres Biologi, og erholdt Universitetets Guldmedaille for denne Besvarelse. I 1896 afbrødes Studierne over Ferskvandsfaunaen, da jeg blev Deltager i Ingolfexpeditionens 2det Togt. Ved min Hjemkomst erfarede jeg, at det Dækshus, der havde tjent Naturforskerne til Arbejdsrum, skulde sælges, og jeg henvendte mig da til Carlsbergfondets Direktion med Forespørgsel om, at de til Køb, Flytning og Indretning af Huset nødvendige Midler maatte blive bevilgede, mod at det flyttedes ned til en af vore større Søer og her indrettedes til et lille biologisk Ferskvands-Laboratorium, hvorfra mere indgaaende og sammenhængende Undersøgelser over Ferskvandets Fauna og muligvis ogsaa -Flora skulde tage deres Begyndelse. Da Fondets Direktion, hvortil den Gang ogsaa nu afdøde Etatsraad Steenstrup hørte, stillede sig meget imødekommende over for Andragendet, flyttedes Dækshuset 1897 ned til Fursøen. Jeg tillader mig herved at bringe Fondets Direktion min ærbødige og bedste Tak og mindes med Taknemlighed og Glæde den varme Interesse, afdøde Etatsraad Steenstrup nærrede for Sagen. Fra 1898 overtog Kultusministeriet Driften af Laboratoriet, ligesom der samtidig fastsattes en mindre aarlig Sum, for hvilken Studerende, der maatte ønske at beskæftige sig med Opgaver, som faldt inden for Laboratoriets Undersøgelsesomraade, i Sommertiden skulde have gratis Ophold (Kost og Logis). Som Følge heraf har 6 Studerende i de forløbne 3 Aar arbejdet paa Laboratoriet i Tidsrum af 14 Dage til 1 Maaned. — Foruden sammenhængende Planktonundersøgelser, hvis foreløbige Afslutning nu er meget nær, er der foretaget Indsamlinger og Forarbejder til flere af vore mindst kendte Ferskvandsdyregrupper.

Jeg har foretaget 5 Undersøgelsesrejser i Danmark, særlig i Jylland, med forskellige specielle Formaal for Øje, og

besøgte i 1898 Kiel og Plöen, dels for at sætte mig ind i forskellige Spørgsmaal, Plankton vedrørende, dels for at bese den biologiske Station i Plöen; til disse Rejser har jeg oppebaaret Understøttelse fra det Steenstrupske Stipendium og fra Carlsbergfondet.

Umiddelbart efter at jeg havde taget Magisterkonferens, ernærede jeg mig som Lærer ved et Par københavnske Skoler, men ansattes allerede det følgende Aar 1894 som Assistent i Zoologi og Fysiologi ved den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Jeg skylder mine Foresatte, D'Hrr. Lektorer Dr. phil. J. E. V. Boas og Dr. med. V. Henriques, megen Tak for den Beredvillighed, hvormed de have indvilget i at tage mod Vikar paa de Tider, da mit Laboratorium har krævet min stadige Nærværelse. Ved min Hjemkomst fra Ingolfexpeditionen havde jeg den Glæde at erfare, at Konsistorium havde tildelt mig det Smithske Stipendium, hvis store Portion (1000 Kr.) jeg endnu nyder. Fra 1894 har jeg været Medarbejder ved Salmonsens store Konversationsleksikon, fra 1896 Leder af den zoologiske Sektion ved samme. — Den 7nde Juli 1895 ægtede jeg Jenny Mengela Knudsen, Datter af afd. Købmand A. Knudsen, Hillerød.

Foruden forskellige mindre, populære Afhandlinger i „Naturen og Mennesket“, „Dansk Fiskeritidende“ og en større Afhandling: Danmarks Insektverden i „Frem“s Den danske Stat, har jeg udgivet følgende videnskabelige Arbejder:

- 1890. Træk af Linnés Vægge-Bi (*Anthophora parietina*'s) Biologi og Anatomi. Entomol. Medd. II. Bd.
- 1891. *Bembex rostrata*, dens Liv og Instinkter. Entomol. Medd. III. Bd.
- 1894. Grønlands Ferskvandsentomostraca I. Phyllopoda branchiopoda. Vidensk. Medd. fra Naturhistorisk Forening.
- 1895. Biologiske Undersøgelser over Ferskvandsorganismer. Do.

1895. Om Forekomsten af *Cordylophora lacustris* i danske Ferskvande. Do.
1896. Biologiske Studier over Ferskvandsbryozoaer. Do.
1896. Om Ferskvandsfaunaens Kitin- og Kisellevninger i Tørvelagene. Medd. fra Dansk geologisk Forening. Nr. 3.
1898. Über dänische Rotiferen und über die Fortpflanzungsverhältnisse der Rotiferen. Zoologischer Anzeiger Tom. 21.
1899. Danmarks Rotifera I. Grundtrækkene i Rotiferernes Oekologi, Morfologi og Systematik, forsvaret for den filosofiske Doktorgrad, Tirsdag d. 14de Marts 1899.

V.

Jeg, Simon Paulli, er en Søn af afdøde Læge, Professor Emil Theodor Paulli og efterlevende Hustru Augusta Paulli f. Jacobson og er født i København d. 23de Februar 1865. Jeg tog Studentereksamen (1ste Karakt.) 1882 fra Haderslev Læreres Skole og medicinsk Embedseksamen (Laudabilis) Sommeren 1889, hvorpaa jeg søgte til Landbohøjskolen for der at studere Anatomi. I Efteraaret 1890 blev jeg ansat ved denne Skole som Assistent i Anatomi og Mikroskopi og tog i April 1893 Veterinæreksamen (1ste Karakter m. Udm.). I denne Stilling har jeg i en Række Aar haft Lejlighed til under Vejledning af mine højt ansete Lærere D'Hrr. Professor, Dr. med. H. Krabbe og Lektor, Dr. phil. J. E. V. Boas at foretage indgaaende Studier af Anatomien, og navnlig har Studiet af den komparative Anatomi under Hr. Dr. Boas's fortrinlige og overlegne Vejledning været af den største Betydning for min videnskabelige Uddannelse; til videre Udvikling af denne paabegyndte jeg i April d. A. med Understøttelse af Landbrugsministeriet en Studierejse paa 1 Aar.

I 1893 offentliggjorde jeg i „Tidsskrift for Veterinærer“ en lille Afhandling om „Forholdet mellem Knæskalledet og

det egentlige Knæled hos Hesten“ og i Marts d. A. en Række Undersøgelser over „Pneumaticiteten af Kraniet hos Pattedyrene“, udarbejdet til Erhvervelsen af den medicinske Doktorgrad, som jeg forsvarede d. 5te April d. A.

VI.

Jeg, Julius Christian Petersen, Søn af afdøde Snedkermester Hans Christian Georg Petersen og Hustru Karen Sophie, f. Nielsen, er født i Odense den 26de Februar 1865. Indtil mit 11te Aar gik jeg i Borgerskolen i Odense, men opnaaede nu en Friplads ved Giersings private Realskole. Ved denne Skole tog jeg 1881 almindelig Forberedelseseksamen. Paa Opfordring af Hr. Fabrikant Th. Wendelboe og Hustru, der allerede den Gang længe havde vist mig stor Velvillie og Interesse, ydede nu i de følgende Aar en Del af disses formaaende Bekendte i Odense mig en saadan pekuniær Støtte, at jeg efter at have taget en Tillægs-eksamen i Latin og frekventeret Latinskolen i Odense i 2 Aar kunde tage Artium 1884 (1. Kar.) og derpaa i Kjøbenhavn begynde mit Studium paa polyteknisk Lærestalt. I 1885 tog jeg Filosofikum (mg) og 1890 (i Januar) 2den Del af polyteknisk Eksamen for Kemikere (2den Karakter; 6.22). Allerede et halvt Aar forinden var Pladsen som Assistent i den polytekniske Lærestalts kemiske Laboratorium (en Plads jeg endnu beklæder) bleven mig tilbudt, at tiltræde 1. Februar 1890, og derfor afsluttede jeg mit Studium, der havde lidt noget under, at jeg i de sidste Par Aar havde maattet undervise en Del, et Aar tidligere end beregnet.

I Sommeren 1895 foretog jeg med Understøttelse af det Larssenske Legat og det Reiersenske Fond en kortere Udenlandsrejse til Tyskland og Schweiz.

I de sidste 4 Aar har jeg nydt det Smithske Stipendium for Kandidater og Viderekomne.

I 1895, den 4de Oktober, ægtede jeg Ida Astrup, Datter

af afdøde Forretningsfører, Løjtnant A. J. Astrup og efterlevende Hustru, Marie Astrup, f. Bang. Vi have to Børn.

Af videnskabelige Arbejder har jeg offentliggjort følgende:

I. Einige Versuche, die physische Verhältnisse, der Metallammoniakverbindungen betreffend. (Zeitschr. f. phys. Chemie. X 580. 1892.)

II. Über die quantitative Bestimmung des Hydrazins in Hydrazinsalzen. (Zeitschr. f. anorg. Chemie V₁. 1894.).

III. Électrolyse des sels alcalins d'acides organiques. I. (Vidensk. Selsk. Oversigter 1897 397.); belønnedes i Februar 1897 med Videnskabernes Selskabs Guldmedalje.

IV. Kvantitiv Bestemmelse af Guld ved Titring. (Nyt Tidsskrift for Fysik og Kemi II 341. 1897.)

V. Platinhydrazinforbindelser. (Nyt Tidsskrift for Fysik og Kemi III 341. 1898).

VI. Elektrolyse af organiske Syrers Alkalisalte. II. Afhandling for Doktorgraden. Kjøbenhavn 1899.

VII.

Jeg, Anton Christian Carl Emil Wessel, er Søn af afdøde Kasserer i „Kreditkassen for Husejere i Kbhvn.“ Herman Gerhardt W. (f. $\frac{20}{10}$ 1823 i Helsingør) og hans endnu levende Hustru Maria Veronica, f. Panhans (f. $\frac{10}{3}$ 1843 i Bøhmen). Jeg er født 2. Maj 1867 i Frederiksberg ved København; blev Student (fra Mariboës Skole) i Sommeren 1885 og bestod den medicinske Embedsexamen i Sommeren 1892. Siden da har jeg været ansat ved følgende københavnske Hospitaler: Garnisons-Sygehuset fra $\frac{1}{9}$ 1892— $\frac{1}{9}$ 1894, Kommunehospitalet som fast Kandidat fra $\frac{1}{9}$ 1894— $\frac{1}{5}$ 1896, som Assistent hos Prosektoren fra $\frac{1}{5}$ 1896— $\frac{1}{10}$ 1898, da jeg udnævntes til Reservelæge ved Almindelig Hospital. Den $\frac{12}{4}$ 1899 forsvarede jeg min for Erhværvelsen af den medicinske Doktorgrad skrevne Afhandling: „Om Senetraktionernes Indvirkning paa Knoglevævet, deres Betydning

under pathologiske Forhold“. I Tiden fra $\frac{1}{7}$ 1896— $\frac{1}{7}$ 1898 var jeg tillige Reservelæge ved Artilleriet. Min Reserve-læge-Stilling ved Almindelig Hospital maatte jeg opgive $\frac{1}{5}$ 1899, da jeg af det medicinske Fakultet havde faaet tildelt et Rejselegat (fra det Classenske Fideikommiss); ved Hjælp af dette og en Understøttelse fra Kultusministeriet foretog jeg fra April til Oktober 1899 en Udenlandsrejse, hvor jeg studere Kirurgi og patologisk Anatomi, særlig i Paris, Wien og Berlin. Fra 1. Januar 1900 er jeg udnævnt til Reservekirurg ved Kommunehospitalets 1ste Afdeling.

VIII.

Jeg, Søren Peter Lauritz Sørensen, Søn af Gaardejer Hans Sørensen og Hustru Kirstine Cathrine f. Sørensen, er født i Havrebjerg ved Slagelse den 9de Januar 1868. Efter at have besøgt Landsbyskolen i min Fødeby blev jeg i en Alder af 11 Aar anbragt i Slagelse Realskole; efter min Konfirmation bestemtes det imidlertid, at jeg skulde studere, og 1882 optoges jeg paa Sorø Akademi, hvorfra jeg 1886 dimitteredes med første Karakter. Fra mine Drengenaar skylder jeg særlig Præsterne Brøndsted og Bülow stor Taknemlighed for deres Raad og Støtte ved min Uddannelse.

1887 bestod jeg den filosofiske Prøve med Udmærkelse. Som Studiefag havde jeg tænkt at vælge Medicin, men de naturvidenskabelige Fag til medicinsk Forberedelsesexamen fængslede mig saa stærkt, at jeg opgav Medicinen. Med stor Interesse kastede jeg mig nu særlig over Studiet af Kemi og besvarede Universitetets kemiske Prisopgave for Aaret 1887—88, for hvilken Besvarelse der tilkjendtes mig Guldmedaille. Paa polyteknisk Lærestalts kemiske Laboratorium, hvor jeg modtog min Uddannelse i praktisk Kemi, lærte jeg den Mand at kjende, der har haft den største Indflydelse paa min hele kemiske Uddannelse og paa mine senere Studiers Retning, nemlig Hr. Professor Jørgensen, hvis Raad og

Bistand jeg altid vil mindes med stor Taknemlighed. I Foråret 1891 tog jeg Magisterkonferents i Kemi.

I Somrene 1890 og 91 og for et kortere Tidsrum i Sommerferien 1893 deltog jeg som Assistent ved Danmarks geologiske Undersøgelse i Kortlægningen af Vendsyssel. Efter i Sommeren 1892 at have aftjent min Værnepligt ansattes jeg den 1ste September 1892 i min nuværende Plads som Assistent ved den polytekniske Lærestalts kemiske Laboratorium. Siden 1ste Juli 1896 har jeg desuden fungeret som militær-kemisk Konsulent for Orlogsværftet.

1895 vandt jeg Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af den for Aaret 1893—94 stillede kemiske Prisopgave om Renfremstilling af Strontiumsulte, og den 5te Maj 1899 forsvarede jeg Afhandlingen: „Studier over Koboltidoxalater“ for den filosofiske Doktorgrad.

Foruden nogle Smaaafhandlinger af væsentlig refererende Natur i „Nyt Tidsskrift for Fysik og Kemi“ og en „Kortfattet Vejledning i kvalitativ Analyse til Brug ved Ingeniørundervisningen i polyteknisk Lærestalts kemiske Laboratorium, 1892“ har jeg offentliggjort følgende Afhandlinger:

I „Zeitschrift für anorganische Chemie“ under Fællestitlen „Kritische Präparatenstudien:“

„Über die Darstellung reiner Nickel- und Kobaltverbindungen.“ 1893.

„Darstellung von Ammoniumnitrit.“ 1894.

„Darstellung von einigen Kobaltidverbindungen.“ 1895 og „Darstellung von reinen Strontianverbindungen“ 1895.

I „Zeitschrift für analytische Chemie“ og senere bragt frem ved den internationale Kongres for anvendt Kemi i Wien 1898: „Ueber die Anwendung normalen Natriumoxalats in der Titriranalyse.“

I „Nyt Tidsskrift for Fysik og Kemi“ et Foredrag, holdt ved Naturforsker mødet i Stockholm 1898 om „Renhedsprøver i Almindelighed, specielt Fremstilling af og Prøver for rene Aluminiumsulte.“

„Studier over Koboltidoxalater“ (Disputats) 1899.

Den 18de November 1892 ægtede jeg Anna Louise Willumsen, Datter af Manufakturhandler Arthur Willumsen og nu afdøde Hustru Neline f. Arnholtz.

IX.

Jeg, Thomas Severin Johannes Nordentoft Thomsen, er ældste Søn af Sognepræst for Brabrand og Aarslev Sogne i Aarhus Stift Peter Nordentoft Thomsen og Hustru Vincentia Christiane født Michelsen, og er født 24. November 1866. Ligesom mine 5 Brødre efter mig har jeg, boende i Hjemmet og hver Dag tilbagelæggende Vejen til Aarhus til Vogns eller til Hest, i sex Aar frekventeret Aarhus Latinskole, hvorfra jeg dimitteredes 1883 med 1ste Karakter. Efter aftjent Værnepligt som Underlæge i Marinen i 1888 (med Corvetten Dagmar til London, Færøerne og Wilhelmshaven) har jeg taget medicinsk Embedsexamen i Januar 1890 med 1ste Karakter.

Jeg har derefter fra Februar til Maj 1890 gjort Tjeneste som Candidat paa Blegdamshospitalet i København, fra Maj 1890—Maj 1891 været Amanuensis hos min Morbroder, Læge V. Michelsen i Hjørring, Juni—Oktober 1891 gjort Tjeneste som Candidat paa Almindeligt Hospital i København, November 1891—Maj 1892 været constitueret som Districtslæge i Norderøernes Lægedistrict paa Færøerne, Juli 1892—Decbr. 1893 gjort Tjeneste som Candidat paa det kgl. Frederiks Hospital i København, Decbr. 1893 — Febr. 1894 været Reservelæge ved Aarhus Communehospital og endelig siden Februar 1894 practiseret som Læge i Thisted med Adgang til Benyttelse af det derværende Amtssygehus.

I 1896 har jeg i 4 Maaneder i Wien søgt speciel Uddannelse i Gynæcologi og operativ Chirurgi.

Foruden min Afhandling for Doctorgraden, har jeg udgivet enkelte mindre Ting:

I 1893 i Tidsskriftet Museum: En Vinter paa Færøerne.

I 1897: Læren om Tuberkulosen, fremstillet for Lægfolk.

I 1898 i Hospitals-Tidende en Række: Casuistiske Meddelelser fra Thisted Amtssygehus.

I indeværende Aar antog det lægevidenskabelige Facultet en af mig indsendt Afhandling: „Om Ureterogenitalfistler hos Kvinden“ til at forsvares for Doctorgraden. Handlingen fandt Sted den 15de Maj.

8de Maj 1894 ægtede jeg Marie Ingerslev Qvistgaard, født 4. October 1870, Datter af Hofjægermester Ivar Peter Theodor Q. til Tousgaard ved Aarhus og Hustru Severine Elisabeth, født Ingerslev.

X.

Victor Alexander Scheel er født d. 1ste April 1869 og er Søn af Grosserer August Scheel og Hustru f. Kramer. Jeg er dimitteret Sommeren 1897 fra Efterslægtsselskabets Skole og tog medicinsk Examen i Sommeren 1893 med Laud. Min Interesse har siden da hovedsagelig været patologisk Anatomi og almindelig Patologi. Jeg opholdt mig i Heidelberg fra Oktober 1894 til August 1895 for at studere disse Fag hos Professor Arnold paa det derværende patologiske Institut. Fra September 1895 — Juli 1897 var jeg Kandidat paa Frederiksberg Hospital; fra August 1897 — Marts 1899 paa Kommunehospitalet, ved hvis Prosektur jeg siden da er ansat som Assistent. Jeg disputerede d. 27de September iaar for en Afhandling: Levercirrosernes patologiske Anatomi og Ætiologi.

Jeg holdt Bryllup d. 18de Maj iaar. Min Hustru Ingeborg er en Datter af Prof. Henrik Smith og Hustru.

XI.

Niels Julius Strandgaard, født den 17de April 1867 i Sundby paa Amager; Søn af Distriktslæge paa Amager Niels

Julius S. og Henriette Kathrine S. f. Lange. Dimitteret fra Borgerdydskolen paa Kristianshavn 1885. Medicinsk Embedsexamen med Laud Februar 1892. Kandidat ved Kommunehospitalet Marts—April, ved Almindelig Hospital Maj—Oktober 1892, ved St. Johannes' Stiftelse November 1892—Marts 1895, ved Frederiks Hospital April 1895—Oktober 1896. Reservelæge ved Almindelig Hospital November 1896—August 1898 og ved Frederiks Hospitals medicinske Afdeling B fra September 1898. Fik i 1895 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Hjærtets Perkussionsforhold; disputerede den 5te Oktober 1899 for den medicinske Doktorgrad med en Afhandling om Gigt og urinsur Diatese. Fik i 1895 Kommunitetets Stipendium paa 1000 Kroner og i Maj 1899 det Buchwaldske Rejsestipendium paa 300 Kroner. Tiltraadte i Oktober 1899 en Studierejse til Berlin og Paris.

XII.

Jeg, Aage Alvild Meisling, født i Kjøbenhavn den 20de Oktober 1867, er Søn af afdøde Anlægsgartner Peter Christian Hjarup Meisling og Hustru Mathilde Frederikke, født Bræmer. Jeg er Sønesøn af Professor, Dr. phil. Rektor S. Meisling. I 1886 blev jeg Student, i 1892 candidatus medicinæ et chirurgiæ. Herefter har jeg været ansat som Kandidat ved følgende Hospitaler: Almindelig Hospital i 5 Maaneder, Dronning Louises Børnehospital i 9 Maaneder, Blegdamshospitalet i 2 Maaneder, Frederiks Hospital (fast Kandidat med forkortet Tjenestetid) i 10 Maaneder. Som Specialfag har jeg studeret Oftalmologi paa Øjenklinikken i Havnegade. Jeg ansattes som første Assistent ved Poliklinikens Afdeling for Øjensygdomme i 1896, som Assistent ved Øjenklinikken i Havnegade i 1897, paa sidstnævnte Sted er jeg endnu ansat. Den 3die November 1899 forsvarede jeg en Afhandling for Doktorgraden i Medicin: Om Undersøgelse af Synsfeltet med hvide Objekter med smaa Syns-

vinkler særlig med Hensyn til denne Undersøgelses Betydning ved Glaukom. Ansattes som Reservelæge i Hæren i Juni 1898. Tildeltes i 1899 det Starckske Rejselegat af Professor ophthalmologiæ, Dr. med. J. Bjerrum og begynder ved dette Aars Slutning en Studierejse til Tyskland, Frankrig, England og Holland.

Ægtede i Juni 1898 Johanne Magdalene Jürs, Datter af afsk. Premierlieutenant, Sproglærer Carl Jürs og Hustru Thora Jürs, født Muus.

Universitetets aarlige Fest til Minde om Kirkens Reformation vil blive holdt i Universitetets Festsal Torsdagen den 16de November Kl. 12. Talen holdes af Professor, Dr. juris Jul. S. V. Lassen. Efter denne Tale vil Universitetets Rektor, Professor, Dr. med. C. M. Reisz give en kort Oversigt over, hvad der har tildraget sig ved Universitetet i det nu fuldendte Aar, samt proklamere Afdelingslæge ved Polikliniken for Ubemidlede D. G. Kiær, Reservekirurg ved det kgl. Frederiks Hospital A. E. Stadfeldt, Cand. med. H. J. Bing, Assistent i Anatomi ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Cand. med. Simon Paulli, Cand. med. A. Chr. C. E. Wessel, praktiserende Læge i Thisted T. S. J. Nordentoft Thomsen, Assistent hos Prosektoren ved Københavns Kommunehospital, Cand. med. V. A. Scheel, Reservelæge ved det kgl. Frederiks Hospital N. J. Strandgaard og Assistent ved Øjenklinikken i Havnegade, Cand. med. A. A. Meisling som Doktorer i Medicinen samt Direktør for den kgl. Afstøbningssamling, Bryggeriejer Carl Chr. H. Jacobsen, Assistent i Zoologi og Dyrefysiologi ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Cand. mag. C. J. Wesenberg Lund og Assistenterne ved den polytekniske Lærestalts kemiske Laboratorium, Cand. polyt. Julius Chr. Petersen og Cand. mag. S. P. L. Sørensen som Doktorer i Filosofien, hvorefter han overgiver Rektoratet til den for næste Aar valgte Rektor, Professor, Dr. juris. J. C. H. R.

Steenstrup. Samtidig overtages Dekanaterne i det theologiske Fakultet af Professor, Dr. theol. P. Madsen, i det rets- og statsvidenskabelige af Professor, Dr. juris V. Bentzon, i det lægevidenskabelige af Professor, Dr. med. K. H. Faber, i det filosofiske af Professor, Dr. phil. H. Møller og i det matematisk-naturvidenskabelige af Professor, Dr. phil. N. V. Ussing.

Den sædvanlige Festkantate udføres af Studentersangforeningen.

Videnskabens og vor Højskoles Venner og Velyndere indbydes ved dette Skrift til at deltage i Festen i Forening med Højskolens Lærere og Studerende.

Kjøbenhavn, den 6te November 1899.

Under Universitetets Segl.

